Dhammapada

Tathagatha Bhagavan Buddha

English Presentation

Narayana

Buddha Purnima
May 23, 2024

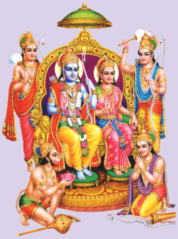

Seva Sadbhaavaad Santhoshah
Serve and Deserve

Sri Seetharama Seva Sadan, Manthani

Ariya Attanga Magga – Eight-way Path

Ariya Attanga Magga – Dukha Nirodha Pratipada Ariya Saccha – Eight Way Path

Buddham Sharanam Gacchaami – Dhammam Sharanam Gacchaami – Sangham Sharanam Gacchaami – Attam Sharanam Gacchaami

Four Truths	MIDDLE PATH (Samyag)		NOT LESS Not torturing body	JUST RIGHT No pleasure – No pain		NOT EXCESS No pleasures
1. Truth of Grief Life is Grief	1. SAMMA DITTI (Right Vision)	PRAGNA Consciousness	Knowledge of Grief	Knowledge of Cause	Knowledge of Remedy	Knowledge of Path
	2. SAMMA SANKAPPO (Right Intention)		ANASAKTI Intention of Non-Clinging to Works	ADROHA Intention of Aversion	AHIMSA Intention of Non-violence	
	3. SAMMA VAACHA (Right Speech)	SHEELA Conduct	Non untruth	Not blaming	Non harsh	Non frivolous
	4. SAMMA KAMMANTA (Right Works)		Not killing	Not stealing	No misconduct	
	5. SAMMA AJIVA (Right Earnings)		No non-ethical earning	Ethical earning - Ethical life		
2. Truth of Cause Craving is Cause	6. SAMMA VAAYAMA (Right Effort)	SAMADHI Concentration	Generates will, makes strong effort, stirs up energy, applies his mind and strives			
			To prevent the unrisen unwholesome mental states from rising	To eradicate the risen unwholesome mental states	To maintain, enhance, multiply and continue the risen wholesome mental states	To generate, maintain, multiply, continue unrisen wholesome mental states
3. Truth of Remedy Eliminate Craving	7. SAMMA SATHI (Right Awareness)		Dwells ardent with awareness and constant thorough understanding for			
			Observing body in body	Observing sensations in sensations	Observing mind in mind	Observing mental contents in mental contents
4. Truth of Path Eight way Path	8. SAMMA SAMADHI (Right Concentration)		Having removed craving and aversion towards the world of mind and matter			
			Detached from craving and unwholesome mental states enters into FIRST ABSORPTION born of detachement along with initial and sustained application of mind, filled with rapture and bliss, dwells therein	With subsiding of initial and sustained application of mind and gaining inner tranquillity and oneness of mind enters into SECOND ABSORPTION born of concentration free from initial and sustained application of mind filled with rapture and bliss and dwells therein	After fading away of rapture, he dwells in equanimity aware with constant thorough understanding of impermanence and he experiences in his body the bliss of THIRD ABSORPTION and he dwells therein	After eradication of pleasure and pain and having joy and grief previously passed away he enters the state beyond pleasure and pain the FOURTH ABSORPTION totally purified by equanimity and awareness and he dwells therein
			He then becomes just observer of mental contents by mental contents, fully established in awareness. This is the state of no return to attain the highest liberated state.			
Ultimate State Release from birth-death cycle Egoless Oneness		NIRVAANA Liberation				

PARAMITAS - Transcendence					
1. Dana Paramita	Giving	Contribution	Serving	Offering	Good Will
2. Sheela Paramita	Conduct	Intentions	Communications	Actions	Good Behaviour
3. Kshanti Paramita	Patience	Forbearance	Tenacity	Determination	Good Stability
4. Veerya Paramita	Energy	Enthusiasm	Drive	Application	Good Endeavour
5. Dhyana Paramita	Concentration	Position	Alignment	Goal	Good Direction
6. Pragna Paramita	Wisdom	Experience	Understanding	Clarity	Good Being

There are these two extremes, monks, which one who has left the world should not pursue. . . (first cermon) . . . . Atta deepo bhava . . . Now, monks, I declare to you all elements of personality are subject to decay. Strive on untiringly (last ceremon)

Narayana - Baroda - 13-11-2012 - Dipavali - Day of Liberation

Dhammapada

Tathagatha Bhagavan Buddha

English Presentation

Narayana

Buddha Purnima
May 23, 2024

Seva Sadbhaavaad Santhoshah
Serve and Deserve

Sri Seetharama Seva Sadan, Manthani

Dhammapada – Tathagatha Bhagavan Buddha

Narayana (narayana.guruji@gmail.com)

First Published: May 2024

Published by
Sri Seetharama Seva Sadan
H.No. 9-9/A, Tammacheruvu Katta
Manthani, Dist. Peddapally
Telengana 505184
Tel: 08729-278439
Email: srssadan@gmail.com

Layout and design: Manojkumar

Printed at M/s. Shree Ambica Traders, Ahmedabad.

Divine Offering

I am happy to receive Guruji's latest divine offering. It is a timely and effective guide, needed to navigate through life with equinamity, in the increasingly VUCA (V – Volatile *Asthir,* U - Uncertain *anischit,* C - Complex *Jatil, A* - Ambiguous *Aspashta*) world. What we need is Stability *Sthiratha,* Certainty *Nischitata,* Simplicity *Saralata* and Clarity *Spashtata.*

In this voluminous book, Guruji has shed light on each and every one of the 423 stanzas in simple English. He has elaborated on many terms, which are known only to the learned person like Guruji. This helps greatly in easy understanding. The explanations make eminent sense in current times.

It starts with introduction to the Gautam Budha's eight-fold path of right speech, right work, right livelihood, right mental exercises, right reality, right meditation, right intension and right vision, that leads to elimination of Craving and Grief.

Pure mind, free of negativity ensures happiness. Hate can be overcome by recollecting temporary nature of our stay in this world. People doing good deeds experience joy.

Mind free of desires and fears is alert and careful. With noble thoughts in mind, body performs noble deeds. Noble conduct, awareness, wisdom, knowledge and right earnings follow.

Fools distinguish by 'mine' and 'yours', for wise people the whole world is 'their- own'. The wise stays peaceful, tranquil,

stable and clear like a lake of clear waters. Stay away from fools and seek company of wise.

Health, brightness, happiness, strength and wealth comes to those who respect, revere and serve the sages of perfect wisdom. It is better to live for even one day as man of good conduct and thoughts and good judgement rather than living for hundred years as man with evil conduct, evil thoughts and poor judgement.

No man can escape the fruits of sin. Grief is the result of sin. Do not hurt others. If man aspires to improve himself, he should endeavor to acquire at least one aspect of three stages of Right Conduct, Right Meditation and Right Consciousness.

Knowledgeable, controllers of mind, contemplating and meditating ones and seekers of Nirvaana are Buddhas. They are more than Gods. They are personification of Dharma. Buddha's rise is for well-being of people and world. Their teaching is good and blissful for everyone. Buddha's grace and unit with "Sangha" is safe and protecting. Their peaceful life enriches the world.

Being compassionate to those who hate you and moving amongst the suffering with empathy and love, is happiness in life. Seeing gentle people and being with them is happiness. Not provoking aggressive people is happiness.

One should concern with what is right and what is not right, rather than what is liked or disliked. Do not hold anything dear because loss of anything dear is grief. Whoever is beyond like and dislike is liberated.

Win the anger. Do not be proud. Break all the bondages. Do not mind the names and forms. Leave all the labels. Let there be no anger in your speech. Let your tongue be not hot or sharp. Hold your tongue. Speak not ill. Speak gently. Speak soothingly. Let your speech be truthful and love-full and empathy-full. Let there be no anger in your mind. Mind your mind. Let there be no evil feelings. Let there be positive and noble feelings. Do not consider any thing as "mine". Then you are beyond the grief. Win the anger with love. Win the aggressiveness with gentleness. Win the miser with giving. With the untruth with truth.

There is none in this world who is not criticized or praised. It is easy to see the defects of others. It is very difficult to see own defects. People overblow defects of others but hide their own defects.

All creations are with end. All creations cause grief. All the forms are transitory.

Whoever comes to right conclusion in a calm and stable manner without bias is wise and right person. Who is truthful, right, non-harming, self-controlled, restrained and pure is real elder.

Whoever is beyond what is good and what is not good and walks on the path of Supreme reality and who is knower of the ultimate truth is a monk. Whoever weighs and measures both sides and knows them well and follows right path is a saint.

Sage is one, who controls face and mouth, speaks after contemplation, who is not aggressive who conducts well in ethics and economy, his speech is always pleasant and right.

The one who is mediator, pure, stable, responsible, free from cravings and who is at the state of attaining the final destination, him I call a Brahmin.

Guruji has worked hard for us to bring our ancient scriptures to our attention and to practice. Let the divine give him more strength and long healthy life!

Suresh Pandit

Sri Suresh Pandit is a mentor and respected Guru in the field of Leadership and Management Development based on ethics, values and principles. He has contributed for the progress, growth, development and enrichment of several individuals and organizations. He is a missionary for productivity enhancement and is a trainer par-excellence. His way of living is an example of integration of qualities of Gandhiji, Bal Gangadhar Tilak and Peter Drucker.

Contents

1	Pair (Yamaka) – यमकवग्गो	1
2	Alertness (Apramada) – अप्पमादवग्गो	8
3	Mind (Chitta) – चित्तवग्गो	13
4	Flowers (Pushpa) – पुप्फवग्गो	17
5	Fools (Bala Varga) – बालवग्गो	23
6	Learned (Pandita) – पण्डितवग्गो	29
7	Eligible One (Arhanta) – अरहन्तवग्गो	35
8	Thousands (Sahasra) – सहस्सवग्गो	39
9	Sin (Paapa) – पापवग्गो	45
10	Punishment (Danda) – दण्डवग्गो	50
11	Disease (Jara) – जरावग्गो	56
12	Self (Atma) – अत्तवग्गो	60
13	World (Loka) – लोकवग्गो	64
14	Buddha (Master) – बुद्धवग्गो	69
15	Happiness (Sukha) सुखवग्गो	76
16	The Pleasure (Piya) – पियवग्गो	81
17	Anger (Krodha) – कोधवग्गो	86
18	Impurity (Mala) – मलवग्गो	91

19	The Right Way (Dhammatta) – धम्मट्ठवग्गो	99
20	The Path (Magga) – मग्गवग्गो	105
21	Miscellaneous (Pakinnaka) – पकिण्णकवग्गो	111
22	Hell (Niraya) – निरयवग्गो	117
23	Elephant (Naga) – नागवग्गो	123
24	The Craving (Tanha) – तण्हावग्गो	129
25	Sage (Bhikhu) – भिक्खुवग्गो	139
26	Brahmana (Brahmin) – ब्राह्मणवग्गो	147

1
Pair (Yamaka)
यमकवग्गो

1 **मनो पुब्बङ्गमा धम्मा मनो सेट्ठा मनोमया ।**
मनसा चे पदुट्ठेन भासति वा करोति वा ।
ततो नं दुक्खमन्वेति, चक्क'व वहतो पदं ।। १ ।।

मनःपूर्वङ्गमा धर्मा मनःश्रेष्ठा मनोमया ।
मनसा चेत्प्रदुष्टेन भाषते वा करोति वा ।
तत एनं दुःखमन्वेति चक्रमिव वहतः पदम् ।।

Man's behaviour depends on his mind. Mind is important. Man is what his mind is. When anyone with impure mind speaks or does anything, unhappiness follows him like wheel follows the bull.

2 **मनो पुब्बङ्गमा धम्मा मनो सेट्ठा मनोमया ।**
मनसा चे पसन्नेन भासति वा करोति वा ।
ततो नं सुखमन्वेति छाया'व अनपायिनी ।। २ ।।

मनःपूर्वङ्गमा धर्मा मनःश्रेष्ठा मनोमया ।
मनसा चेत् प्रसन्नेन भाषते वा करोति वा ।
तत एवं सुखमन्वेति छायेवानपायिनी ।।

Man's behaviour depends on his mind. Mind is important. Man is what his mind is. When anyone with pure mind speaks or does anything, happiness follows him like shadow, which never leaves.

3 **अक्कोच्छि मं अवधि मं अजिनि मं अहासि मे ।**
ये तं उपनय्हन्ति वेरं तेसं न सम्मति ।। ३ ।।

अक्रोशीत् मां अवधीत् मां अजैषीत् मां अहार्षेत् मे ।
ये च तत् उपनह्यन्ति तेषां वैरं न शाम्यति ।।

“He has beaten me. He has abused me. He has defeated me. He has robbed me”. Whoever thinks like this will not be free of negativity and enmity.

4 **अक्कोच्छि मं अवधि मं अजिनि मं अहासि मे ।**
ये तं न उपनय्हन्ति वेरं तेसूपसम्मति ।। ४ ।।

अक्रोशीत् मां अवधीत् मां अजैषीत् मां अहार्षोत् मे ।
ये तत् नोपनह्यान्ति वैरं तेषूपशाम्यति ।।

“He has beaten me. He has abused me. He has defeated me. He has robbed me”. Whoever does not think like this will be free of negativity and enmity.

5 **न हि वेरेन वेरानि सम्मन्तीध कुदाचनं ।**
अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्मो सनन्तनो ।। ५ ।।

नहि वैरेण वैराणि शाम्यन्तीह कदाचन ।
अवैरेण च शाम्यन्ति, एष धर्मः सनातनः ।।

Hate cannot win Hate. Hate can be won by love. This is eternal wisdom.

6 **परे च न विजानन्ति मयमेत्थ यमामसे ।**
ये च तत्थ विजानन्ति ततो सम्मन्ति मेधगा ।। ६ ।।

परे च न विजानन्ति वयमत्र यंस्यामः ।
ये च तत्र विजानन्ति ततः शाम्यन्ति मेधगाः ।।

People caught in the material world do not think "one day even I have to go". Whoever realizes this truth will eliminate hate.

7 **सुभानुपस्सिं विहरन्तं इन्द्रियेसु असंवुतं ।**
भोजनम्हि अमत्तञ्ञुं कुसीतं हीनवीरियं ।
तं वे पसहति मारो वातो रुक्खं'व दुब्बलं ।। ७ ।।

शुभमनुपश्यन्तं विहरन्तं इन्द्रियेषु असंवृतम् ।
भोजनेऽमात्राज्ञं कुसीदं हीनवीर्यम् ।
तं वै प्रसहति मारो वातो वृक्षभिव दुर्ब्बलम् ।।

People who are addicted to pleasures, who have no control on eating and drinking, who are lazy and who are weak in character are destroyed by desires like a weak tree falls of tempest.

8 **असुभानुपस्सिं विहरन्तं इन्द्रियेसु सुसंवुतं ।**
भोजनम्हि च मत्तञ्ञुं सद्धं आरद्धवीरियं ।
तं वे नप्पसहति मारो वातो सेलं'व पब्बतं ।। ८ ।।

अशुभमनुपश्यन्तं विहरन्तं इन्द्रियेषु सुसंवृतम् ।
भोजने च मात्राज्ञं श्रद्धं आरब्धवीर्यम् ।
तं वै न प्रसहते मारो वातः शैलमिव पर्वतम् ।।

People who are free from pleasures, who have good control on eating and drinking, who are not lazy and who are alert and who are strong in character are not harmed by the desires like a bamboo tree does not fall because of tempest.

9 **अनिक्कसावो कासावं यो वत्थं परिदहेस्सति ।**
अपेतो दमसच्चेन न सो कासावमरहति ।। ९ ।।

अनिष्कषायः काषायं यो वस्त्रं परिधास्यति ।
अपेतो दमसत्याभ्यां न स काषायमर्हति ।।

Whoever cannot control the desires should not wear the ochre robes. Whoever does that harms the truth and right way.

10 **यो च वन्तकसावस्स सीलेसु सुसमाहितो ।**
उपेतो दमसच्चेन स वे कासावमरहति ।। १० ।।

यश्च वान्तकषायः स्यात् शीलेषु सुसमाहितः ।
उपेतो दम-सत्याभ्यां स वै काषायमर्हति ।।

Whoever controls the desires can wear the ochre robes and he should continuously follow the truth and the right way.

11 **असारे सारमतिनो सारे चासारदस्सिनो ।**
ते सारं नधिगच्छन्ति मिच्छासङ्कप्पगोचरा ।। ११ ।।

असारे सारमतयः सारे चासारदर्शिनः ।
ते सारं नाधिगच्छन्ति मिथ्यासङ्कल्पगोचराः ।।

The person who cannot discriminate between untruth and truth and considers untruth as truth and truth as untruth is bound by his own deeds.

12 **सारञ्च सारतो ञत्वा असारञ्च असारतो ।**
ते सारं अधिगच्छन्ति सम्मासङ्कप्पगोचरा ।। १२ ।।

सारं च सारतो ज्ञात्वा, असारं च असारतः ।
ते सारं अधिगच्छन्ति सम्यक्-सङ्कल्प-गोचराः ।।

The person who discriminates between untruth and truth and considers truth as truth and untruth as untruth free and happy person.

13 **यथागारं दुच्छन्नं वुट्ठि समतिविज्झति ।**
एवं अभावितं चित्तं रागो समतिविज्झति ।। १३ ।।

यथागारं दुश्छन्नं वृष्टिः समतिविध्यति ।
एवं अभावितं चित्तं रागः समतिविध्यति ।।

Like rain water drips from the roof with holes, the desires drip from mind full of desires. (Desires are the holes in the purity of mind).

14 **यथागारं सुच्छन्नं वुट्ठि न समतिविज्झति ।**
एवं सुभावितं चित्तं रागो न समतिविज्झति ।। १४ ।।

यथागारं सुच्छन्नं वृष्टिर्न समतिविध्यति ।
एवं सुभावितं चित्तं रागो न समतिविध्यति ।।

Like rain water does not drip from the roof without holes, the desires do not drip from the pure mind.

15 **इध सोचति पेच्च सोचति पापकारो उभयत्थ सोचति ।**
सो सोचति सो विहञ्ञति दिस्वा कम्मकिलिट्ठमत्तनो ।। १५ ।।

इह शोचति प्रेत्य शाचति पापकारी उभयत्र शोचति ।
स शोचति स विहन्यते दृष्ट्वा कर्म किलष्टमात्मनः ।।

People who engage in harmful deeds are bound in this and in next world. When they suffer then they remember and repent about their harmful deeds.

16 इध मोदति पेच्च मोदति कतपुञ्ञे उभयत्थ मोदति ।
सो मोदति सो पमोदति दिस्वा कम्मविसुद्धिमत्तनो ।। १६ ।।

इह मोदते प्रेत्य मोदते कृतपुण्य उभयत्र मोदते ।
स मोदते स प्रमोदते दृष्ट्वा कर्मविशुद्धिमात्मनः ।।

People who carry our helpful deeds are free in this life and in next life, when they experience joy they remember and realize about the good of good deeds.

17 इध तप्पति पेच्च तप्पाते पापकारी उभयत्य तप्पति ।
पापं मे कतन्ति तप्पति भिय्यो तप्पति दुग्गतिङ्गतो ।। १७ ।।

इह तप्यति प्रेत्य तप्यति पापकारी उभयत्र तप्यति ।
पापं मे कृतमिति तप्यति, भूयस्तप्यति दुर्गतिं गतः ।।

A person who is engaged in harmful deeds follows the incorrect way with the greed of gains. He brings his own destruction.

18 इध नन्दति पेच्च नन्दति कतपुञ्ञे उभयत्थ नन्दति ।
पुञ्ञं मे कतन्ति नन्दति भिय्यो नन्दति सुगतिं गतो ।। १८ ।।

इह नन्दति प्रेत्य नन्दति कृतपुण्य उभयत्र नन्दति ।
पुण्यं मे कृतमिति नन्दति, भयो नन्दति सुगतिं गतः ।।

A person who is engaged in helpful deeds follows the right way without greed for gains. They Excel and Enjoy.

19 **बहुम्पि चे महितं भासमानो न तक्करो होति नरो पमत्तो ।**
गोपो व गावो गणपं परेसं न भागवा सामञ्ञस्स होति ॥ १९ ॥

वह्वीमपि संहितां भाषमाणः, न तत्करो भवति नरः प्रमत्तः ।
गोप इव गा गणयन् परेषां, न भागवान् श्रामण्यस्य भवति ॥

If a person sings and speaks about the right way but does not follow it in life, there is no use of his reading of the right way. Whoever does not practice right way is not right person, like a cowherd who counts others cows. He can only count good deeds of others.

20 **अप्पम्पि चे सहितं भासमानो धम्मस्स होति अनुधम्मचारी ।**
रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं सम्मप्पजानो सुविभुत्तचित्तो ।
अनुपादियानो इध वा हुरं वा स भागवा सामञ्ञस्स होति ॥ २० ॥

अल्पामपि संहितां भाषमाणो, धर्मस्य भवत्यनुधर्मचारी ।
रागं च द्वेषं च प्रहाय मोहं, सम्यक् प्रजानन् सुविमक्तचित्तः ।
अनुपादान इह वाऽमुत्र वा, स भागवान् श्रामणस्य भवति ॥

If a person practices the right way then he can sing and speak about it. Then his reading of right way is useful. Whoever practices the right way is right person. He is the fit person. He is the eligible person. He is on the way to liberation.

2
Alertness (Apramada)
अप्पमादवग्गो

21 **अप्पमादो अमतपदं पमादो मच्चुनो पदं ।**
अप्पमत्ता न मीयन्ति ये पमत्ता यथा मता ।। १ ।।

अप्रमादोऽमृतपदं प्रमादो मृत्योः पदम् ।
अप्रमत्ता न म्रियन्ते ये प्रमत्ता यथा मृताः ।।

Alertness leads to liberation. Non-alertness leads to death. Alertness on the path of Truth never perish. Non-alertness on the path of untruth are living dead.

22 **एतं विसेसतो ञत्वा अप्पमादम्हि पण्डिता ।**
अप्पमादे पमोदन्ति अरियानं गोचरे रता ।। २ ।।

एवं विशेषतो ज्ञात्वाऽप्रमादे, पण्डिताः ।
अप्रमादे प्रमोदन्त आर्याणां गोचरे रताः ।।

The persons who are aware of Truth and who are dedicated go forward and enjoy the Joy of Truth. He enjoys the Joy of Truth. He enjoys the bliss of the Nectar of Wisdom passed on by the ancient seers.

23 **ते झायिनो साततिका निच्चं दल्ह-परक्कमा ।**
फुसन्ति धीरा निब्बानं योगक्खेमं अनुत्तरं ।। ३ ।।

ते ध्यायिनः साततिका नित्यं दृढ़पराक्रमाः ।
स्पृशन्ति धीरा निर्वाणं योगक्षेमं अनुत्तरम् ॥

Those who meditate on this, conscious ones, intelligent ones, enthusiastic and energetic ones will attain the Supreme state of Nirvana.

24 **जट्ठानवतो सतिमतो सुचिकम्मस्स निसम्मकारिनो ।**
सञ्ञतस्स च धम्मजीविनो अप्पमत्तस्स यसोभिवड्ढति ।। ४ ।।

उत्थानवतः स्मृतिमतः शुचिकर्मणो निशम्यकारिणः ।
संयतस्य च धर्मजीविनोऽप्रमत्तस्य यशोभिवर्द्धते ॥

The wise person who is awake, alert and aware, who is with character of purity, who has won his senses and who walks on the path of Dharma becomes an example of noble conduct and noble life.

25 **उट्ठानेनप्पमादेत सञ्ञमेन दमेन च ।**
दीपं कयिराथ मेधावी यं ओधो नाभिकीरति ।। ५ ।।

उत्थानेन’ऽप्रमादेन संयमेन दमेन च ।
द्वीपं कुर्यात् मेधावी यं ओधो नाभिकीरति ॥

The person who is dedicated one, winner of senses, alert one and who is with stable mind creates a supreme island of tranquillity.

26 **पमादमनुयुंजन्ति बाला दुम्मेधिनो जना ।**
अप्पमादंच मेधावी धनं सेट्ठंऽव रक्खत ।। ६ ।।

प्रमादमनुयुञ्जन्ति बाला दुर्मेधसो जनाः ।
अप्रमादं च मेधावी धनं श्रेष्ठमिव रक्षति ।।

The ignorant one who is deluded by the shine of worldly pleasures follows the foolish ways. The intelligent one knows that dedication is best for him.

27 **मा पमादमनुयुञ्जेथ मा कामरतिसन्थवं ।**
अप्पमत्तो हि झायन्तो पप्पोति विपुलं सुखं ।। ७ ।।

मा प्रमादमनुयुञ्जीत मा कामरतिसंस्तवम् ।
अप्रमत्तो हि घ्यायन् प्राप्नोति विपुलं सुखम् ।।

The dedicated thoughtful one experiences infinite bliss. Therefore, do not run behind the colourful illusions. Do not be blind to the light of right path.

28 **पमादं अप्पमादेन यदा नुदति पण्डितो ।**
पञ्ञापासादमारुय्ह असोको सोकिनिं पजं ।
पब्बतट्ठोऽव भूमट्ठे धीरो बाले अवेक्खति ।। ८ ।।

प्रमादमप्रमादेन यदा नुदति पण्डितः ।
प्रज्ञाप्रासादमारूह्य अशोकः शोकिनीं प्रजाम् ।
पर्वतस्थ इव भूमिस्थान् धीरो बालान् अवेक्षते ।।

The person with awareness drives away the illusions, ignorance and the useless ego. He enjoys continuously the eternal joy. The wise man looks down on the world

full with grief and unhappiness like a mountaineer on the top of the mountain looks down on the ground.

29 **अप्पमत्तो पमत्तेसु सुत्तेसु बहुजागरो ।**
अबलस्सं'व शीघस्सो हित्वा याति सुमेधसो ।। ९ ।।

अप्रमत्तः प्रमत्तेषु सुप्तेषु बहुजागरः ।
अबलाश्वमिव शीघ्रश्वो हित्वा याति सुमेधाः ॥

Amongst the non-alert be an alert person. Among the sleeping be a wakeful man. Among the slow move swiftly. Amongst the unwise move with wisdom.

30 **अप्पमादेन मघवा देवानं सेट्ठतं गतो ।**
अप्पमादं पसंसन्ति पमादो गरहितो सदा ।। १० ।।

अप्रमादेन मघवा देवानां श्रेष्ठतां गतः ।
अप्रमादं प्रशंसन्ति प्रमादो गर्हितः सदा ॥

People worship the noble conduct. People disrespect the untruthful conduct. Truthful thoughts help one to become the Lord of Gods. The sage with alertness ignores the way of carelessness and ignorance.

31 **अप्पमादरतो भिक्खु पमादे भयदस्सि वा ।**
संयोजनं अणुं थूलं डहं अग्गी'व गच्छति ।। ११ ।।

अप्रमादरतो भिक्षुं प्रमादे भयदर्शी वा ।
संयोजनं अणुं स्थूलं दहन् अग्निरिव गच्छति ॥

The wise one does not consider any thing as small or big. Like fire he burns all the bondages.

32 **अप्पमादरतो भिक्खु पमादे भयदस्सि वा ।**
अभब्बो परिहानाय निब्बानस्सेव सन्तिके ।। १२ ।।

अप्रमादरतो भिक्षुं प्रमादे भयदर्शी वा ।
अभव्यः परिहाणाय निर्वाणस्यैव अन्तिके ।।

A devoted and alert seer is never tired. He never goes on ignorant ways. He is on the way to Nirvana.

3
Mind (Chitta)
चित्तवग्गो

33 **फन्दनं चपलं चित्तं दुरक्खं दुन्निवारयं ।**
उजुं करोति मेधावी उसुकरो'व तेजनं ।। १ ।।

स्पंदनं चपलं चित्तं दूरक्ष्यं दुर्निवार्यम् ।
ऋजुं करोति मेधावी इषुकार इव तेजनम् ।।

Mind is wavering and unstable. It does not stay at one place. To control the mind is difficult. But the intelligent one can bend his mind skilfully like the Bow-maker bends the stick to form it into a bow.

34 **वारिजो'व थले खित्तो ओकमोकत-उब्भतो ।**
परिफन्दतिदं चित्तं मारधेय्यं पहातवे ।। २ ।।

वारिजं इव स्थले क्षिप्तं उदाकौकत उद्धृतम् ।
परिस्पन्दत इदं चित्तं मारधेयं प्रहातुम् ।।

Like fishes struggle when they are out of water, the mind struggles when it is out of control and is caught in desires.

35 **दुन्निग्गहस्स लहुनो यत्थकाम-निपातिनो ।**
चित्तस्स दमथो साधु चित्तं दन्तं सुखावहं ।। ३ ।।

दुर्निग्रहस्य लघुनो यत्र–काम–निपातिनः ।
चित्तस्य दमनं साधु, चित्तं दान्तं सुखावहम् ।।

It is best to mind the mind and hold it in control. When mind is managed well, it will move as desired. A well-controlled mind leads to happiness.

36 **सुदुद्दसं सुनिपुणं यत्थकाम - निपातिनं ।**
चित्तं रक्खेय्य मेधावी चित्तं गुत्तं सुखावहं ।। ४ ।।

सुदुर्दुशं सुनिपुणं यत्र–कामनिपाति ।
चित्तं रक्षेत् मेधावी, चित्तं गुप्तं सुखावहम् ।।

The wise person protects his mind which is subtle, which is strong and dangerous and which wants to run freely and keeps it in right track. A well-controlled mind leads to happiness.

37 **दूरङ्गमं एकचरं असरीरं गुहासयं ।**
ये चित्तं सञ्ञमेस्सन्ति मोक्खन्ति मारबन्धना ।। ५ ।।

दूरङ्गमं एकचरं अशरीरं गुहाशयम् ।
ये चित्तं संयस्यन्ति मुच्यन्ते मारबन्धनात् ।।।

Mind gets caught in illusions. Mind wants to run independently. Mind has no form. Whoever examines such a mind is free from the net of pleasures and desires.

38 **अनवट्ठितचित्तस्स सद्धम्मं अविजानतो ।**
परिप्लवपसादस्स पञ्ञा न परिपूरति ।। ६ ।।

अनवस्थितचित्तस्य सद्धर्मम् अविजानतः ।
परिप्लवप्रसादस्य प्रज्ञा न परिपूर्यते ॥

One who does not control his mind, who does not walk the right path and who is not peaceful cannot become knowledgeable and wise.

39 **अनवस्सुतचित्तस्स अनन्वाहतचेतसो ।**
पुञ्ञपापपहीणस्स नत्थि जागरतो भयं ।। ७ ।।

अनधस्रुतचित्तस्य अनन्वाहतचेतसः ।
पुण्यपापप्रहीणस्य नास्ति जाग्रतो भयम् ॥

Whoever is not strained by desires, whoever is free from the disturbances of mind, whoever is free from loss and gain and whoever is dedicated is free from all fears.

40 **कुम्भूपमं कायमिमं विदित्वा नगरूपमं चित्तमिदं ठपेत्वा ।**
योधेथ मारं पञ्ञायुधेन जितं च रक्खे अनिवेसनो सिया ।। ८ ।।

कुम्भोपमं कायमिमं विदित्वा,
 नगरोपमं चित्तमिद स्थापयित्वा ।
युध्येत मारं प्रज्ञायुधेन जितं
 च रक्षेत् अनिवेशनः स्यात् ॥

Whoever realizes that this body is brittle like a pot and is instantly breakable and whoever ensures that his mind is stable, whoever learns and acquires knowledge and

whoever is not caught in desires and whoever is ever alert and careful is free man.

41 **अचिरं वतयं कायो पठविं अधिसेस्सति ।**
छुद्धो अपेतविञ्ञाणो निरत्थं'व कलिङ्गरं ।। ९ ।।

अचिरं वतायं कायः पृथ्वीं अधिशेष्यते ।
क्षुद्रोऽपेतविज्ञानो निरर्थ इव कलिङ्गरम् ।।

Alas! Do not waste this time and life. This body is like a dead wood on this earth. Without noble thoughts and good deeds, this life becomes useless and this body becomes worthless.

42 **दिसो दिसं यन्तं कयिरा वेरी वा पन वेरिनं ।**
मिच्छापणिहितं चित्तं पापियो नं ततो करे ।। १० ।।

द्विट् द्विषं यत् कुर्यात् वैरी वा पुनः वैरिणम् ।
मिथ्याप्रणिहितं चित्तं पापीयांसं विनं ततः कुर्यात् ।।

A crooked mind does more harm than a crooked enemy.

43 **न त माता पिता कयिरा अञ्ञे वपि च ञातका ।**
सम्मापणिहितं चित्तं सेय्यसो न ततो करे ।। ११ ।।

न तत् मातापितरौ कुर्यातां अन्ये चापि च ज्ञातिकाः ।
सम्यक्पणिहितं चित्तं श्रेयांसं एनं ततः कुर्यात् ।।

A clear mind does more good than relatives and friends.

4
Flowers (Pushpa)
पुप्फवग्गो

44 **को इमं पठविं विजेस्सति यमलोकञ्च इमं सदेवकं ।**
को धम्मपदं सुदेसितं कुसलो पुप्फमिव पचेस्सति ।। १ ।।

क इमां पृथिवीं विजेष्यते यमलोकं च इमं सदेवकम् ।
को धर्मपदं सुदेशितं कुशलः पुष्पमिव प्रचेष्यति ।।

Who can win Hell, Heaven and Earth? Who is that who can search, discover and share right path like an able person who searches, discovers and shares useful flowers?

45 **सेखो पठविं विजेस्सति यमलोकञ्च इमं सदेवकं ।**
सेखो धम्मपदं सुदेसितं कुसलो फुप्फमिव पचेस्सति ।। २ ।।

शैक्षः पृथिवीं विजेष्यते यमलोकं च इमं सदेवकम् ।
शैक्षो धर्मपदं सुदेशितं कुशलः पुष्पमिव प्रचेष्यति ।।

He can win Hell, Heaven and Earth who is free from attachment. He can search, discover and share right path like an able person who searches, discovers and shares useful flowers.

46 **फेणूपमं कायमिमं विदित्वा मरीचिधम्मं अभिसम्बुधानो ।**
छेत्वान मारस्स पपुप्फकानि अदस्सनं मच्चुराजस्स गच्छे ।। ३ ।।

फेनोपमं कायमिमं विदित्वा मरीचिधर्म्म अभिसम्बुधानः ।
चित्वा मारस्य प्रपुष्पकाणि अदर्शनं मृत्युराजस्य गच्छेत् ।।

Whoever opens his wisdom eye and sees that "This body is momentary like a bubble and an illusion like a mirage", will be free from pleasures and desires and will attain the state of immortality.

47 **पुप्फानि हेव पचिनन्तं व्यासत्तमनसं नरं ।**
सुत्तं गामं महोघो'व मच्चु आदाय गच्छति ।। ४ ।।

पुष्पपाणि ह्येव प्रचिन्वन्तं व्यासक्तमनसं नरम् ।
सुप्तं ग्रामं महौध इव मृत्युरादाय गच्छति ।।

Death sweeps and immerses the person who struggles to collect the flowers of earthly pleasures and desires like a river flood sweeps and immerses the sleeping village.

48 **पुप्फानि हेव पचिनन्तं व्यासत्तमनसं नरं ।**
अतितं येव कामेसु अन्तको कुरुते वसं ।। ५ ।।

पुष्पाणि ह्येव प्रचिन्वन्तं व्यासक्तमनसं नरम् ।
अतृप्तं एव कामेषु अन्तकः कुरुते वशम् ।।

Whoever searches for the flowers of pleasures with intoxicated desires will be captured by death much before he fulfils his desires.

49 **यथापि भमरो पुप्फं वण्णगन्धं अहेठयं ।**
पलेति रसमादाय एवं गामे मुनी चरे ।। ६ ।।

यथापि भ्रमरः पुष्प वर्णगन्धं अघ्नन् ।
पलायते रसमादाय एवं ग्रामे मुनिश्चरेत् ।।

The sage moves in a village like a honey bee which moves amongst the flowers without disturbing them and collects honey in non-destructive way. It also helps flowers to multiply through cross pollination.

50 **न परेसं विलोमानि न परेसं कताकतं ।**
अत्तनो'व अवेक्खेय्य कतानि अकतानि च ।। ७ ।।

न परेषां विलोमानि न परेषां कृताकृतम् ।
आत्मन एव अवेक्षेत कृतानि अकृतानि च ।।

The sage should not be interested in finding out others' faults, weaknesses, ill deeds and sins. He should only ensure that those negative characteristics do not originate or stay within him.

51 **यथापि रुचिरं पुप्फं वण्णवन्तं सगन्धकं ।**
एवं सुभासिता वाचा अफला होति अकुब्बतो ।। ८ ।।

यथापि रुचिरं पुष्पं वर्णवद् अगन्धकम् ।
एवं सुभाषिता वाक् अफला भवति अकुर्वतः ।।

When a person says what he does and does what he says his words are like beautiful and good scented flowers.

52 **यथापि रुचिरं पुप्फं वण्णावन्तं सगन्धकं ।**
एवं सुभासिता वाचा सफला होति कुब्बतो ।। ९ ।।

यथापि रुचिरं पुष्पं वर्णवत् सगन्धकम् ।
एवं सुभाषिता वाक् सफला भवति कुर्वतः ।।

Man should become a beautiful combination and connection of good qualities like garland which is collection and combination of good flowers.

53 **यथापि पुप्फरासिम्हा कयिरा मालागुणे बहू ।**
एवं जातेन मच्चेन कत्तब्बं कुसलं बहुं ।। १० ।।

यथापि पुष्पराशेः कुर्यात् मालागुणान् बहून् ।
एवं जातेन मर्त्येन कर्तव्यं कुशलं बहु ।।

The scent of wonderful flowers can be transmitted against the flow of wind. The scent of the fame of saints and good people will move against strong minds and expand to spread all over the world.

54 **न पुप्फगन्धो पटिवातमेति न चन्दनं तगरमल्लिका वा ।**
सतञ्च गन्धो पटिवातमेति सब्बा दिसा सप्पुरिसो पवाति ।। ११ ।।

न पुष्पगन्धः प्रतिवातमेति
  न चन्दनं तगरमल्लिके वा ।
सतां च गन्धः प्रतिवातमेति
  सर्वा दिशः सत्पुरुषः प्रवाति ।।

The scent of saints and sages is much more valuable than the scent of all the flowers.

55 **चन्दनं तगरं वापि उप्पलं अथ वस्सिकी ।**
एतेसं गन्धजातानं सीलगन्धो अनुत्तरो ।। १२ ।।

चन्दनं तगरं वापि उत्पलं अथ वार्षिकी ।
एतेषां गन्धजातानां शीलगन्धोऽनुत्तरः ।।

Scent of sandal wood and flowers is because of material content. Scent of saints and sages is because of qualitative consent. It is far superior. Their qualities transform Earth into Heaven.

56 **अप्पमत्तो अयं गन्धो या'यं तगरचन्दनी ।**
यो च सीलवतं गन्धो वाति देवेसु उत्तमो ।। १३ ।।

अल्पमात्रोऽयं गन्धो योऽयं तगरचन्दनी ।
यश्च शीलवतां गंधो वाति देवेषु उत्तमः ।।

No pleasures and sense objects can influence the good people with noble conduct, awareness, wisdom, knowledge and right earnings.

57 **तेसं सम्पन्नसीलानं अप्पमादविहारिनं ।**
सम्मदञ्ञा विमुत्तानं मारो मग्गं न विन्दति ।। १४ ।।

तेषां सम्पन्नशीलानां अप्रमाद-विहारिणाम् ।
सम्यग्-ज्ञा-विमुक्तानां मारो मार्ग न विन्दति ।।

A flower even from plant sprouting from waste heap is wonderful and beautiful. The saint even amongst the ignorant shines wonderfully and beautifully.

58 **यथा संकारधानस्मिं उज्झितस्मिं महापथे ।**
पदुमं तत्थ जायेथ सुचिगन्धं मनोरमं ॥ १५ ॥

यथा संस्कारधान उज्झिते महापथे ।
पद्म तत्र जायेत शुचिगन्धं मनोरमम् ॥

Just as a fragrant, delightful lotus grows from a heap of muck, so also a pleasant noble sage emerges from ignorant, troublesome people.

59 **एवं संकारभूतेषु अन्धभूते पुथुज्जने ।**
अतिरोचति पञ्ञाय सम्मासम्बुद्धसावको ॥

एवं संकारभूते अन्धभूते पृथग्जने ।
अतिरोचते प्रज्ञया सम्यक्-संबुद्ध-श्रावकः ॥

In the same way from negative unhelpful people a consciousnessfull perfect person of wisdom arises.

5
Fools (Bala Varga)
बालवग्गो

60 दीघा जागरतो रति दीघं सन्तस्स योजनं ।
दीघो बालानं संसारो सद्धम्मं अविजानतं ।। १ ।।

दीर्घा जाग्रतो रात्रिः दीर्घं श्रान्तस्य योजनम् ।
दीर्घो बालनां संसारः सद्धर्मं अविजानताम् ।।

When you don't get sleep the night becomes long. When you are tired moving even one step forward is difficult and long one. The path of samsara, material world becomes long for ignorant ones not knowing the right ethical way.

61 चरञ्चे नाधिगच्छेय्य सेय्यं सदिसमत्तनो ।
एकचरियं दल्हं कयिरा नत्थि बाले सहायता ।। २ ।।

चरन् चेत् नाधिगच्छेत् श्रेयांसं सदृशं अत्मनः ।
एकचर्यं दृढं कुर्यात् नास्ति बाले सहायता ।।

When one cannot find a guide to show the way when you are walking towards a destination you have to move alone and find the way. In the same way when you cannot find a master to show the way in life you have to move alone and find the right way. If you cannot get a master depend on self but do not depend on a fool.

62 **पुत्ता मत्थि धनम्मत्थि इति बालो विहञ्ञति ।**
अत्ता हि अत्तनो नत्थि कुतो पुत्तो कुतो धनं ।। ३ ।।

पुत्रा मे सन्ति धनं मेऽस्ति इति बालो विहन्यते ।
अत्मा हि अत्मनो नास्ति कुतः पुत्रः कुतो धनम् ॥

"This is my Son. This is my Wealth". The fool who thinks like this will be in grief.

63 **यो बालो मञ्ञति बाल्यं पण्डितो वापि तेन सो ।**
बालो च पण्डितमानी स वे बालो'ति वुच्चति ।। ४ ।।

यो बालो मन्यते बाल्यं पण्डितश्चापि तेन स ।
बालश्च पण्डितमानी स, वै बाल इत्युच्यते ॥

The fool who knows that he is a fool is wise. The fool who think that he knows is the real fool.

64 **यावजीवम्पि चे बालो पण्डितं पयिरुपासति ।**
न सो धम्मं विजानाति दब्बी सूपरसं यथा ।। ५ ।।

यावज्जीवमपि चेद् बालः पंडितं पर्युपासते ।
न स धर्मं विजानाति दर्वी सूपरसं यथा ॥

A spoon, though mixes with food cannot know the taste of the food, a fool cannot know the right essence of life even when he is mixed in the life.

65 **मुहुतमपि चे विञ्ञु पण्डितं पयिरुपासति ।**
खिप्पं धम्मं विजानति जिह्वा सूपरसं यथा ।। ६ ।।

मुहूर्तमपि चेद् विज्ञः पंडितं पर्युपासते ।
क्षिप्रं धर्मं विजानाति जिह्वा सुपरसं यथा ।।

The ignorance of a fool becomes his own enemy and brings him down. The ignorance and foolishness give poisonous fruits.

66 **चरन्ति बाला दुम्मेधा अमित्तेनेव अत्तना ।**
करोन्तो पापकं कम्मं यं होति कटुकप्फलं ।। ७ ।।

चरन्ति बाला दुर्मेधसोऽमित्रेणैवात्मना ।
कुर्वन्तः पापकं कर्म यद् भवति कटुकफलम् ।।

That is not right work which makes the hand dirty and which fills mind with grief.

67 **न तं कम्मं कतं साधु यं कत्वा अनुतप्पति ।**
यस्स अस्सुमुखो रोदं विपाकं पटिसेवति ।। ८ ।।

न तत् कर्म कृतं साधु यत् कृत्वाऽनुतप्यते ।
यस्याश्रुमुखो रुदन् विपाकं प्रतिसेवते ।।

That work is the best which does not cause repentance and which results in joy.

68 **तञ्च कम्मं कतं साधु यं कत्वा नानुतप्पति ।**
यस्सं पतीतो सुमनो विपाकं पटिसेवति ।। ९ ।।

तच्च कर्म कृतं साधु यत् कृत्वा नानुतप्यते ।
यस्य प्रतीतः सुमना विपाकं प्रतिसेवते ।।

As long as the fool is engaged in ill deeds and short cuts and is immersed in temporary pleasures he thinks "Oh! Great". But when he faces and experiences the consequences he cries and repents.

69 **मधुवा मञ्ञती बालो याव पापं न पच्चति ।**
यदा च पच्चती पापं अथ बालो दुक्खं निगच्छति ।। १० ।।

मध्विव मन्यते बालो यावत् पापं न पच्यते ।
यदा च पच्यते पापं अथ दुःखं निगच्छति ।।

When the fool fasts even for months together, he is nothing compared to the wise man with right path.

70 **मासे मासे कुसग्गेन बालो भुञ्जेथ भोजनं ।**
न सो संखतधम्मानं कलं अग्घति सोलसिं ।। ११ ।।

मासे मासे कुशाग्रेण बालो भुंजीत भोजनम् ।
न स संख्यातधर्मणां कलामर्हति षोडशीम् ।।

The milk does not become curd in a second. It takes time. The ill deeds may not cause grief immediately. In time the grief will surely catch up.

71 **न हि पापं कतं कम्मं सज्जु खीर'व मुच्चति ।**
डहन्तं बालमन्वेति भस्माच्छन्नो'व पावको ।। १२ ।।

नहि पापं कृतं कर्म सद्यः क्षीरमिव मुंचति ।
दहन् बालमन्वेति भस्माच्छन्न इव पावकः ।।

As long as he himself is not hurt, the fool hurts others. Only when his ill deeds boomerang, the fool repents.

72 **यावदेव अनत्थाय ञतं बालस्स जायति ।**
हन्ति बालस्स सुक्कस मुद्धमस्सं विपातयं ।। १३ ।।

यावदेव अनर्थाय ज्ञप्तं बालस्य जायते ।
हन्ति बालस्य शुक्लांशं मूर्धनमस्य विपातयन् ।।

The fool struggles to get the fame. He tries to become the head of the saints. He craves to be respected and worshipped by others.

73 **असतं भावनमिच्छेय्य पुरेक्खारञ्च भिक्खुसु ।**
आवासेसु च इस्सरियं पूजा परकुलेसु च ।। १४ ।।

असद् भावनमिच्छेत् पुरस्कारं च भिक्षुषु ।
आवासेषु चैश्वर्यं पूजा परकुलेषु च ।।

"I have done this. I have not done this. People follow my instructions". Whoever thinks like this is full of ego.

74 **ममेव कतमञ्ञन्तु गिही पब्बजिता उभो ।**
ममेवातिवसा अस्सु किच्चाकिच्चेसु किस्मिचि ।
इति बालस्स सङ्कप्पो इच्छा मानो च वड्ढति ।। १५ ।।

ममैव कृतं मन्येतां–गृहि प्रव्रजितावुभौ ।
ममैवातिवशाः स्यातां कृत्याकृत्येषु चित् ।
इति बालस्य संकल्प इच्छा मानश्च वर्द्धते ।।

"All is done by me, in home and outside also, I will be head of hermitages and horses. All works are in my control." Only fools think and intend in this way.

75 **अञ्ञा हि लाभूपनिसा अञ्ञा निब्बानगामिनी ।**
एवमेतं अभिञ्ञाय भिक्खु बुद्धस्स सावको ।
सक्कारं नाभिनन्देय्य विवेकमनुब्रूहये ।। १६ ।।

अन्या हि लाभोपनिषद् अन्या निर्वाणगामिनी ।
एवमेतद् अभिज्ञाय भिक्षुर्बुद्धस्य श्रावकः ।
सतत्कारं नाभिनन्देत् विवेकमनुवृह्येत् ।।

There are two ways. One way leads to money and another way leads to liberation (Nirvaana). The seer who sees this moves away from material profits and move towards eternal profit of bliss and freedom.

6
Learned (Pandita)
पण्डितवग्गो

76 **नीधीनं-'व पवत्तारं यं पस्से वज्जदस्सिनं ।**
निग्गय्हवादि मेधावि तादिसं पण्डितं भजे ।
तादिसं भजमानस्स सेय्यो होति न पापियो ।। १ ।।

निधीनामिव प्रवक्तारं यं पश्येत् वज्यदर्शिनम् ।
निगृह्यावादिनं, मेधाविनं तादृशं पंडितं भजेत् ।
तादृशं भजमानस्य श्रेयो भवति न पापीयः ।।

Friendship with a wise person will lead to the path of truth. The learned one is that who first improves his own gaps and then points out others' gaps. Serve such a learned one. That is beneficent and there is no harm in the company of such a learned one.

77 **ओवदेय्यानुसासेय्य असब्भा च निवारये ।**
सत हि सो पियो होति असतं होति अप्पियो ।। २ ।।

अववदेदनुशिष्याद् असभ्याच्च निवारयेत् ।
सतां हि स प्रियो भवति असतां भवत्यप्रियः ।।

Abandon the ill deeds avoided by the learned person. Listen to his advice. Improve your meanness with his help. Good people respect the learned one. Others disrespect him.

78 **न भजे पापके मित्ते न भजे पुरिसाधमे ।**
भजेथ मित्ते कल्याणे भजेथ पुरिसुत्तमे ।। ३ ।।

न भजेत् पापानि मित्राणि न भजेत् पुरुषाधमान् ।
भजेत् मित्राणि कल्याणानि भजेत् पुरुषानुत्तमान् ।।

Avoid the Company of people with ill deeds. Do not mix with them. Keep the good company. Seek the company of the best.

79 **धम्मपीती सुखं सेति विप्पसन्नेन चेतसा ।**
अरियप्पवेदिते धम्मे सदा रसति पंडितो ।। ४ ।।

धर्मपीतीः सुखं शेते विप्रसन्नेन चेतसा ।
आर्यप्रवेदिते धर्मे सदा रमते पंडितः ।।

The mind of the person who has tasted the joy of knowledge is tranquil. He is worryless. The path shown by the elders are pure and perfect. Following the right path of ancient elders the learned ones experience supreme bliss.

80 **उदकं हि नयन्ति नेत्तिका उसुकारा नमयन्ति तेजनं ।**
दारुं नमयन्ति तच्छका अत्तानं दमयन्ति पंडिता ।। ५ ।।

उदकं हि नयन्ति नेतृका इषुकारा नमयन्ति तेजनम् ।
दारु नमयन्ति तक्षका अत्मानं दमयन्ति पण्डिताः ।।

The person who makes canal can take the water as he wills. The Bow maker levels the blade as he wills. The carpenter shapes the wood as he wills. The learned one shapes himself as he wills.

81 **सेलो यथा एकघनो वातेन न समीरति ।**
एवं निन्दापसंसासु न समिञ्जन्ति पंडिता ।। ६ ।।

शैलो यथैकघनो वातेन न समीर्यते ।
एवं निन्दाप्रशंसासु न मसीर्यन्ते पण्डिताः ॥

The learned one shakes not in the force of fame or blame like a mountain shakes not in the force of tempest.

82 **यथापि रहदो गम्भीरो विप्पसन्नो अनाविलो ।**
एवं धम्मानि सुत्वान विप्पसीदन्ति पण्डिताः ।। ७ ।।

यथापि ह्रदो गम्भीरो विप्रसन्नोऽनाविलः ।
एवं धर्मान् श्रुत्वा विप्रसीदन्ति पण्डिताः ॥

The learned one stays peaceful, tranquil, stable and clear like a lake of clear waters.

83 **सब्बत्थ वे सप्पुरिसा चजन्ति न कामकामा लपयन्ति सन्तो ।**
सुखेन फट्ठ अथवा दुखेन न उच्चावचं पंडिता दस्सयन्ति ।। ८ ।।

सर्वत्र वै सत्पुरुषा व्रजन्ति न कामकामा लपन्ति सन्तः ।
सुखेन स्पृष्टा अथवा दुःखेन नोच्चावचं पण्डिता दर्शयन्ति ॥

The learned ones keep away from the pleasure of objects. They continue their effort and progress not caring for the obstructions and difficulties.

84 **न अत्तहेतु न परस्स हेतु**

न पुत्तमिच्छे न धनं न रट्ठं ।

न इच्छेय्य अधम्मेन समिद्धिमत्तनो

स सीलवा पञ्ञवा धम्मिको सिया ॥ ९ ॥

नात्महेतोः न परस्य हेतोः

न पुत्रमिच्छेत् न धनं न राष्ट्रम् ।

नेच्छेद् अधर्मेण समृद्धिमात्मनः

स शीलवान् प्रज्ञावान् धार्मिकः स्यात् ॥

The learned ones do not indulge in false acts of just outward discipline. With inner discipline they enjoy the life. The learned one does not become exuberant in happiness and does not become depressed in difficulties. He is calm in success and he is smiling in difficulties.

85 **अप्पका ते मनुस्सेसु ये जना पारगामिनो ।**

अथायं इतरा पजा तीरमेवानुधावति ॥ १० ॥

अल्पकास्ते मनुष्येषु ये जनाः पारगामिनः ।

अथेमा इतराः प्रजाः तीरमेवानुधावति ॥

Without craving for bodily pleasures, money and without craving for becoming great with any means a person becomes learned, knowledgeable and the person of right path.

86 **येच खो सम्मदक्खाते धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।**
ते जना पारमेस्सन्ति मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ।। ११ ।।

ये च शलु सम्यगाख्याते धर्मे धर्मानुवर्तितः ।
ते जनाः पारमेष्यन्ति मृत्युधेयं सुदुस्तरम् ।।

There are few in the world that cross this material world in the boat of right path. There are many who drown in the ocean of material world. Therefore one should know the secret of the right path. Such people cross even the death. They taste the immortality of person of right path.

87 **कण्हं धम्मं विप्पहाय सुक्कं भावेथ पंडितो ।**
ओका अनोकं आगम्म विवेके यत्थ दूरमं ।। १२ ।।

कृष्णं धर्मं विप्रहाय शुक्लं भावयेत् पण्डितः ।
ओकात् अनोकं आगम्य विवेके यत्र दूरमम् ।।

Thus the learned one leaves he dark path of living to eat and takes the bright path of eating to live.

88 **तत्रभिरतिमिच्छेय्य हित्वा कामे अकिञ्चनो ।**
परियोदपेय्य अत्तानं चित्तक्लेसेहि पंडितो ।। १३ ।।

तत्राभिरतिमिच्छेत् हित्वा कामान् अकिंचनः ।।
पर्यवदापयेत् अत्मानं चित्तक्लेशैः पण्डितः ।।

The learned one leaves the path of craving and grieving mind and takes the path of detached and joyful mind.

89 **येसं सम्बोधि-अङ्गेसु सम्मा चित्तं सुभावितं ।**
आदान-पटिनिस्सग्गे अनुपादाय ये रता ।
खीणासवा जुतीमन्तो ते लोके परिनिब्बुता ।। १४ ।।

येषां संबोध्यंगेषु सम्यक् चित्तं सुभावितम् ।
आदानप्रतिनिसर्गे अनुपादाय ये रताः ।
क्षीणस्त्रवा ज्योतिष्मन्तस्ते लोके परिनिर्वृताः ।।

In whose heart seven aspects of perfect wisdom are deep seated, who is not attached to any thing he is the person who has overcome all defects and deforms. He is the person of perfect knowledge. He is liberated one.

7
Eligible One (Arhanta)
अरहन्तवग्गो

90 **गतद्धिनो विसोकस्स विप्पमुत्तस्स सब्बधि ।**
सब्बगन्थप्पहीनस्स परिलाहो न विज्जति ।। १ ।।

गताध्वनो विशोकस्य विप्रमुक्तस्य सर्वथा ।
सर्वग्रन्थप्रहीणस्य परिदाहो न विद्यते ।।

Those who have crossed the life's journey of this world, who are without worries, who have mastered themselves, who have broken all the bondages are the people who have no difficulty at all.

91 **उय्युञ्जन्ति सतीमन्तो न निकेते रमन्ति ते ।**
हंसा'व पल्ललं हित्वा ओकमोकं जहन्ति ते ।। २ ।।

उद्युं जते स्मृतिमान्तो न निकेते रमन्ते ते ।
हंसा इव पल्वलं हित्वा ओकमोकं जहति ते ।।

They do realize that material world is without the essence and ignore the material world like a royal swan ignores the mud pond.

92 **येसं सन्निचयो नत्थि ये परिञ्ञाचभोजना ।**
सुञ्ञतो अतिमित्तो च विमोक्खो यस्स गोचरो ।
आकासे'व सकुन्तानं गति तेसं दुरन्नया ।। ३ ।।

येषां सन्निचयो नास्ति ये परिज्ञातभोजनाः ।
शुन्यतोऽनिमित्तश्च विमोक्षो यस्य गोचरः ।
आकाश इव शकुन्तानां गतिः तेषां दुरन्वया ॥

They have no interest in collecting money for themselves. They eat to live and live not to eat. They completely examine themselves and attain Nirvana. They are like the bird flying high in the sky.

93 **यस्सा'सवा परिक्खीणा आहारे च अनिस्सितो ।**
सुञ्ञतो अनिमित्तो च विमोक्खो यस्स गोचरो ।
आकासे'व सकुन्तानं पदं तस्स दुरन्नयं ।। ४ ।।

यस्यास्त्रवाः परिक्षीणा आहारे च अनिःसृतः ।
शून्यतोऽनिमित्तश्च विमोक्षो यस्य गोचरः ।
आकाश इव शकुन्तानां पदं तस्य दुरन्वयम् ॥

That one who has overcome grief through mastering his mind attains Nirvana. He is like a bird flying high in the sky.

94 **यस्सिन्द्रियानि समथं गतानि, अस्सा यथा सारथिना सुदन्ता ।**
पहीनमानस्स अनासवस्स, देवापि तस्स पिहयन्ति तादिनो ।। ५ ।।

यस्येन्द्रियाणि शमतां गतानि अश्वा यथा सारथिना सुदान्ताः ।
प्रहीणमानस्य अनास्त्रवस्य देवा अपि तस्य स्पृहयन्ति तादृशः ॥

Like a rider masters the horse, one who masters his organs and senses and one who removes his ego, one who eliminates the craving, that one is the best and even Gods envy him.

95 **पठवीसमो नो विरुज्झति इन्दखीलूपंमो तादि सुब्बतो ।**
रहदो'व अपेतकद्दमो संसारा न भवन्ति तादिनो ।। ६ ।।

पृथिवीसमो न विरुध्यते इन्द्रकीलोपमस्तादृक् सुव्रतः ।
ह्रद इवापेतकर्दमः संसारा न भवन्ति तादृशः ।।

Who follows this path with determination and who has patience and forbearance is like mother earth. Like a calm lake he is peaceful. He has no rebirth.

96 **सन्तं तस्स मनं होति सन्ता वाचा त कम्म च ।**
सम्मदञ्ञा विमुत्तस्स उपसन्तस्स तादिनो ।। ७ ।।

शान्तं यस्य मनो भवति शान्ता वाक् च कर्म च ।
सम्यगाज्ञाविमुक्तस्य उपशान्तस्य तादृशः ।।

His mind, his speech and his actions are peaceful and he does not hurt any one. With true knowledge he breaks the bondage and he is called "Mauni"

97 **अस्सद्धो अकतञ्ञू च सन्धिच्छेदो च यो नरो ।**
हतावकासो वन्तासो स वे उत्तमपोरिसो ।। ८ ।।

अश्रद्धोऽकृतज्ञश्च सन्धिच्छेदश्च यो नरः ।
हतावकाशी वान्ताशाः स वै उत्तम पुरुषः ।।

He is Super Man who has gone beyond the blind faith, who has understood the beauty of supreme creation, who has broken the bondages of all the works and actions, who has abandoned the pleasures and who has moved away from desires.

98 **गामे वा यदि वारञ्ञे निन्ने वा यदि वा थले ।**
यत्थारहन्तो विहरन्ति तं भूमिं रामणेय्यकं ।। ९ ।।

ग्रेमे वा यदि वाऽऽरण्ये निम्ने वा यदि वा स्थले ।
यत्रर्हन्तो विहरन्ति सा भूमी रमणीया ॥

What if it is a town? What if it is a forest? What if it is water? What if it is a ground? The free man is happy wherever he is. That place is joyful. That place is beautiful.

99 **रमणीयानि अरञ्ञानि यत्थ न रमते जनो ।**
वीतरागा रमिस्सन्ति न ते कामगवेसिनो ।। १० ।।

रमणीयान्यारण्यानि यत्र न रमते जनः ।
वीतरागा रंस्यन्ते न ते कामगवेषिणः ॥

The sages excels and enjoys forests and lonely places which appear as difficult places to normal people. The sages are in bliss of aloofness in forest or cave.

8
Thousands (Sahasra)
सहस्सवग्गो

100 **सहस्समपि चे वाचा अनत्थपदसंहिता ।**
एकं अत्थपदं सेय्यो ं सुत्वा उपसम्मति ।। १ ।।

सहस्रमपि चेद् वाचः अनर्थपदसंहिता ।
एकमर्थपदं श्रेयो यच्छ्रुत्वोपशाम्यति ॥

One meaningful word is better than thousand meaningless words. That **one** is best. Listening to this is peace.

101 **सहस्समपि चे गाथा अनत्थपदसंहिता ।**
एकं गाथपदं सेय्यो यं सुत्वा उपसम्मति ।। २ ।।

सहस्रमपि चेद् गाथा अनर्थपदसंहिताः ।
एकं गाथापदं श्रेयो यच्छ्रुत्वोपशाम्यति ॥

One story with a useful message is better than thousand useless stories. That **one** is best. Listening to this is peace.

102 **यो च गाथसतं भासे अनत्थपदसंहिता ।**
एकं धम्मपदं सेय्यो यं सुत्वा उपसम्मति ।। ३ ।।

यश्च गाथाशतं भाषेतानर्थपदसहितम् ।
एकं धर्मपदं श्रेयो यच्छ्रुत्वोपशाम्यति ॥

One poem which shows the right way is better than thousand poems. That **one** is best. Listening to this is peace.

103 **यो सहस्सं सहस्सेन सङ्गामे मानुसे जिने ।**
एकं च जेय्यमत्तानं स वे सङ्गमजुत्तमो ।। ४ ।।

यः सहस्त्रं सहस्त्रेण संग्रामे मानुषान् जयेत् ।
एकं च जयेद् आत्मानं स वै संग्रामजिदुत्तमः ।। ४ ।।

Winning own mind is better than winning thousands of men in thousand battles.

104 **अत्ता हवे जितं सेय्ये या चायं इतरा पजा ।**
अत्तदन्तस्स पोसस्स निच्चं सञ्ञतुचारिनो ।। ५ ।।

आत्मा ह वै जितः श्रेयान् या चेयमितराः प्रजाः ।
दान्तात्मनः पुरुषस्य नित्यं संयतचारिणः ।।

It is much superior to attain the victory over one self rather than running after victories over others.

105 **नेव देवो न गन्धब्बो न मारो सह ब्रह्मुना ।**
जितं अपजितं कयिरा तथारूपस्स जन्तुनो ।। ६ ।।

नैव देवो न गन्धर्वो न मारः सह ब्रह्मणा ।
जितं अपजितं कुर्यात् तथारूपस्य जन्तोः ।।

It is better to have the company of a sage of perfect wisdom even once rather than performing sacrifices for thousand years spending thousands every month.

106 **मासे मासे सहस्सेन यो यजेथ सतं समं ।**
एकञ्च भावितत्तानं मुहुत्तमपि पूजये ।
सा येव पूजना सेय्यो यं चे वस्ससतं हुतं ।। ७ ।।

मासे मासे सहस्रेण यो यजेत शत समान् ।
एकं च भावितात्मानं महूर्तमपि पूजयेत् ।
सैव पूजना श्रेयसी यच्चेद् वर्षशतं हुतम् ॥

It is better to have the company of a sage of perfect wisdom even once rather than living in the forest for thousands of years worshipping the fire.

107 **यो च वस्ससतं जन्तु अग्गिं परिचरे वने ।**
एकञ्च भावितत्तानं मुहुत्तमपि पूजये ।
सा येव पूजना सेय्यो यं चे वस्ससतं हुतं ।। ८ ।।

यश्च वर्षशतं जन्तुरग्निं परिचरेद् वने ।
एकं च भावितात्मानं मुहूर्तमपि पूजयेत् ।
सैव पूजना श्रेयसी यच्चेद् वर्षशतं हुतम् ॥

It is better to have the advice of the sage of wisdom even carrying out thousands of activities.

108 **यं किञ्चि यिट्ठं च हुतं च लोके**
संवच्छरं यजेथ पुञ्ञपेक्खो ।
सब्बम्पि तं न चतुभागमेति
अभिवादना उज्जुगतेसु सेय्यो ।। ९ ।।

यत् किंचिद् इष्टं च हुतं च लोके,
संवत्सरं यजेत पुण्यापेक्षः ।

मर्वमपि तत् न चतुर्भागमेति,
अभिवादना ऋजुगतेषु श्रेयसी ॥

Health, brightness, happiness, strength and wealth comes to those who respect, revere and serve the sages of perfect wisdom.

109 **अभिवादनसीलिस्स निच्चं वद्धापचायिनो ।**
चत्तारो धम्म वड्ढन्ति आयु वण्णो सुखं बलं ।। १० ।।

अभिवादनशीलस्य नित्यं वृद्धोपचायिनः ।
चत्वारो धर्मा बधन्ते आयुर्वर्णः सुखं बलम् ॥

It is better to live for even one day as man of good conduct and thoughts and good judgement rather than living for hundred years as man with evil conduct, evil thoughts and poor judgement.

110 **यो च वस्ससतं जीवे दुस्सीलो असमाहितो ।**
एकाहं जीवितं सेय्यो सीलवन्तस्स झायिनो ।। ११ ।।

यश्च वर्षशतं जीवेद् दुःशीलोऽसमाहितः ।
एकाहं जीवितं श्रेयः शीलवतो ध्यायिनः ॥

It is better to live to serve one day as man of wisdom rather than living for hundred years as ignorant and control-less person.

111 **यो च वस्ससतं जीवे दुप्पञ्ञो असमाहितो ।**
एकाहं जीवितं सेय्यो पञ्ञावन्तस्स झायिनो ।। १२ ।।

यश्च वर्षशतं जीवेद् दुष्प्रज्ञोऽसमाहितः ।
एकाहं जीवितं श्रेयः प्रज्ञावतो ध्यायिनः ।।

Do not live as lazy and weak for hundred years. Live one day as wakeful and energetic person.

112 **यो च वस्ससतं जीवे कुसीतो हीनवीरियो ।**
एकाहं जीवितं सेय्यो विरियमारभतो दल्हं ।। १३ ।।

यश्च वर्षशतं जीवेत् कुसीदो हीनवीर्यः ।
एकाहं जीवितं श्रेयो वीर्यमारभतो दृढम् ।।

Without understanding the essence of growth and decline of all things, do not live for hundred years. Contemplate about growth and decline of all things and find the essence of world. That way living for even one day is better.

113 **यो च वस्ससतं जीवे अपस्सं उदयब्बयं ।**
एकाहं जीवितं सेय्यो पस्सतो उदयब्बयं ।। १४ ।।

यश्च वर्षशतं जीवेद् अपश्यन् उदयव्ययम् ।
एकाहं जीवितं श्रेयः पश्यत उदयव्ययम् ।।

Do not miss the opportunity of becoming immortal. It is better to live even for a day enjoying the bliss of Nirvaana rather than living for a thousand years like a serpent.

114 **यो च वस्ससतं जीवे अपस्सं अमतं पदं ।**
एकाहं जीवितं सेय्यो पस्सतो अमतं पदं ।। १५ ।।

यश्च वर्षशतं जीवेद् अपश्यन् अमृतं पदम् ।
एकाहं जीवितं श्रेयः पश्यतोऽमृतं पदम् ॥

Without "Dharma" life of thousand years is useless. With "Dharma" life of even a day is best.

115 **यो च वस्ससतं जीवे अपस्सं धम्ममुत्तमं ।**
एकाहं जीवितं सेय्यो पस्सतो धम्ममुत्तमं ।। १६ ।।

यश्च वर्षशतं जीवेदपश्यन् धर्ममुत्तमम् ।
एकाहं जीवितं श्रेयः पश्यतो धर्ममुत्तमम् ॥

Rather than living hundred years of life in non-right way, it is better to live even one day, in right way.

9
Sin (Paapa)
पापवग्गो

116 **अभित्थरेथ कल्याणे पापा चित्तं निवारये ।**
दन्धं हि करोतो पुञ्ञं पापस्मिं रमते मनो ।। १ ।।

अभित्वरेत कल्याणे पापात् चित्तं निवारयेत् ।
तन्द्रितं हि कुर्वतः पुण्यं पापे रमते मनः ॥

When one aspires to do good and auspicious and noble works, first he has to remove the illusion covering his thoughts. Though aspiring to do good work, one's mind feels that pleasure is in ill works and takes him away from good works to ill works.

117 **पापञ्चे पुरिसो कयिरा न तं कयिरा पुनप्पुनं ।**
न तम्हि छन्दं कयिराथ दुक्खो पापस्स उच्चयो ।। २ ।।

पापं चेत् पुरुषः कुर्यात् न तत् कुर्यात् पुनः पुना ।
त तस्मि छन्दं कुर्यात्, दुःखं पापस्य उच्चयः ॥

Man should do good works again and again. He must invest his whole life to do noble works with enthusiasm. Joy is the result of noble works.

118 **पुञ्ञश्चे पुरिसो कयिरा कयिराथेनं पुनप्पुनं ।**
तम्हि छन्दं कयिराथ सुखो पुञ्ञस्स उच्चयो ।। ३ ।।

पुण्यं चेत् पुरुषः कुर्यात्, कुर्याद् एतत् पुनः पुनः ।
तस्मि छन्दं कुर्यात् सुखं पुण्यस्य उच्चयः ॥

As long as the fruits of ill works are not ripe, man feels that happiness is in that ill works again and again. Illusion keeps him in ill works. When effects of sinful works sting him, he will know and will become wise.

119 **पापोपि पस्सति भद्रं याव पापं न पच्चति ।**
यदा च पच्चति पापं अथ पापो पापानि पस्सति ।। ४ ।।

पापोऽपि पश्यति भद्रं यावत् पापं न पच्यते ।
यदा च पच्यते पापं अथ पापानि पश्यति ॥

No man can escape the fruits of sin. Do not be accustomed to sinful actions. Grief is the result of sin.

120 **भद्रोपि पस्सति पापं याव भद्रं न पच्चति ।**
यदा त पच्चति भद्रं अथ भद्रो भद्रानि पस्सति ।। ५ ।।

भद्रोऽपि पश्यति पापं यावत् भद्रं न पच्यते ।
यदा च पच्यते भद्रं अथ भद्राणि पश्यति ॥

Even a noble man is pulled towards ill works when he sees that another man is in happiness even though engaged in sinful works. Real understanding will come when one reaps the crop of ill works.

121 **मावमञ्ञेथ पापस्स न मन्तं आगमिस्सति ।**
उदविन्दुनिपातेन उदकुम्भोपि पूरति ।
पुरति बालो पापस्स थोकथोकम्पि आचिनं ।। ६ ।।

माऽवमन्येत पापं न मां तद् आगमिष्यति ।
उदबिन्दुनिपातेन उदकुम्भोऽपि पूर्यते ।
बालः पूर्यति पापं स्तोकं स्तोकमप्याचिन्वन् ।।

"People will relate with us depending on how we behave with them". Thinking in this way, the wise one will never engage himself in sin even for a joke.

122 **मावमञ्ञेथ पुञ्ञस्स न मन्तं आगमिस्सति ।**
उदबिन्दुनिपातेन उदकुम्भोपि पूरति ।
पूरति धीरो पुञ्ञस्स थोकथोकम्पि आचिनं ।। ७ ।।

माऽवमन्येत पुण्यं न मां तद् आगमिष्यति ।
उदबिन्दुनिपातेन उदकुम्भोऽपि पूर्यते ।।
धीरः पूरयति पुण्यं स्तोकं स्तोकमप्याचिन्वन् ।।

Drop by drop the pot gets filled. The drops of sinful actions will fill the pot of life in the flow of time, then the life is filled with grief.

123 **वाणिजो व भयं मग्गं अप्पसत्थो महद्धनो ।**
विसं जीवितुकामो व पापानि परिबज्जये ।। ८ ।।

वणिगिव भयं मार्गं अल्पसार्थो महाधनः ।
विषं जीवितुकाम इव पापानि परिवर्जयेत् ।।

"What will I get if I do this". Whoever negotiates at each action is ignorant one. Because if immature thought-frame, they will miss the right path.

Drop by drop the pot gets filled. The drops of useful actions fill the pot of life in the flow of time. Then the life is filled with Joy.

124 **पाणिम्हि चे वणो नास्स हरेय्य पाणिना विसं ।**
नाब्बणं विसमन्वेति नत्थि पापं अकुबाबतो ।। ९ ।।

पाणौ चेद् व्रणो न स्याद् हरेत् पाणिना विषम् ।
नाव्रणं विषमन्वेति, नास्ति पापम् अकुर्वतः ॥

The leader of a caravan who takes wealth along with him, without sufficient number of colleagues, will be concerned about the dacoits. The person interested in his body is concerned about poison. In the same way, man should be concerned about sinful actions and should avoid them.

125 **यो अप्पदुट्ठस्स नरस्स दुस्सति सुद्धस्स पोसस्स अनङ्गणस्स ।**
तमेव वालं पच्चेति पापं सुखुमो रजो पटिवां'व ख्रित्तो ।। १० ।।

योऽल्पदुष्टाय नराय दुष्यति शुद्धाय पुरुषायाऽनङ्गणाय ।
तमेव बालं प्रत्येति पापं सुक्ष्मो रजः प्रतिवातमिव क्षिप्तम् ॥

When the hand is without any wound, poison can be handled and thrown away. When there is a wound in hand contact with poison will kill him. Avoid wounds of sin. Then poison of pleasures cannot hurt you.

126 **गब्भमेके उप्पज्जन्ति निरयं पापकम्मिनो ।**
सग्गं सुगतिनो यन्ति परिनिब्बन्ति अनासवा ।। ११ ।।

गर्भमेक उत्पद्यन्ते, निरयं पापकर्मिणः ।
स्वर्गं सुगतयो यान्ति, परिनिर्वान्त्यनास्त्रवाः ।।

When one harms noble innocent people, that will hit him back. Dust thrown at opposite wind will come back to harm.

127 **न अन्तलिक्खे न समुद्दमज्झे न पब्बतानं विवरं पविस्स ।**
न विज्जती सो जगतिप्पदेसो यत्यट्ठितो मुञ्चेय्य पापकम्मा ।। १२ ।।

नान्तरिक्षं न समुद्रमध्ये न पर्वतानां विवरं प्रविश्य ।
न विद्यते स जगति प्रदेशो यत्रस्थितो मुच्येत पापकर्मा ।।

Person of pleasure gets stuck to the wheel of birth and death. Ill works leads to hell. Well works will lead to heaven. Mitigation of desires of material pleasures will lead to Nirvana.

128 **न अन्तलिक्खे न समुद्दमज्झे न पब्बतानं विवरं पविस्स ।**
न विज्जती सो जगतिप्पदेसो यत्थट्ठितं नप्पसहेय्य मच्चू ।। १३ ।।

नान्तरिक्षे न समुद्रमध्ये
न पर्वतानां विवरं प्रविश्य ।
न विद्यते स जगति प्रदेशो
यत्र स्थितं न प्रसहते मृत्युः ।।

There is no place on earth without the reach of death. There is no place on earth to escape from the effects of sin.

10
Punishment (Danda)
दण्डवग्गो

129 **सब्बे तसन्ति दण्डस्स सब्बे भायन्ति मच्चुनो ।**
अत्तानं उपमं कत्वा न हनेय्य न घातये ।। १ ।।

सर्वे त्रसन्ति दण्डात् सर्वे बिभ्यति मृत्योः ।
आत्मानं उपमां कृत्वा न हन्यात् न घातयेत् ।।

World is afraid of death and punishment. Do not hurt others. You are like others and others are like you.

130 **सब्बे तसन्ति दण्डस्स सब्बेसं जीवितं पियं ।**
अत्तानं उपमं कत्वा न हनेय्य न घातये ।। २ ।।

सर्वे त्रस्यन्ति दण्डात् सर्वेषां जीवितं प्रियम् ।
आत्मानं उपमां कृत्वा न हन्यात् न घातयेत ।।

There is no living being not loving own life. No one can withstand punishment. Do not be a cause for hurting others. You are like others and others re like you.

131 **सुखकामानि भूतानि यो धण्डेन विहिंसति ।**
अत्तनो सुखमेसानो पेच्च सो न लभते सुखं ।। ३ ।।

सुखकामानि भूतानि यो दण्डेन विहिनस्ति ।
आत्मनः सुखमन्विष्य प्रेत्य स न लभते सुखम् ।।

One who trouble others for own pleasures has no peace even after death of this body.

132 **सुखकामानि भूतानि यो दण्डेन न हिंसति ।**
अत्तनो सुखमेसानो पेच्च सो लभते सुखं ।। ४ ।।

सुखकामानि भुतानि यो दण्डेन न हिनस्ति ।
आत्मनः सुखमन्विष्य प्रेत्य स लभते सुखम् ।।

Whoever aspires for eternal joy will never hurt others, will never kill others. He gains the heavenly bliss.

133 **मावोच फरुसं कञ्चि वुत्ता पटिवदेय्यु तं ।**
दुक्खा हि सारम्भकथा पटिदण्डा फुस्सेय्यु तं ।। ५ ।।

मा वोचः परुषं किंचिद् उक्ताः प्रतिवदेयुस्त्वाम् ।
दुःखा हि संरम्भकथाः प्रतिदण्डाः स्पृशेयुस्त्वाम् ।।

Hurt not. Then you will not be hurt by others. That is well being of all. Do not speak with cutting sharpness. It cuts both ways. You too will be cut.

134 **सचे नेरेसि अत्तानं कंसो उपहतो यथा ।**
एस पत्तोसि निब्बानं सारम्भो ते न विज्जति ।। ६ ।।

स चेत् नेरयसि आत्मानं कांस्यमुपहतं यथा ।
एष प्राप्तोऽसि निर्वाणं संरम्भस्ते न विद्यते ।।

Even when people excite you, you slip not, even in speech. Be silent like a broken bell. Avoid jealousy. Nirvaana will be near to you.

135 **यथा दण्डेन गोपालो गावो पाचेति गोचरं ।**
एवं जरा च मच्चू च आयुं पाचेन्ति पाणिन ।। ७ ।।

यथा दण्डेन गोपालो गाः प्राजयति गोचरम् ।
एवं जरा च मृत्युश्चायुः प्राजततः प्राणिनाम् ।।

Death follows people with death-stick in hand ready to strike anytime, like the cowherd follows cows with stick in hand ready to strike anytime.

136 **अथ पापानि कम्मानि करं बालो न बुज्झति ।**
सेहि कम्मेहि दुम्मेधो अग्गिदड्ढो'व तप्पति ।। ८ ।।

अथ पापानि कर्माणि कुर्वन् बालो न बुध्यते ।
स्वैः कर्मभिः दुर्मेधा अग्निदग्ध इव तप्यते ।।

Unwise does not realize that he is doing ill works. Those ill works will finally hit him back. Whoever harms innocent will himself be harmed in course of time.

137 **यो दण्डेन अदण्डेसु अप्पदुट्ठेसु दुस्सति ।**
दसन्नमञ्ञतरं ठानं खिप्पमेव निगच्छति ।। ९ ।।

यो दण्डेनादण्डेष्वप्रदुष्टेषु दुष्यति ।
दशानामन्यतमं स्थानं क्षिप्रमेव निगच्छति ।।

Those who punish unpunishable and accuse unaccusable, will experience the grief, themselves.

138 **वेदनं फरुसं जानिं सरीरस्स च भेदनं ।**
गरुकं वापि आबाधं चित्तक्खेपं व पापुणे ।। १० ।।

वेदनां परुषां ज्यानिं शरीरस्य च भेदनम् ।
गुरुकं वाऽप्याबाधं तित्तक्षेपं वा प्राप्नुयात् ॥

Situations of grief are (1) intensive pain, (2) weaknesses, (3) harm to body, (4) disease, (5) mental tension.

139 **राजतो वा उपस्सग्गं अब्भक्खानं व दारुणं ।**
परिक्खयं व ञातीनं भोगानं व पभङ्गुरं ।। ११ ।।

राजतो वोपसर्गमभ्याख्यानं वा दारुणम् ।
परिक्षयं वा ज्ञातीनां भोगानं वा प्रभंजनम् ॥

(6) royal punishment, (7) serious blame, (8) separation from dear ones, (9) loss of happiness.

140 **अथवस्स अगारानि अग्गी डहति पावको ।**
कायस्स भेदा दुप्पञ्ञो निरयं सो’पपज्जति ।। १२ ।।

अथवाऽस्यागाराण्यग्निर्दहति पावकः ।
कायस्य भेदाद् दुष्प्रज्ञो निरयं स उपपद्यते ॥

(10) Fire in the house. They will experience hell after leaving the body.

141 **न नग्गचरिया न जटा न पङ्का**
नानासका थण्डिलसायिका वा ।
रजो व जल्लं उक्कुटिकप्पधानं
सोधेन्ति मच्चं अवितिण्णकङ्खं ।। १३ ।।

न नग्नचर्या न जटा न पंकं नाऽनशनं स्थण्डिलशायिका वा ।
रजोजलीयं उत्कुटिकप्रधानं शोधयन्ति सर्त्यं अवितीर्णकांक्षम् ।।

Living in forest, long hair, fasting, sleeping on ground, wearing ashes, silence and contemplation and tempering are no use to the person who cannot overcome craving.

142 **अलङ्कतो चेपि समं चरेय्य**
सन्तो दन्तो नियतो ब्रह्मचारी ।
सब्बेसु भूतेसु निधाय दण्डं
सो ब्राह्मणो सो समणो स भिक्खू ।। १४ ।।

अलंकृतश्चेदपि शमं चरेत् शान्तो दान्तो नियतो ब्रह्मचारी ।
सर्वेषु भूतेषु निधाय दण्डं स ब्राह्मणः स श्रमणः स भिक्षुः ।।

Clean make-up cannot make a clean person. External cleanliness has to be accompanied by internal cleanliness with peace, stability of mind, desirelessness, discipline, purity. These qualities make a person brahmin, a shraman and saint. He does not engage in hurting others.

143 **हिरीनिसेधो पुरिसो कोचि लोकस्मिं विज्जति ।**
यो निन्दं अप्पबोधति अस्सो भद्रो कसामिव ।। १५ ।।

ह्रीनिषेधः पुरुषः कश्चित् लोके विद्यते ।
यो निन्दां न प्रबुध्यति अश्वो भद्रः कशामिव ।।

Humble and desireless noble person avoids insult like quick and gentle horse avoids the thrashings.

144 **अस्सो यथा भद्रो कसानिविट्ठो**
आतापिनो संवेगिनो भवाथ ।
सद्धाय सीलेन च वीरियेन च
समाधिना धम्मविनिच्छयेन च ।
सम्पन्नविज्जाचरणा पतिस्सता
पहस्सथ दुक्खमिदं अनप्पकं ।। १६ ।।

अश्वो यथा भद्रः कशानिविष्ट आतापिनः सवेगिनो भवत ।
श्रद्धया शीलेन च वीर्येण च समाधिना धर्मविनिश्चयेन च ।
सम्पन्नविद्याचरणाः प्रतिस्मृताः प्रहास्यथ दुःखमिदं अनल्पकम् ।।

Alert horse even when hit by the Rider, does no stop moving. It moves faster. Person endeavouring for improvements moves promptly in the path of dedication, pure behaviour, meditation, knowledge and right conduct. Knowledge and practice both are to be inculcated. Do not forget these superior qualities.

145 **उदकं हि नयन्ति नेत्तिका उसुकारा नमयन्ति तेजनं ।**
दारुं नमयन्ति तच्छका अत्तानं दमयन्ति सुब्बता ।। १७ ।।

उदकं हि नयन्ति नेतृकाः, इषुकारा नमयन्ति तेजनम् ।
दारुं नमयन्ति तक्षका आत्मानं दमयन्ति सुव्रताः ।।

Farmer takes the water where it is required. Bow maker bends the bow stick to the required form. Carpenter mends the wood as required. Wise mend own self towards right path.

11
Disease (Jara)
जरावग्गो

146 **कानु हासो किमानन्दो निच्चं पज्जलिते सति ।**
अन्धकारेन ओनद्धा पदीपं न गवेस्सथ ।। १ ।।

को नु हासः क आनन्दो नित्यं प्रज्वलिते सति ।
अन्धकारेणाऽवनद्धाः प्रदीपं न गवेषयथ ।।

This world is full of dangers and there is no place of happiness. You may feel that you are in happiness but you are surrounded by darkness. Still you have to search for light.

147 **पस्स चित्तकतं बिम्बं अरुकायं समुस्सितं ।**
आतुरं बहुसंकप्पं यस्स नत्थि धुवं ठिति ।। २ ।।

पश्य चित्रिकृतं बिम्बं अरु-कायं समुच्छ्रितम् ।
आतुरं बहुसंकल्पं यस्य नास्ति ध्रुवं स्थितिः ।।

See the body of old age. All muscles are dried up. Old age brings worries, pains and weakness. Only clothes appear but not body.

148 **परिजिण्णमिदं रूपं रोगनिड्डं पभाङ्गुरं ।**
भिज्जति पूतिसन्देहो मरणन्तं हि जीवितं ।। ३ ।।

परिजीर्णमिदं रूपं रोगनीड प्रभङ्गुरम् ।
भिद्यते पूतिसन्देहो मरणान्तं हि जीवितं ।।

This body will perish. It is not permanent. It is the store house of diseases. It is hit by effects of ill works. Death is the shelter for this body.

149 **यानि'मानि अपत्थानि अलाबूनेव सारदे ।**
कापोतकानि अट्ठीनि तानि दिस्वान का रति ।। ४ ।।

यानीमान्यपथ्यान्यलाबूनीव शरदि ।
कापोतकान्यस्थीनि तानि दृष्ट्वा का रतिः ।।

The body in old age is collection of bones like collection of thrown own white vegetables. Think what happiness this body can give.

150 **अट्ठीनं नगरं कतं मंसलोहितलेपनं ।**
यत्थ जरा च मच्चू च मानो मक्खो च ओहितो ।। ५ ।।

अस्थ्नां नगरं कृतं मांसलोहितलेपनम् ।
यत्र जरा च मृत्युश्च मानो म्रक्षरचावहितः ।।

Your body is the house built with bones and is varnished by flesh and blood. Old age, death, ego and cheating take birth in this house and live there.

151 **जीरन्ति वे राजरथा सुचित्ता अथो सरीरम्पि जरं उपेति ।**
सतं च धम्मो न जरं उपेति सन्तो हवे सब्भि पवेदयन्ति ।। ६ ।।

जीर्यन्ति वै राजरथाः सुचित्रा अथ शरीरमपि जरामुपेति ।
सतां च धर्मो न जरामुपेति सन्तो हवै सद्भ्यः प्रवेदयन्ति ॥

The body which shines bright like a chariot of an emperor in youthful age, deteriorates during old age, develops cracks and breaks. Good works of noble never deteriorates.

152 **अप्पस्सुतायं पुरिसो बलिवद्दो'व जीरति ।**
मंसानि तस्स वड्ढन्ति पञ्ञा तस्स न वड्ढति ।। ७ ।।

अल्पश्रुतोऽयं पुरुषो बलीवर्दं इव जीर्यति ।
मांसानि तस्य बर्द्धन्ते प्रज्ञा तस्य न बर्द्धते ॥

Knowledge cannot be attained without self-discipline. His body may appear strong and stout. During the course of time, it meets the decay.

153 **अनेकजातिसंसारं सन्धाविस्सं अनिब्बिसं ।**
गहकारकं गवेसन्तो दुक्खा जाति पुनप्पुनं ।। ८ ।।

अनेकजातिसंसारं समधाविषं अनिविशमानः ।
गृहकारकं गवेषयन्, दुःखा जातिः पुनः पुनः ॥

You were born many times. You met death many times. Still you cannot understand the current, the beginning and end of this material world. It appears that taking birth means entering in to difficulties.

154 **गहकारक ! दिट्ठोसि पुन गेहं न काहसि ।**
सब्बा ते फासुका भग्गा गहकूटं विसङ्खितं ।
विसङ्खारगतं चित्तं तण्हानं खयमज्झगा ।। ९ ।।

गृहकारक, दृष्टोऽसि पुनर्गेहं न करिष्यसि ।
सर्वस्ते पार्शिवका भग्ना गृहकूटं विसंस्कृतम् ।
विसंस्कारगतं चित्तं तृष्णानां क्षयमध्यगात् ॥

The bearer of body! Knows yourself. Understand the essence of wisdom. Leave the craving for this body. Pillars of this body will crumble. The structure will crack. Now become peaceful by avoiding the deep desires of mind. Attain the bank of eternal, tranquil Nirvaana.

155 **अचरित्वा ब्रह्मचरियं अलद्धा योब्बने धनं ।**
जिण्णकोञ्चा'व झायन्ति खीणमच्छे'व पल्लले ।। १० ।।

अचरित्वा ब्रह्मचर्यं अलब्धवा यौवने धनम् ।
जीर्णक्रौंच इव क्षीयन्ते क्षीणमत्स्य इव पल्वले ॥

One who does not perform his duties, one who does not collect wealth of right conduct during his youth age is like a crane standing in a fishless pond.

156 **अचरित्वा ब्रह्मचरियं अलद्धा योब्बने धनं ।**
सेन्ति चपातिखित्ता'व पुराणानि अनुत्थुनं ।। ११ ।।

अचरित्वा ब्रह्मचर्यं अलब्ध्वा यौवने धनम् ।
शेरते चापोऽतिक्षिप्त इव पुराणान्यनुतन्वन्तः ॥

One who does not perform his duty, one who does not collect the wealth of right conduct during his youth age will repent during old age when his body breaks down.

12
Self (Atma)
अत्तवग्गो

157 **अत्तानं चे पियं जञ्ञा रक्खेय्यं तं सुरक्खितं ।**
तिण्णमञ्ञतरं यामं पटिजग्गेय्य पण्डितो ।। १ ।।

आत्मानं चेत् प्रियं जानीयाद् रक्षेत्तं सुरक्षितम् ।
त्रयाणामन्यतमं यामं प्रतिजागृयात् पण्डितः ।।

If man aspires to improve himself, he should be dedicated and behave with awareness, he should endeavour to acquire at least one aspect of three stages of Right Conduct, Right Meditation and Right Consciousness.

158 **अत्तानमेव पठमं पतिरूपे निवेसये ।**
अथञ्ञमनुसासेय्य न किलिस्सेय्य पण्डितो ।। २ ।।

आत्मानमेव प्रथमं प्रतिरूपे निवेशयेत् ।
अथान्यमनुशिष्यात् न विलश्येत् पण्डितः ।।

Every person should preach only after he practices, then there is no difficulty.

159 अत्तानञ्चे तथा कयिरा यथञ्ञमनुसासति ।
सुदन्तो वत दम्मेथ अत्ता हि किर दुद्दमो ।। ३ ।।

आत्मानं चेत् तथा कुर्यात् यथाऽन्यमनुशास्ति ।
सुदान्तो वत दमयेद्, आत्मा हि किल दुर्दमः ।।

Person who teaches after he practices and acquires self-control, wins the hearts of all people and he is never defeated.

160 अत्ता हि अत्तनो को हि नाथो परो सिया ।
अत्तना'व सुदन्तेन नाथं लभति दुल्लभं ।। ४ ।।

अत्मा हि आत्मनो नाथः को हि नाथः परः स्यात् ।
आत्मनैव सुदान्तेन नाथं लभते दुर्लभम् ।।

One is one's own master. There is no other master. Whoever lives without ego is respectable to even the kings.

161 अत्तना'व कतं पापं अत्तजं अत्तसम्भवं ।
अभिमन्थति दुम्मेधं वजिरं'व' स्ममयं मणिं ।। ५ ।।

आत्मनैव कृतं पापं आत्मजं आत्मसम्भवम् ।
अभिमथ्नाति दुर्मेधसं वज्रमिवाश्ममयं मणिम् ।।

One's own ill deeds, breaks the person and his other good aspects.

162 **यस्सच्चन्तदुस्सील्यं मालुवा सालमिवोवततं ।**
करोति सो तथत्तानं यथा नं इच्छति दिसो ।। ६ ।।

यस्याऽत्यन्तदौःशील्यं मालुवा शालमिवाततम् ।
करोति स तथात्मानं यथैनमिच्छंति द्विषः ।।

Like a creeper climbs the tree and bends it, bad nature crumbles the person concerned. Than man understands that his own bad nature is his enemy.

163 **सुकरानि असाधूनि अत्तनो अहितानि च ।**
यं वे हितञ्च साधुञ्च तं वे परमदुक्करं ।। ७ ।।

सुकराण्यसाधून्यात्मनोऽहितानि च ।
यद् वै हितं च साधु च तद् वै परमदुष्करम् ।।

It is quite easy to do destructive works. It is difficult to do constructive works. But in long run own destructive works break the man and constructive works build the man.

164 **यो सासनं अरहतं अरियानं धम्मजीविनं ।**
पटिक्कोसति दुम्मेधो दिट्ठिं जिस्साय पापिकं ।
फलानि कट्ठकस्सेव अत्तधञ्ञाय फल्लति ।। ८ ।।

यः शासनसर्हतां आर्याणां धर्मजीविनाम् ।
प्रतिक्रुश्यति दुर्मेधा दृष्टिं निःश्रित्य पापिकाम् ।
फलानि काष्ठकस्यैवात्महत्यायै फलति ।।

Do not ignore the advise of gentle, wise, learned, able and good people. Your own ill deeds are capable to finish you.

165 अत्तना'व कतं पापं अत्तना संकिलिस्सति ।
अत्तना अकतं पापं अत्तना'व विसुज्झति ।
सुद्धि असुद्धि पच्चत्तं नाञ्ञो अञ्ञं विसोधये ।। ९ ।।

आत्मनैव कृतं पापं आत्मना संक्लिश्यति ।
आत्मनाऽकृतं पापं आत्मनैव विशुध्यति ।
शुद्ध्यशुद्धी प्रत्यात्मं नाऽन्योऽन्यं विशोधयेत् ।।

Man himself experiences the poisonous fruits of seeds of his own ill deeds. One has to purify himself. One becomes good or bad because of himself. No others can make him good or bad.

166 अत्तदत्थं परत्थेन बहुनापि न हापये ।
अत्तदत्थमभिञ्ञाय सदत्थपसुतो सिया ।। १० ।।

आत्मनोऽर्थं परार्थेन बहुनाऽपि न हापयेत् ।
आत्मनोऽर्थमभिज्ञाय सदर्थप्रसितः स्यात् ।।

Other methods, though good are not suitable to you. Your own methods are best for you. Find out what is right for you and walk that path.

13
World (Loka)
लोकवग्गो

167 **हीनं धम्मं न सेवेय्य, पमादेन न संवसे ।**
मिच्छादिट्ठिं नसेवेय्य न सिया लोकवड्ढनो ।। १ ।।

हीनं धर्मं न सेवेत, प्रमादेन न संवसेत् ।
मिथ्यादृष्टिं न सेवेत, न स्यात् लोकबर्द्धनः ।।

Emerge not in ill conduct. Do not be careless. Do not indulge in views of illusion. In this way avoid the repetition of cycles of material world.

168 **उत्तिट्ठे नप्पमज़्जेय्य धम्मं सुचरितं चरे ।**
धम्मचारी सुखं सेति अस्मिं लोके परम्हि च ।। २ ।।

उत्तिष्ठेत् न प्रमाद्येत धर्मं सुचरितं तरेत् ।
धर्मचारी सुखं शेतेऽस्मिंल्लोके परत्र च ।।

Get up! Arise! Leave laziness. Walk well on right path. The one who moves in right way becomes happy in this and that worlds.

169 **धम्मं चरे सुचरितं न तं दुच्चरितं चरे ।**
धम्मचारी सुखं सेति अस्मिं लोके परम्हि च ।। ३ ।।

धर्मं चरेत् सुचरितं न तं दुश्चरितं चरेत् ।
धर्मचारी सुखं शेतेऽस्मिन् लोके परत्र च ।।

Move with right and good actions. Move not with non-right and ill actions.

170 **यथा बुब्बुलकं पस्से यथा पस्से मरीचिकं ।**
एवं लोकं अवेक्खन्तं मच्चुराजा न पस्सति ।। ४ ।।

यथा बुद्बुदकं पश्येद् यथा पश्येत् मरीचिकाम् ।
एवं लोकमवेक्षमाणं मृत्युराजो न पश्यति ।।

See this world as a bubble. See also this world as a mirage… then lord of death will not see you.

171 **एथ पस्सथिमं लोकं चित्तं राजरथूपमं ।**
यत्थ बाला विसीदन्ति नत्थि सङ्गो विजानतं ।। ५ ।।

एत पश्यतेमं लोकं चित्रं राजपथोपमम् ।
यत्र बाला विषीदन्ति नास्ति संगो विजानताम् ।।

See this world as a king's chariot appearing great. The universe are crushed by it but wise are not attracted by it.

172 **यो च पुब्बे पमज्जित्वा पच्छा सो नप्पमज्जति ।**
सो'मं लोकं पभासेति अब्भा मुतो'व चन्दिमा ।। ६ ।।

पश्च पूर्वं प्रमाद्य पश्चात् स न प्रमाद्यति ।
स इमं लोकं प्रभासयत्यभ्रान्मुक्त इव चन्द्रमा ॥

One who is not awake and alert at the beginning but later becomes awake and alert shines like the moon coming out of clouds.

173 **यस्स पापं कतं कम्मं कुसलेन पिथीयति ।**
सो'मं लोकं पभासेति अब्भा मुत्तो'व चन्दिमा ।। ७ ।।

यस्य पापं कृतं कर्म कुशलेन पिधीयते ।
स इमं लोकं प्रभासयत्यभ्रान्मुक्त इव चन्द्रमा ॥

He who having carried out evil deeds repents and carries out good deeds brightens the world like moon on the clouds.

174 **अन्धभूतो अयं लोको तनुकेत्थ बिपस्सति ।**
सकुन्तो जालमुत्तो'व अप्पो सग्गाय गच्छति ।। ८ ।।

अन्धभूतोऽयं लोकः, तनुकोऽत्र विपश्यति ।
शकुन्तो जालमुक्त इवाल्पः स्वर्गाय गच्छति ॥

This world is full of darkness cannot see at all. Whoever escapes this will be free like a bind which escapes the net of the hunter.

175 **हंसादिच्चपथे यन्ति आकासे यन्ति इद्धिया ।**
नीयन्ति धीरा लोकम्हा जेत्वा मारं सवाहिनिं ॥ ९ ॥

हंसा अदित्यपथे यन्ति, आकाशे यन्ति ऋद्धिया ।
नीयन्ते धीरा लोकात् जित्वा मारं सवाहिनीकम् ॥

Like the Royal swans freely fly in the sky, the noble ones move in the path of light and transcend the deathful world along with associates.

176 **एकं धम्मं अतीतस्स मुसावादिस्स जन्तुनो ।**
वितिण्णपरलोकस्स नत्थि पापं अकारियं ॥ १० ॥

एकं धर्ममतीतस्य मृषावादिनो जन्तोः ।
वितीर्णपरलोकस्य नास्ति पापकार्यम् ॥

One who moves away from right path, one who speaks untruth, who hates others can do terrible ill deeds.

177 **न वे कदरिया देवलोकं वजन्ति**
बाला हवे नप्पसंसन्ति दानं ।
धीरो च दानं अनुमोदमानो
तेनेव सो होति सुखी परत्थ ॥ ११ ॥

न [वै] कदर्या देवलोकं व्रजंति बाला ह वै न प्रशंसंति दानम् ।
धीरश्च दानं अनुमोदमानस्तेनैव स भवति सुखी परत्र ॥

The mean and the misers cannot move up to divine and descent worlds. The fools blame the magnificence of giving. They do not know the importance of happiness of that. The wise experience delight in giving.

178 **पथव्या एकरज्जेन सग्गस्स गमनेन व ।**
सब्बलोकाधिपच्चेन सोतापत्तिफलं वरं ।। १२ ।।

पृथिव्या एकराज्यात् स्वर्गस्य गमनाद् वा ।
सर्वलोकाऽऽधिपत्याद् वा स्त्रोतापत्तिफलं वरम् ।।

Better than becoming king of the world or going to heaven is becoming a wise sage.

14
Buddha (Master)
बुद्धवग्गो

179 **यस्स जितं नावजीयति जितमस्स नो याति कोचि लोके ।**
तं बुद्धमनन्तगोचरं आपदं केन पदेन नेस्सथ ।। १ ।।

यस्य जितं नावजीयते जितमस्य न याति कश्चिल्लोके ।
तं बुद्धमनन्तगोचरं अपदं केन पदेन नेष्यथ ? ।।

BUDDHA is All Knowing, Beyond like, dislike, Beyond the birth and death and he is with fully shinning intellect, he is victorious, he wins the most wonderful right oath, which is difficult for many people. How that good one can be taken to incorrect way?

180 **यस्स जालिनी विसत्तिका तण्हा नत्थि कुहिञ्चि नेतवे ।**
तं बुद्धमनन्तगोचरं अपदं केन पदेन नेस्सथ ।। २ ।।

यस्य जालिनी विषात्मिका तृष्णा नास्ति कुत्रचित् नेतुम् ।
तं बुद्धमनन्तगोचरं अपदं केन पदेन नेष्यथ ? ।।

BUDDHA is never bound by the vicious and poisonous ropes of greed. He is always moving in right path. How that good one can be taken to incorrect way?

181 **ये झानपसुता धीरा नेक्खम्मूपसमे रता ।**
देवापि तेसं पिहयन्ति सम्बुद्धानं सतीमतम् ।। ३ ।।

ये ध्यानप्रसिता धीरा नैष्कर्म्योपशमे रताः ।
देवा अपि तेषां स्पृहयन्ति संबुद्धानां स्मृतिमताम् ॥

Knowledgeable, controllers of mind, contemplating and meditating ones and seekers of Nirvaana are Buddhas. They are more than Gods.

182 **किच्छो मनुस्सपटिलाभो किच्छं मच्चान जीवितं ।**
किच्छं सद्धम्मसवणं किच्छो बुद्धानं उप्पादो ।। ४ ।।

कृच्छ्रो मनुष्यप्रतिलाभः कृच्छ्रं मर्त्यानां जीवितम् ।
कृच्छ्रं सद्धर्मश्रवणं कृच्छ्रो बुद्धानां उत्पादः ॥

To be born as human being is difficult. Only after million merits it will occur. Good and right life is more difficult. Knowing the Truth and right Conduct is much more difficult. Becoming Buddha is most difficult.

183 **सब्बपापस्स अकरणं कुसलस्स उपसम्पदा ।**
सचित्तरियोदपनं एतं बुद्धान' सासनं ।। ५ ।।

सर्वपापस्याकरणं कुशलस्योपसम्पदा ।
स्वचित्तपर्यवदापनं एतद् बुद्धानां शासनम् ॥

Avoid actions which hurt and harm. Carry out actions which help and contribute. Continuously purify the mind. This is Buddha's message.

184 **स्वन्ती परमं तपो तितिक्खा निब्बानं परमं वदन्ति बुद्धा ।**
न ही पब्बजितो परूपघाती समणो होति परं विहेठयन्तो ।। ६ ।।

क्षान्तिः परमं तपः तितिक्षा निर्वाणं वदन्ति बुद्धाः ।
नहि पर्व्रजितः परोपघाती श्रमणो भवति परं विहेठयन् ।।

Forbearance is greatest "Tapasya". Bearing difficulties is greatest Nirvaana. Who hurts others cannot become a "Shramana". Who insults others cannot become master. This is Buddha's message.

185 **अनूपवादो अनूपघातो पातिमोक्खे च संवरो ।**
मत्तञ्ञुता च भत्तस्मिं पन्तञ्च सायनासनं ।
अधिचित्ते च आयोगो एतं बुद्धान' सासनं ।। ७ ।।

अनुपवादोऽनुपघातः प्रतिमोक्षे च संवरः ।
मात्राज्ञता च भक्ते प्रान्तं च शयनासनम् ।।
अचित्ते चायोग एतद् बुद्धानां शासनम् ।।

Do not blame. Do not hurt. Dutifully follow the "Dharma". Eat not excessively. Sleep in solitude. Sit in solitude. This is Buddha's message.

186 **न कहापणवस्सेन तिति कामेसु विज्जति ।**
अप्पस्सादा दुखा कामा इति विञ्ञाय पंडितो ।। ८ ।।

न कार्षापणवर्षेण तृप्तिः कामेषु विद्यते ।
अल्पास्वादा दुःखाः कामा इति विज्ञाय पण्डितः ।।

Greed does not stop even with the golden rain. The happiness caused by greed is momentary. Greed results in grief. Who knows this is wise.

187 **अपि दिब्बेसु कामेसु रतिं सो नाधिगच्छति ।**
तण्हक्खरतो होति सम्मासंबुद्धसावको ।। ९ ।।

अपि दिव्येषु कामेषु रतिं स नाऽधिगच्छति ।
तृष्णाक्षयरतो भवति सम्यक् संबुद्धश्रावकः ।।

For Buddha even the pleasures of heaven are needless. He is joyful without greed. He is personification of Dharma.

188 **बहूं वे सरणं यन्ति पब्बतानि वनानि च ।**
आरामरुक्खचेत्यानि मनुस्सा भयतज्जिता ।। १० ।।

बहु वै शरणं यन्ति पर्वतान् वनानि च ।
आरामवृक्षचैत्यानि मनुष्या भयतर्जिताः ।।

Being afraid people find shelter in mountains, forests, gardens and trees.

189 **नेतं खो सरणं खेमं नेतं सरणमुत्तमं ।**
नेतं सरणमागम्म सब्बदुक्खा पमुच्चति ।। ११ ।।

नैतत् खलु शरणं क्षेमं नैतत् शरणमुत्तमम् ।
नैतत् शारणमागत्य सर्वदुःखात्प्रमुच्यते ।।

These shelters are not safe. Grief does not go by going to them.

190 **यो च बुद्धञ्च धम्मञ्च संघञ्च सरणं गतो ।**
चत्तारि अरियसच्चानि सम्मप्पञ्ञाय पस्सति ।। १२ ।।

यच बुद्धं च धर्मं च संघं च शरणं गतः ।
चत्वार्यार्यसत्यानि सम्यक् प्रज्ञया पश्यति ॥

Those who take shelter in Buddha, Dharma and Sangha and Atta will know the Four Truths and Eight Way Path.

191 **दुक्खं दुक्खसमुप्पादं दुक्खस्स च अतिक्कमं ।**
अरियञ्चट्ठङ्गिकं मग्गं दुक्खूपसमगामिनं ।। १३ ।।

दुखं दुःखसमुत्पादं दुःखस्य चातिक्रमम् ।
आर्याष्टांगिकं मार्गं दुःखोपशमगामिनम् ॥

They will know grief, cause of grief, removal of grief and remover of grief and also the Eight way path of right speech, right work, right livelihood, right mental exercises, right reality, right meditation, right intension and right vision.

192 **एतं खो सरणं खेमं एतं सरणमुत्तमं ।**
एतं सरणमागम्म सब्बदुक्खा पमुच्चति ।। १४ ।।

एतत् खुलु शरणं क्षेमं एतत् शरणमुत्तमम ।
एतत् शरणमागत्य सर्वदुःखात् प्रमुच्यते ॥

This shelter is safe. This shelter is superior. Because of this only all grief is eliminated.

193 **दुल्लभो पुरिसाजञ्ञो न सो सब्बत्थ जायति ।**
यत्थ सो जायति धीरो तं कुलं सुखमेधति ॥ १५ ॥

दुर्लभः पुरुषाजानीयो न स सर्वत्र जायते ।
यत्र स जायते धीरः तत् कुलं सुखमेधते ॥

Buddha is difficult to find. He is rare. He is not born in all places. He occurs at some place. The place and family where that pure one is born re blessed ones.

194 **सुखो बुद्धानं उप्पादो सुखा सद्धम्मदेसना ।**
सुखा संघस्स सामग्गी समग्गान तपो सुखो ॥ १६ ॥

सुखो बुद्धानां उत्पादः सुखा सद्धर्म–देशना ।
सुखा संघस्य सामग्री समग्राणां तपः सुखम् ॥

Buddha's rise is for well-being of people and world. Their teaching are good and blissful for everyone. Buddha's grace and unit with "Sangha" is safe and protecting. Their peaceful life enriches the world.

195 **पूजारहे पूजयतो बुद्धे यदि व सावके ।**
पपञ्चसमतिक्कन्ते तिण्णसोकपरिद्दवे ॥ १७ ॥

पूजार्हन् पूज्यतो बुद्धान् यति वा श्रावकान् ।
प्रपंचसमतिक्रान्तान् तीर्णशोकपरिद्रवान् ॥

Buddhas and their companions are to be worshipped. They have crossed the ocean of grief. They are far away from wicked ways.

196 **ते तादिसे पूजयतो निब्बुते अकुतोभये ।**
न सक्का पुञ्ञं सुखातु इमेत्तम्पि केनचि ॥ १८ ॥

तान् तादृशान् पूजयतो निर्वृतान् अकुतोभयाम् ।
न शक्यं पुण्यं संख्यातुं एवम्मात्रमपिकेनचित् ॥

Respecting and serving the Buddhas who are liberated and fearless is the greatest merit.

15
Happiness (Sukha)
सुखवग्गो

197 **सुसुखं वत ! जीवाम वेरिनेसु अवेरिनो ।**
वेरिनेसु मनुस्सेसु विहराम अवेरिनो ॥ १ ॥

सुसुखं वत ! जीवाम वैरिष्ववैरिणः ।
वैरिषु मनुष्येषु विहरामोऽवैरिणः ॥

Being compassionate to those who hate you and moving amongst them with empathy and love is happiness in life.

198 **सुसुखं वत ! जीवाम आतुरेसु अनातुरा ।**
आतुरेसु मनुस्सेसु विहराम अनातुरा ॥ २ ॥

सुसुखं वत ! जीवाम आतुरेष्वनातुराः ।
आतुरेषु मनुष्येषु विहरामोऽनातुराः ॥

Though you are healthy, moving with and serving the suffering and living amongst them is happiness in life.

199 **सुसुखं वत ! जीवाम उस्सुकेसु अनुस्सुका ।**
उस्सुकेसु मनुस्सेसु विहराम अनुस्सुका ॥ ३ ॥

सुसुखं वत ! जीवाम उत्सुकेष्वनुत्सुकाः ।
उत्सुकेषु मनुष्येषु विहराम अनुत्सुकाः ॥

Being large hearted amongst misers and living along with them as a giver is happiness in life.

200 **सुसुखं वत ! जीवाम येसं नो नत्थि किञ्चनं ।**
पीतिभक्खा भविस्साम देवा आभस्सारा यथा ।। ४ ।।

सुसखं वत ! जीवाम येषां नो नास्ति किंचन ।
प्रीतिभक्ष्या भविष्यामो देवा आभास्वरा यथा ।।

Living and moving with a realization that "there is nothing which is mine and nothing belongs to me" is eternal happiness.

201 **जयं वेरं पसवति दुक्खं सेति पराजितो ।**
उपसन्तो सुखं सेति हित्वा जयपराजयं ।। ५ ।।

जयो वैरं प्रसूते दुःखं शेते पराजितः ।
उपशान्तः सुखं शेते हित्वा जयपराजयौ ।।

Winning results in continuity of enmity loosing results in grief. Being beyond win-loose attitude is happiness in life.

202 **नत्थि रागसमो अग्गि नत्थि दोससमो कलि ।**
नत्थि खन्धसमा दुक्खा नत्थि सन्तिपरं सुखं ।। ६ ।।

नास्ति रागसमोऽग्निः, नास्ति द्वेषसमः कलिः ।
नास्ति स्कन्धसमा दुःखाः, नास्ति शान्तिपरं सुखम् ।।

Craving is greatest fire. Hating is greatest devility. Body pleasures are greatest grief. Tranquillity is greatest happiness.

203 **जिघच्छा परमा रोगा, संखारा परमा दुखा ।**
एतं ञत्वा यथा भूतं निब्बानं परमं सुखं ।। ७ ।।

जिघत्सा परमो रोगः संस्कारः परमं दुखम् ।
एतद् ज्ञात्वा यथाभूतं निर्वाणं परमं सुखम् ।।

Hunger is greatest disease. Being within body limits is grief. This is truth. Nirvana is the greatest happiness.

204 **आरोग्यपरमा लाभा सन्तुट्ठी परमं धनं ।**
विस्सासपरमा ञाति निब्बानं परमं सुखं ।। ८ ।।

आरोग्यं परमो लाभः सन्तुष्टिः परमं धनम् ।
विश्वासः परमा ज्ञातिः, निर्वाणं परमं सुखम् ।।

Health is supreme gain. Satisfaction is supreme wealth. Reliable person is supreme relative. Nirvaana is greatest happiness.

205 **पविवेकरम पीत्वा रसं उपसमस्स च ।**
निद्दरो होति निप्पापो धम्मपीतिरसं पिवं ।। ९ ।।

प्रविवेक रसं पीत्वा रसं उपशमस्य च ।
निर्दरो भवति निष्पापो धर्मं प्रीतिरसं पिबन् ।।

Enjoying loneliness, tasting the tranquillity, being fearless and being pure is experiencing Nirvaana, the greatest happiness.

206 **साधु दस्सनमरियानं सन्निवासो सदा सुखो ।**
अदस्सनेन बालानं निच्चमेव सुखी सिया ।। १० ।।

साधुदर्शनमार्याणां सन्निवासः सदा सुखः ।
अदर्शनेन बालानां नित्यमेव सुखी स्यात् ।।

Seeing gentle people and being with them is happiness. Not provoking aggressive people is happiness.

207 **बालसंगतिचारी हि दीघमद्धान सोचति ।**
दुक्खो बालेहि संवासो अमित्तेनेब सब्बदा ।
धीरो च सुखसंवासो ञातीनं'व समागमो ।। ११ ।।

बालसंगतिचारी हि दीर्घमध्वानं शोचति ।
दुःखो बालैः संवासोऽमित्रेणैव सर्वदा ।
धीरश्च सुखसंवासो ज्ञातीनामिव समागमः ।।

Company of good people is happiness like company of friends and close ones.

208 **तस्माहि :- धीरञ्च पञ्ञञ्च बहुस्सुतं च धोरय्हसीलं वतवन्तमरियं ।**
तं तादिसं सप्पुरिसं सुमेधं भजेथ नक्खत्तपथं'व चन्दिमा ।। १२ ।।

तस्माद्धि धीरं च प्राज्ञं च बहुश्रुतं च
धुर्यशीलं ब्रतवन्तमार्यम् ।
तं तादृशं सत्पुरुषं सुमेधसं
भजेत नक्षत्रपथमिव चंद्रमा ।।

Therefore seek the company of wise, intelligent, peaceful, knowing, skilful and gentle people and learn from them and be happy in life.

Spirit of Happiness

Become wise, intelligent, peaceful, knowing, skilful and gentleman and assist others to become that. That is ultimate happiness.

16
The Pleasure (Piya)
पियवग्गो

209 **अयोगे युञ्जमत्तानं योगस्मिञ्च अयोजयं ।**
अत्थं हित्वा पियग्गाही पिहेतत्तानुयोगिनं ।। १ ।।

अयोगे युंजन्नात्मानं योगे चायोजयन् ।
अर्थं हित्वा प्रिय-ग्राही स्पृहयेदात्मानुयोगिनम् ।।

One who aligns how own mind with what is no eligible and not right and does align with what is eligible and right and who takes to pleasures will envy those who takes the path right and good alignment.

210 **मा पियेहि समागञ्छि अप्पियेहि कुदाचनं ।**
पियानं अदस्सनं दुक्खं अप्पियानञ्च दस्सनं ।। २ ।।

मा प्रियैः समागच्छ, अप्रियैः कदाचन ।
प्रियाणां अदर्शनं दुःखं, अप्रियाणां च दर्शनम् ।।

One should not have concern with what is liked or disliked. Attachment to what is liked and avoiding what is disliked are both result in grief. One should concern with what is right and what is not right rather than what is liked or disliked.

211 **तस्मा पियं न कयिराथ पियापायो हि पापको ।**
गन्था तेसं न विज्जन्ति येसं नत्थि पियाप्पियं ।। ३ ।।

तस्मात प्रियं न कुर्यात् प्रियापायो हि पापकः ।
ग्रन्थाः तेषां न विद्यन्ते येषां नास्ति प्रियाप्रियम् ।।

Do not hold anything dear because loss of anything dear is grief. Whoever is beyond like and dislike is liberated.

212 **पियतो जायते सोको पियतो जायते भयं ।**
पियतो विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।। ४ ।।

प्रियतो जायते शोकः प्रियतो जायते भयम् ।
प्रियतो विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ? ।।

Liking generates grief. Liking generates fear. For one who has no like or dislike where is grief and where is fear?

213 **पेमतो जायते सोको पेमतो जायते भयं ।**
पेमतो विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।। ५ ।।

प्रेमतो जायते शोकः प्रेमतो जायते भयम् ।
प्रेमतो विप्रमुक्तस्य नाऽस्ति शोकः कुतो भयम् ? ।।

Dearness generates grief. Dearness generates fear. For one who has no dearness or hate where is grief and where is fear?

214 **रतिया जायते सोको रतिया जायते भयं ।**
रतिया विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।। ६ ।।

रत्या जायते शोको रत्या जायते भयम् ।
रत्या विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ? ॥

Bodily pleasures generate grief. Bodily pleasures generate fear. One who has no need for bodily pleasures, where is grief and where is fear?

215 **कामतो जायते सोको कामतो जायते भयं ।**
कामतो विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।। ७ ।।

कामतो जायते शोकः कामतो जायते भयम् ।
कामतो विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कुतो भयम् ? ॥

Desire generates grief. Desire generates fear. For one who has no desire where is grief and where is fear?

216 **तण्हाय जायते सोको तण्हाय जायते भयं ।**
तण्हाय विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।। ८ ।।

तृष्णाया जायते शोकः तृष्णाया जायते भयम् ।
तृष्णाया विप्रमुक्तस्य नास्ति शोकः कातो भयम् ? ॥

Craving generates grief. Craving generates fear. One who is free from craving, where is grief and where is fear.

217 **सीलदस्सनसम्पन्नं धम्मट्ठं सच्चवादिनं ।**
अत्तनो कम्मकुब्बानं तं जनो कुरुते पियं ।। ९ ।।

शीलदर्शनसम्पन्नं धर्मिष्ठं सत्यवादिनम् ।
आत्मनः कर्म कुर्वाणं तं जनः कुरुते प्रियम् ।।

Behaves with right conduct who, follows truth, right path who, does well own works who, he is dear to all.

218 **छन्दजातो अनक्खातो मनसा च फुटो सिया ।**
कामेसु च अप्पटिबद्धचित्तो उद्धंसोतो'ति वुच्चति ।। १० ।।

छन्दजाततोऽनाख्याते मनसा च स्फुरितः स्यात् ।
कामेषु चाऽप्रतिबद्धचित् ऊर्ध्वस्त्रोता इत्युच्यते ।।

Who seeks immortal liberation, who is self-contended in his mind, who is beyond desires and cravings is on the path of upward flow.

219 **चिरप्पवासिं पुरिमं दूरतो सोत्थिमागतं ।**
ञातिमित्ता सुहज्जा च अभिनन्दन्ति आगतं ।। ११ ।।

चिरप्रवासिनं पुरुषं दूरतो स्वस्त्यागतम् ।
ज्ञातिमित्राणि सुहृदश्चाऽभिनन्दन्त्यागतम् ।।

One who goes to distant places, stays well there for long time and return is welcomed by relatives, friends and well-wishers.

220 **तथेव कतपुञ्ञम्पि अस्मा लोका परं गतं ।**
पुञ्ञानि पतिगण्हन्ति पियं ञातीव आगतं ।। १२ ।।

तथैव, कृतपुण्यमप्यस्मात् लोकात् परं गतम् ।
पुण्यानि प्रतिगृहणन्ति प्रियं ज्ञातिमिवागतम् ।।

In the same way who in this world behaves well and does good works is welcomed by higher worlds.

17
Anger (Krodha)
कोधवग्गो

221 कोधं जहे विप्पजहेय्य मानं
सञ्ञोजनं सब्बमतिक्कमेय्य ।
तं नामरूपस्मिं असज्जमानं
अकिञ्चनं नानुपतन्ति दुक्खा ।। १ ।।

क्रोधं जह्याद् विप्रजह्यात मानं संयोजनं सर्वमतिक्रमेत ।
तं नाम–रूपयोरसज्यमानं अकिंचनं नाऽनुपतन्ति दुःखानि ॥

Win the anger. Do not be proud. Break all the bondages. Do not mind the names and forms. Leave all the labels. Do not consider any thing as "mine". Then you are beyond the grief.

222 यो वे उप्पतितं कोधं रथं भन्तं'व धारये ।
तमहं सारथिं ब्रूमि, रस्मिग्गाहो इतरो जनो ।। २ ।।

यो वै उत्पतितं क्रोधं रथं भ्रान्तमिव धारयेत् ।
तमहं सारथिं व्रवीमि, रश्मिग्राह इतरो जनः ॥

That person is "Saarathi" who controls the rising anger like the charioteer who controls the speeding horses. Others just hold the reins, but cannot control.

223 **अक्कोधेन जिने कोधं असाधुं साधुंना जिने ।**
जिने कदरियं दानेन सच्चेन अलिकवादिनं ।। ३ ।।

अक्रोधेन जयेत् क्रोधं असाधुं साधुना जयेत् ।
जयेत् कदर्यं दानेन सत्येनाऽलीकवादिनम् ।।

Win the anger with love. Win the aggressiveness with gentleness. Win the miser with giving. With the untruth with truth.

224 **सच्चं भणे कुज्झेय्य दज्जाप्पस्मिम्पि याचितो ।**
एतेहि तीही ठानेहि गच्छे देवान सन्तिके ।। ४ ।।

सत्यं भणेत् न क्रुध्येत्, दद्यादल्पेऽपि याचितः ।
एतैस्त्रिभिः स्थानैः गच्छेद् देवानामन्तिके ।।

Speak the truth. Avoid the anger. Whenever someone asks give at least something. Going up these three steps you will meet the divinity.

225 **अहिंसका ये मुनयो निच्चं कायेन संवृताः ।**
ये यन्ति अच्चुतं ठानं यत्थ गन्त्वा न सोचरे ।। ५ ।।

अहिंसका ये मुनयो नित्यं कायेन संवृताः ।
ते यन्ति अच्युतं स्थानं यत्र गत्वा न शोचन्ति ।।

Without hurting or harming any one, whoever gains self-control will reach the state beyond the pleasures and pains. That is “Nirvaana” the immortal state.

226 **सदा जागरमानानं अहोरत्तानुसिक्खिनं ।**
निब्बानं अधिमुत्तानं अत्थं गच्छन्ति आसवा ।। ६ ।।

सदा जाग्रतां अहोरात्रं अनुशिक्षमाणानाम् ।
निर्वाणं अधिमुक्तानां अस्तं गच्छन्ति आस्रवाः ।।

Whoever becomes alert and earn wisdom day and night and whoever endeavours for "Nirvaana" eliminates all the desires.

227 **पोरणमेतं अतुल ! नेतं अज्जतनामिव ।**
निन्दन्ति तुण्हीमासीनं निन्दन्ति बहुभाणिनं ।
मितभाणिनम्पि निन्दन्ति नत्थि लोके अनिन्दितो ।। ७ ।।

पुराणमेतद् अतुल ! नैतद् अद्यतनमेव ।
निन्दन्ति तूष्णीमासीनं निन्दन्ति बहुभाणिनम् ।
मितभाणिनमपि निन्दन्ति नाऽस्ति लोकेऽनिन्दितः ।।

Atul! People criticize the silent one. They criticize the talkative one. They also criticize the person who talks within limits. There is no one who is not criticized in this world. This is practice from ancient times.

228 **न चाहु न च भविस्सति न चेतरहि विज्जति ।**
एकन्तं निन्दितो पोसो एकन्तं वा पसंसितो ।। ८ ।।

न चाऽभूत् न च भविष्यति न चैतर्हिं विद्यते ।
एकान्तं निन्दतः पुरुषः एकान्तं व प्रशंसितः ।।

There is none in this world who is not criticized or praised. There was no such one in the past. There is no such one

in the present. There will be no such one in future. This is reality, praising and criticizing is the way of material world.

229 **यञ्चे विञ्ञू पसंसन्ति अनुविच्च सुवे सुवे ।**
अच्छिद्दवुत्तिं मेधाविं पञ्ञासीलसमाहितं ।। ९ ।।

यश्चेद् विज्ञाः प्रशंसन्ति अनुविच्य श्वः श्वः ।
अच्छिद्रवृत्तिं मेधाविनं प्रज्ञाशीलसमाहितम् ।।

Whom ever the wise men identity as pure one, intelligent one, the learned one and the knowledgeable one that one is supreme one.

230 **नेक्खं जम्बोनदस्सेव को तं निन्दितुमरहति ।**
देवापि नं पसंसन्ति ब्रह्मुनापि पसंसितो ।। १० ।।

निष्कं जम्बूनदस्येव करतं निन्दितुमर्हति ।
देवा अपि तं प्रशंसन्ति ब्रह्मणाऽपि प्रशंसितः ।।

Such is a supreme one is like a pure gold coin. Even gods cannot find fault with him.

231 **कायप्पकोपं रक्खेय्य कायेन संवुतो सिया ।**
कायदुच्चरितं हित्वा कायेन सुचरितं चरे ।। ११ ।।

कायप्रकोपं रक्षेत् कायेन संवृतः स्यात् ।
कायदुश्चरितं हित्वा कायेन सुचरितं चरेत् ।।

Let there be no place for anger within you. Hold the body within your control. Let not your body be instrument of evil actions. Let your body be instrument of useful, noble actions.

232 **वचीपकोपं रक्खेय्य वाचाय संवृतो सिया ।**
वचि दुच्चरितं हित्वा वाचाय सुचरितं चरे ॥ १२ ॥

वचः प्रकोपं रक्षेद् वाचा संवृतः स्यात् ।
वचो दुश्चरितं हित्वा वाचा सुचरितं चरेत् ॥

Let there be no anger in your speech. Let your tongue be not hot or sharp. Hold your tongue. Speak not ill. Speak gently. Speak soothingly. Let you speech be truthful and love-full and empathy-full.

233 **मनोपकोपं रक्खेय्य मनसा संवुतो सिया ।**
मनोदुच्चरितं हित्वा मनसा सुचरितं चरे ॥ १३ ॥

मनः प्रकोपं रक्षेत् मनसा संवृतः स्यात् ।
मनोदुश्चरितं हित्वा मनसा सुचरितं चरेत् ॥

Let there by no anger in your mind. Mind your mind. Let there be no evil feelings. Let there be positive and noble feelings.

234 **कायेन संवुता धीरा अथो वाचाय संवुता ।**
मनसा संवुता धीरा ते वे सुपरिसंवुता ॥ १४ ॥

कायेन संवृता धीरा अथ वाचा संवृताः ।
मनसा संवृता धीराः ते वै सुपरिसंवृता ॥

Noble ones act well, speak well and feel well for society and world.

18
Impurity (Mala)
मलवग्गो

235 **पण्डुपलासो'व दानिसि यमपुरिसापि च तं उपट्ठिता ।**
उय्योगमुखे च तिट्ठसि पाथेय्यम्पि च ते न विज्जति ।। १ ।।

पाण्डुलपलासमिवेदानीमसि यमपुरुषा अपि च त्वां उपस्थिताः ।
उद्योगमुखे च तिष्ठसि पाथेयमपि च ते न विद्यते ।।

Though full withered like a ready to fall leaf, though the agents of death are around you and though you are about to return from this world, you are not ready with provisions for journey.

236 **सो करोहि दीपमत्तनो खिप्पं वायम पण्डितो भव ।**
निद्धन्तमलो अनङ्गणो दिब्बं अरियभूमिमेहिसि ।। २ ।।

स कुरु द्वीपमात्मनः क्षिप्रं व्यायच्छस्व पण्डितो भव ।
निर्धूतमलोऽनंगणो द्विव्यां आर्यभूमिं एष्यसि ।।

Therefore make yourself an island of refuge and quickly become alert and wise. Becoming clean without any impurities you will reach divine mobile worlds.

237 **उपनीतवयो च दानिसि सम्पयातोसि यमस्स सन्तिकं ।**
वासोपि च ते नत्थि अन्तरा पाथेय्यम्पि च ते नविज्जति ।। ३ ।।

उपनीतवया इदानीमसि सम्प्रयातोऽसि यमस्याऽन्तिके ।
वासोऽपि च ते नाऽस्ति अन्तरा पोयमपि च ते न विद्यते ॥

You have reached the end of life and are approaching the lord of death. You have no resting place in journey to the worlds and you have made no provisions.

238 **सो करोहि दीपमत्तनो खिप्प वायम पण्डितो भव ।**
निद्धन्तमलो अनङ्गणो न पुन जातिजरं उपेहिसि ।। ४ ।।

स कुरु द्वीपमात्मनः क्षिप्रं व्यायच्छस्व पण्डितो भव ।
निर्धूतमलोऽनंगणो न पुनर्जातिजरे उपेष्यसि ॥

Therefore make your self an island of refuge and quickly become alert and wise. Becoming clean without any impurities you will reach the state of the rebirth and decay.

239 **अनुपुब्बेन मेधावी थोकथोकं खणे खणे ।**
कम्मारो रजतस्सेव निद्धमे मलमत्तनो ।। ५ ।।

अनुपूर्व्वेण मेधावी स्तोकं स्तोकं क्षणे क्षणे ।
कर्मारो रजतस्येय निर्धमेत् मलमात्मनः ॥

The intelligent one reduces own impurities step by step, minute by minute, like the gold smith removes impurities from silver step by step.

240 **अयसा'व मलं समुट्ठितं तदुट्ठाय तमेव खादति ।**
एवं अतिधोनचारिनं सककम्मानि नयन्ति दुग्गतिं ।। ६ ।।

अयस इव मलं समुत्थितं त (स्मा) द् उत्थाय तदेव खादति ।
एवं अतिधावनचारिणं स्वानि कर्माणि नयन्ति दुर्गतिम् ।।

Rust with in the iron verily eats up iron. In that way own evil deeds eat p own merit and cause own downfall.

241 **असज्झायमला मन्ता अनुट्ठानमला घरा ।**
मलं वण्णस्स कोसज्जं पमादो रक्खतो मलं ।। ७ ।।

अस्वाध्यायमला मंत्रा अनुत्थानमला गृहाः ।
मलं वर्णस्य कौसीद्यं, प्रमादो रक्षतो मलम् ।।

A mantra which is not repeatedly recited becomes impure. A house which is not cleaned daily becomes dirty. Carelessness deforms the body. Without continuous alertness a guard becomes impure and inattentive.

242 **मलित्थिया दुच्चरितं मच्छेरं ददतो मलं ।**
मला वे पापका धम्मा अस्मिं लोके परम्हि च ।। ८ ।।

मलं स्त्रिया दुश्चरितं मात्सर्यं ददतो मलम् ।
मलं वै पापका धर्मा अस्मिन् लोके परत्र च ।।

For worker ill conduct is impurity. For givers, miserliness is impurity. Non-right behaviours are impurities in this world and next world.

243 **ततो मला मलतरं अविज्जा परमं मलं ।**
एतं मलं पहत्वान निम्मला होथ भिक्खवो ।। ९ ।।

ततो मलं मलतरं अविद्या परमं मलम् ।
एतत् मलं प्रहाय निर्मला भवत भिक्षवः ।।

Then, worst impurity is ignorance. There is no impurity lower than that. Therefore removing this one great impurity oh! Bhikkus! Become stainless and clean.

244 **सुजीवं अहिरिकेन काकसूरेन धंसिना ।**
पक्खन्दिना पगब्भेन संकिलिट्ठेन जीवितं ।। १० ।।

सुजीवितं अह्रीकेण काकशूरेण ध्वंसिनां ।
प्रस्कन्दिना प्रगल्भेन संक्लिष्टेन जीवितम् ।।

Life is easy for a shameless and destructive like wicked crow who harms and insults other with aggressiveness.

245 **हिरिमता च दुज्जीवं निच्चं सुचिगवेसिना ।**
अलीनेन प्पगब्भेन सुद्धाजीवेन पस्सता ।। ११ ।।

ह्रीमता च दुर्जीवितं नित्यं शुचिगवेषिणा ।
अलीनेनाऽप्रगल्भेन शुद्धाजीवेन पश्यता ।।

Life is difficult for humble, gentle, meritorious and pure one. (who serves with consideration and respect).

246 **यो पाणमतिपातेति मुसावादञ्च भासति ।**
लोके अदिन्नं आदियति परदारञ्च गच्छति ।। १२ ।।

यः प्राणमतिपातयति मृषावादं च भाषते ।
लोकेऽदत्तं आदत्ते परादाराँश्च गच्छति ॥

Whoever harms any form of life, whoever speaks untruth, whoever takes what is not given, whoever looks for other women and whoever consumes intoxicants digs out own roots in this world only.

247 **सुरामेरयपानञ्च यो नरो अनुयुञ्जति ।**
इधेवमेसो लोकस्मिं मूलं खनति अत्तनो ।। १३ ।।

सुरामैरेयपानं च यो नरोऽनुयुनक्ति ।
इहैवमेष लोके मूलं खनत्यात्मनाः ॥

Oh! Man! Know that to turn away from evil deeds is not easy. Avoid selfishness and wrong-ways. They immerse you in unending grief.

248 **एवं भो पुरिस ! जानाहि पापधम्मा असञ्ञता ।**
मा तं लोभो अधम्मो च चिरं दुक्खाय रन्धयुं ।। १४ ।।

एवं भो पुरुष ! जानीहि पापधर्माणोऽसंयतान् ।
मा त्वां लोभोऽधर्मश्च चिरं दुखाय रंधेरन् ॥

People offer and give as per their dedication and devotion. Whoever cannot tolerate others' food and well-being will be restless day and night without peace.

249 **ददाति वे यथासद्धं यथापसादनं जनो ।**
तत्य यो मङ्कु भवति परेसं पानभोजने ।
न सो दिवा वा रतिं वा समाधिं अधिगच्छति ।। १५ ।।

ददाति वै यथाश्रद्ध यथाप्रसादनं जनः ।
तत्र यो मूको भवति परेषां पानभोजने ।
न स दिवा वा रात्रौ वा समाधिमधिदच्छति ।।

Whose restlessness and peacelessness are fully destroyed they will be in tranquil meditation day or night.

250 **यस्स चेतं समुच्छिन्नं मूलघच्चं समूहतं ।**
स वे दिवा वा रतिं वा समाधिं अधिगच्छति ।। १६ ।।

यस्य तत् समुच्छिन्नं मूलघातं समुद्धतम् ।
स वै दिवा रात्रौ वा समाधिं अधिगच्छति ।।

There is no fire like desire for pleasures. There is no devil like jealousy. There is no net like delusion. There is no river like craving.

251 **नत्थि रागसमो अग्गि नत्थि दोससमो गहो ।**
नत्थि मोहसमं जालं नत्थि तणहासमा नदी ।। १७ ।।

नास्ति रागसमोऽग्निः नास्ति द्वेषसमो ग्राहः ।
नाऽस्ति मोहसमं जालं, नाऽस्ति तृष्णा समा नदी ।।

It is easy to see the defects of others. It is very difficult to see own defects. People overblow defects of others but hide own defects like gambler hides his dice.

252 **सुदस्सं वज्जमञ्ञेसं अत्तनो पन दुद्दसं ।**
परेसं हि सो वज्जानि ओपुणाति यथाभुसं ।
अत्तनो पन छादेति कलिं व कितवा सठो ।। १८ ।।

सुदर्शं वद्यमन्येषां अत्मनः पुनर्दुर्दशम् ।
परेषां हि स वद्यानि अवपुनाति यथातुषम् ।
आत्मनः पुनः छादयति कलिमिव कितवान् शठः ।।

Whoever searches for defects of others whoever gets irritated with others is never in peace because his own impurities increase and he is much far away from destruction of own defilements.

253 **परवज्जानुपस्सिस्स निच्चं उज्झानसञ्ञिनो ।**
आसवा तस्स वड्ढन्ति आरा सो आसवक्खया ।। १९ ।।

परवद्याऽनुदर्शिनो नित्यं उद्ध्यानसेज्ञिनः ।
आस्रवास्तस्य बर्द्धन्ते आराद् स आस्रवक्षयात् ।।

There is no mark in the sky and there is no outside world for a saint. People are engaged in the world and there is no material worlds for Thathagatas who transcended beyond.

254 **आकासे च पदं नत्थि समणो नत्थि बाहिरे ।**
पपञ्चाभिरता पजा निप्पञ्चा तथादता ।। २० ।।

आकाशे च पदं नाऽस्ति श्रमणो नाऽस्ति बहिः ।
प्रपंचाऽभिरताः प्रजा निष्प्रपंचास्तथागताः ।।

There is no mark in the sky and there is no outside for a saint. The created ones are not permanence. There is no wavering for Buddhas.

255 **आकासे च पदं नत्थि समणो नत्थि बहिरे ।**
सङ्खारा सस्सता नत्थि, नत्थि बुद्धानमिञ्जितं ।। २१ ।।

आकाशे च पदं नाऽस्ति श्रमणो नाऽस्ति बहिः ।
संस्कारा: शाश्वता न सन्ति, नाऽस्ति बुद्धानामिङ्गितम् ।।

In sky footprints are not there. In outside world shramana is not there. Sanskaras as permanent, not there. In Buddha wavering is not there.

19
The Right Way (Dhammatta)
धम्मट्ठगवगो

256 **न तेन होति धम्मट्ठो येनत्थ सहसा नये ।**
यो च अत्थं अनत्थञ्च उभो निच्छेय्य पण्डितो ।। १ ।।

न तेन भवति धर्मस्थो येनाथं सहसा नयेत् ।
यश्चाऽर्थ अनर्थ च उभौ निश्चिनुयात् पंडितः ।।

One who decides and concludes in haste is not right. One who considers what is correct and what is not correct and decides is right.

257 **असाहसेन धम्मेन समेन नयति परे ।**
धम्मस्स गुत्तो मेधावी धम्मट्ठो'ति पवुच्चति ।। २ ।।

असाहसेन धर्मेण समेन नयते परान् ।
धर्मेण गुप्तो मेधावी धर्मस्थ इत्युच्यते ।।

Whoever comes to right conclusion in a calm and stable manner without bias is wise and right person.

258 **न तेन पण्डितो होति यावता बहु भासति ।**
खेमी अवेरी अभयो पण्डितो'ति पवुच्चति ।। ३ ।।

न तावता पण्डितो भवति यावता बहुभाषते ।
क्षेमी अवैरी अभयः पण्डित इत्युच्यते ।।

Who speaks more is not wise. Who is patient, enmity-less and is without fear is wise.

259 **न तावता धम्मधरो यावता बहु भासति ।**
यो च अप्पम्पि सुत्वान धम्मं कायेन पस्सति ।
स वे धम्मधरो होति यो धम्मं नप्पमज्जति ।। ४ ।।

न तावता धर्मधरो यावता बहु भाषते ।
यश्चाल्पमपि श्रुत्वा धर्म्मं कायेन पश्यति ।
स वै धर्मधरो भवति यो धर्मं न प्रमाद्यति ।।

One who talks more is not protector of right way. One who, though speechless but sees and practices what is proper and is not opposed to what is correct is the upholder of right path.

260 **न तेन थेरो होति येनस्स पलितं सिरो ।**
परिपक्को वयो तस्स मोघजिण्णो'ति वुच्चति ।। ५ ।।

न तेन स्थविरो भवति येनाऽस्य पलितं शिरः ।
परिपक्वं वयस्तस्य मोघजीर्ण इत्युच्यते ।।

He is not elder whose hair is grey. Though old who has not utilized his years well is not an elder.

261 **यम्हि सच्चञ्च धम्मो च अहिंसा सञ्ञमो दमो ।**
स वे वन्तमलो धीरो थेरो'ति पवुच्चति ।। ६ ।।

यस्मिन् सत्यं च धर्मश्चाहिंसा संयमो दमः ।
स वै वान्तमलो धीरः स्थविर इत्युच्यते ।।

Who is truthful, right, non-harming, self-controlled, restrained and pure is real elder.

262 **न वाक्करणमत्तेन वण्णपोक्खरताय वा ।**
साधुरूपो नरो होति इस्सुकी मच्छरी सठा ।। ७ ।।

न वाक्करणमात्रेण वर्णपुष्कलतया वा ।
साधुरूपो नरो भवति ईर्षुको मत्सरी शठः ।।

Whoever appears handsome and speaks well but who is jealous, miserly and deceitful is not noble.

263 **यस्स चेतं समुच्छिन्नं मूलघच्चं समूहतं ।**
स वन्तदोसो मेधावी साधुरूपोति वुच्चति ।। ८ ।।

यस्य चैतत् समुच्छिन्नं मूलघातं समुद्धतम् ।
स वान्तदोषो मेधावी साधुरूप इत्युच्यते ।।

One who has cut off and rooted out jealousy, miserliness and deceit is wise, gentle and noble.

264 **न मुण्डकेन समणो अब्बतो अलिकं भणं ।**
इच्छालाभसमापन्नो समणो किं भविस्सति ।। ९ ।।

न मुण्डतेन श्रमणोऽव्रतोऽलीकं भणम् ।
इच्छालाभसमापन्नः श्रमणः किं भविष्यति ।।

By shaving his head, one does not become a monk, when he is without self-control and truth. How one can become a monk when he is not without selfishness and desires?

265 **यो च समेति पापानि अणुं थूलानि सब्बसो ।**
समितत्ता ही पापानं समणो'ति पवुच्चति ।। १० ।।

यश्च शमयति पापानि अणूनि स्थूलानि सर्वशः ।
शमितत्त्वाद्धि पापानां श्रमण इत्युच्यते ।

Whoever has eliminated his sins, small and big completely and who is peaceful is a monk.

266 **न तेन भिक्खु होति यावता भिक्खते परे ।**
विस्सं धम्मं समादाय भिक्खु होति न तावता ।। ११ ।।

न तावता भिक्षुः (स) भवति यावता भिक्षते परान् ।
विश्वं धर्मं समादाय भिक्षुर्भवति न तावता ।।

Whoever begs for food from others is not a monk. Whoever knows and practices what is right path is a monk.

267 **योध पुञ्ञञ्च पापञ्च बाहित्वा ब्रह्मचरिय वा ।**
सङ्खाय लोके चरति स वे भिक्खू'ति वुच्चति ।। १२ ।।

य इह पुण्यं च पापं च वाहयित्वा ब्रह्मचर्यवान् ।
संख्याय लोके चरति स वै भिक्षुरित्युच्यते ।। १२ ।।

Whoever is beyond what is good and what is not good and walks on the path of Supreme reality and who is knower of the ultimate truth is a monk.

268 **न मोनेन मुनि होति मूल्हरूपो अविद्दसु ।**
यो च तुलं’ व पग्गय्ह वरमादाय पण्डितो ।। १३ ।।

न मौनेन मुनिर्भवति मूढरूपोऽनविद्वान् ।
यश्च तुलामिव प्रगृह्य वरमादाय पंडितः ॥

By being silent one does not become saint when he is dull and ignorant. Whoever weighs and measures both sides and knows them well and follows right path is a saint.

269 **पापानि परिवज्जेति स मुनि तेन सो मुनी ।**
यो मुनाति अभो लोके मुनी तेन पवुच्चति ।। १४ ।।

पापानि परिवर्जति स मुनिस्तेन स मुनिः ।
यो मनुत उभौ लोकौ मुनिस्तेन प्रोच्यते ॥

Whoever leaves sins completely becomes saint and is called a saint in both worlds.

270 **न तेन अरियो होति येन पाणानि हिंसति ।**
अहिंसा सब्बपाणानं अरियो’ति पवुच्चति ।। १५ ।।

न तेनाऽऽर्यो भवति येन प्राणान् हिनस्ति ।
अहिंसया सर्वप्राणानां आर्य इति प्रोच्यते ॥

Whoever harms living beings is not noble and gentle. Who does not harm any living being and is compassionate and kind towards all is noble and gentle.

271 **न सीलब्बतमत्तेन बाहुसच्चेन वा पन ।**
अथवा समाधि लाभेन विवित्तसयनेन वा ।। १६ ।।

न शीलव्रतमात्रेण बाहुश्रुत्येन वा पुनः ।
अथवा समाधिलाभेन विविच्य शयनेन वा ।।

Not by good conduct, not by austerity, not by meditation and not by solitude, a monk realizes the bliss of renunciation and liberation. He realizes the bliss of renunciation and liberation with complete elimination of all cravings, desires and attachments.

272 **फुसामि नेक्खम्मसुखं अपुथुज्जनसेवितं ।**
भिक्खु ! विस्सासमापादि अप्पत्तो आसवक्खयं ।। १७ ।।

स्पृशामि नैष्कर्म्यसुखं अपृथग्जनसेवितम् ।
भिक्षो विश्वासं मा पादीः अप्राप्त आस्रवक्षम् ।।

Not by thinking "I enjoy the joy of liberation" the liberation is not experienced. Through complete faith in the path and full endeavour, liberation is experienced.

20
The Path (Magga)
मग्गवग्गो

273 **माग्गानट्ठङ्गिको सेट्ठो सच्चानं चतुरो पदा ।**
विरागो सेट्ठो धम्मानं द्विपदानञ्च चक्खुमा ।। १ ।।

मार्गणामष्टांगिकः श्रेष्ठः सत्यानां चत्वारि पदानि ।
विरागः श्रेष्ठो धर्माणां द्विपदानां च चक्षुष्मान् ।।

Amongst the paths, eight fold path is best. Amongst truths, four truths are best. Amongst the ways, non-attachment is best. Amongst men, seer is best.

274 **एसोव मग्गो नत्थञ्ञो दस्सनस्स विसुद्धिया ।**
एतं ही तुम्हे पटिपज्जथ मारस्सेतं पमोहनं ।। २ ।।

एष वो मार्गो नाऽस्त्यन्यो दर्शनस्य विशुद्धये ।
एबं हि यूयं प्रतिपद्यध्वं मारस्यैष प्रमोहनः ।।

For seeing with full purity there is only one path and there is none other. Be resolutely on this path. This path will delude even the illusionary force of attachment.

275 **एतं हि तुम्हे पटिपन्ना दुक्खस्सन्तं करिस्सथ ।**
अक्खातो वे मया मग्गो अञ्ञाय सल्लसन्थनं ।। ३ ।।

एतं हि यूयं प्रतिपन्ता दुःखस्यान्तं करिष्यथ ।
आख्यातो वै मया मार्ग आज्ञाय शल्य-संस्थानम् ।।

Be resolutely on this path and eliminate all the grief. After knowing the path of ending the thorn like grief this path is expounded by me.

276 **तुम्हेहि किच्चं आतप्पं अक्खातारो तथागता ।**
पटिपन्ना पमोक्खन्ति झायिनो मारबन्धना ।। ४ ।।

युष्माभिः कार्यं आतप्यं आख्यातारस्तथागताः ।
प्रतिपन्ना प्रमोक्ष्यन्ते ध्यायिनो मारबन्धनात् ।।

You have to strive on your own. The transcended ones only show the path. When you walk on the path, you will be liberated crossing the nets of illusion.

277 **सब्बे सङ्खारा अनिच्चा'ति यदा पञ्ञाय पस्सति ।**
अथ निब्बिन्दति दुक्खे, एस मग्गो विसुद्धिया ।। ५ ।।

सर्वे संस्कारा अनित्या इति यदा प्रज्ञया पश्यति ।
अथ निर्विन्दति दुःखानि, एष मार्गो विशुद्धये ।।

All creations are with end. When one sees in that way with eye of consciousness one will be with standing all grief. This is the path of complete purity.

278 **सब्बो सङ्खारा दुक्खा'ति यदा पञ्ञाय पस्सति ।**
अथ निब्बिन्दति दुक्खे एस मग्गो विसुद्धिया ।। ६ ।।

सर्वे संस्कारा दुःखा इति यदा प्रज्ञया पश्यति ।
अथ निर्विन्दति दुःखानि, एष मार्गे विशुद्धये ।।

All creations cause grief. When one sees in that way with eye of consciousness, one will be with standing all the grief. This is the path of complete purity.

279 **सब्बे धम्मा अनत्ता'ति यदा पञ्ञाय पस्सति ।**
अथ निब्बिन्दति दुक्खे एस मग्गो विसुद्धिया ।। ७ ।।

सर्वे धर्मा अनात्मान इति यदा प्रज्ञया पश्यति ।
अथ निर्विन्दति दुःखानि एष मार्गो विशुद्धये ।।

All the forms are transitory. When one sees in that way with the eye of consciousness, one will be withstanding all the grief. This is the path of complete purity.

280 **उट्ठानकालम्हि अनुट्ठहानो युवा बली आलसियं उपेतो ।**
संसन्नसङ्कप्पमनो कुसीतो पञ्ञाय मग्गं अलसो न विन्दति ।। ८ ।।

उत्थानकालेऽनु'तष्ठन् युवा बलो आलस्यमुपेतः ।
संसन्न-संकल्प-मनाः कुसीदः प्रज्ञया मार्गं अलसो न विन्दति ।।

At appropriate time when the person even though youthful and strong becomes in alert and lazy and has no aspiration to rise, cannot be on the path of complete purity.

281 **वाचानुरक्खो मनसा सुसंवुतो कायेन च अकुसलं न कयिरा ।**
एते तयो कम्मपथे विसोधये आराधये मग्गमिसिप्पवेदितं ।। ९ ।।

वाचाऽनुरक्षी मनसा सुसंस्कृतः कायेन चाऽकुशलं न कुर्यात् ।
एतान् त्रीन् कर्मपयान् विसोधथेत्, आराधयेत् मार्ग ऋषिप्रवोदितम् ।।

When speech is controlled, when mind is stabilized, when body is not engaged in ill deeds one is on three way improvement and is the path of complete purity shown by the saints.

282 **योगा वे जायति भूरि अयोगा भूरिसङ्खयो ।**
एतं द्वेधापथं ञत्वा भवाय विभवाय च ।
तथत्तानं निवेसेय्य यथा भूरि पवड्ढति ।। १० ।।

योगाद् वै जायते भूरि अयोगाद् भूरिसंक्षयः ।
एतं द्वेधारपथं ज्ञात्वा भवाय विभवाय च ।
तथाऽऽत्मानं निवेशयेद् यथा भूरि प्रबर्धते ।।

Yoga generates knowledge and wisdom. Without yoga knowledge diminishes. These are the two ways rise and decay. One has to know these two ways and move on the path of knowledge and complete purity.

283 **वनं छिन्दथ मा रुक्खं वनतो जायतो जायती भयं ।**
छेत्वा वनञ्च वनथञ्च निब्बना होथ भिक्खवो ।। ११ ।।

वनं छिन्धि मा वृक्षं वनतो जायते भयम् ।
छित्त्वा वनं वनथं च निर्वाणा भवत भिक्षवः ।।

Cut the forest (of ignorance) and peace no just a tree. The forest causes fear cutting the forest along with roots, oh! endeavours! Become forestless and fearless.

284 **यावं हि वनथो न छिज्जति अणुमत्तोपि नरस्स नारिसु ।**
पटिबद्धमनो नु ताव सो वच्छो खीरपको'व मातरि ।। १२ ।।

यावद्धि वनथो न छिद्यतेऽणुमात्रोऽपि नरस्य नारीषु ।
प्रतिबद्धमनाः नु तावत् स वत्सः क्षीरप इव मातरि ।।

In that forest (of ignorance & pleasures) if the root of desire for pleasures it does not leave the hold of the person like a milk calf does not leave the mother cow.

285 **उच्छिन्द सिनेहमत्तनो कुमुदं सारदिक'व पाणिना ।**
सन्तिमग्गमेव ब्रूहय निब्बानं सुगतेन देशितं ।। १३ ।।

उच्छिन्धि स्नेहमात्मनः कुमुदं शारदिकमिव पाणिना ।
शान्तिमर्गमेव वृंहय निर्वाणं सुगतेन देशितम् ।।

Like a hand plucks the lotus from the pond in 'Sharad" season pluck attachment from your heart and walk on the good path to Nirvana.

286 **इध वस्सं वसिस्सामि इध हेमन्तगिम्हसु ।**
इति बालो विचिन्तेति अन्तरायं न बुज्झति ।। १४ ।।

इह वर्षासु वसिष्यामि इह हेमन्तग्रीष्मयोः ।
इति बालो विचिन्तयति, अन्तरायं न बुध्यते ।।
"I lived in Rainy season, I lived in autumn and I lived in summer". In this way imagines fool but does not apprehend the imminent danger of death.

287 **तं पुत्तपसुम्मत्तं व्यासत्तमनसं नरं ।**
सुत्तं गामं महोघो' व मच्चु आदाय गच्छति ।। १५ ।।

तं पुत्र-पशु-सम्मतं व्यासक्तमनसं नरम् ।
सुप्तं ग्रामं महौघ इव मृत्युरादाय गच्छति ।।

Like a flood sweeps away the village in deep sleep, the death takes away the person in deep attachment with children, cattle and family.

288 **न सन्ति पुत्ता ताणाय पिता नापि बन्धवा ।**
अन्तकेनाधिपन्नस्स नत्थि ञातिसु ताणता ।। १६ ।।

न सन्ति पुत्रास्त्रणाय न पिता नाऽपि बान्धवाः ।
अन्तकेनाऽधिपन्नस्य नाऽस्ति ज्ञातिषु त्राणता ।।

When death puts away neither the sons, father nor the relatives can save a person.

289 **एतमत्थवसं ञत्वा पण्डितो सीलसंवुतो ।**
निब्बानगमनं मग्गं खिप्पमेव विसोधये ।। १७ ।।

एतमर्थवशं ज्ञात्वा पंडितः शीलसंवृताः ।
निर्वाणगमनं मार्गं क्षिप्रमेव विशोधयेत् ।।

Having known this fact, a wise person has to promptly take the way of good conduct on the path of complete purity towards Nirvana.

21
Miscellaneous (Pakinnaka)
पकिण्णकवग्गो

290 **मत्तासुखपरिच्चागा पस्से चे विपुलं सुखं ।**
चजे मत्तासुखं धीरो सम्पस्सं विपुलं सुखं ।। १ ।।

मात्रासुखपरित्यागात् पश्येच्चेद् विपुलं सुखम् ।
त्यजेन्मात्रसुखं धीरः संपश्यन् विपुलं सुखम् ।

When one seeks great happiness leaving short happiness, the wise person gives up shorter happiness and strives for larger and great happiness.

291 **परदुक्खूपदानेन यो अत्तनो सुखमिच्छति ।**
वेरसंसग्गसंसट्ठो वेरा सो न परिमुच्चति ।। २ ।।

परदुःखोपादानेन य आत्मनः सुखमिच्छति ।
वैरसंसर्गसंसृष्टो वैरात् स न प्रमुच्यते ।।

For own happiness who causes grief to others gets caught into the net of enmity and never gets liberated.

292 **यं हि किच्चं तदपविद्धं अकिच्चं पन कयिरति ।**
उन्नलानं पमत्तानं तेसं वड्ढन्ति आसवा ।। ३ ।।

यद्धि कृत्यं तद् अपविद्धं, अकृतं पुनः कुर्युः ।
उन्मलानां प्रमत्तानां तेषां वर्द्धन्त आस्रवाः ।।

One who does what one should not do and does not do what should be done gets bound by the ropes of impurities.

293 **येसञ्च सुसमारद्धा निच्चं कायगतासति ।**
अकिच्चन्ते न सेवन्ति किच्चे सातच्चकारिनो ।
सतानं सम्पजानानं अत्थं गच्छन्ति आसवा ।। ४ ।।

येषाञ्च सुसमारब्धा नित्यं कायगता स्मृतिः ।
अकृत्यं ते न सेवन्ते कृत्ये सातत्यकारिणः ।
स्मरतां सम्प्रजानानां अस्तं गच्छन्त्यास्रवाः ।।

For those noble ones who are awake and alert who practice control of the body and organs with attentiveness and do what is to be done and do not do what is not to be done gets release from all bondages.

294 **मातरं पितरं हन्त्वा राजानो द्वे च खत्तिये ।**
रट्ठं सानुचरं हन्त्वा अनीघो याति ब्राह्मणो ।। ५ ।।

मातरं पितरं हत्वा राजानौ द्वौ च क्षत्रियौ ।
राष्ट्रं साऽनुचरं हत्वाऽनघो याति ब्राह्मणः ।।

Killing mother (craving) and father (ego), two kings (long view and short view), kingdom with followers (material world with all desires) the Brahman (yogi) becomes griefless.

295 **मातरं पितरं हन्त्वा राजानो द्वे च सोत्थिये ।**
वेय्यग्घपञ्चामं हन्त्वा अनीघो याति ब्राह्मणो ।। ६ ।।

मातरं पितरं हत्त्वा राजानौ द्वौ च श्रोत्रियौ ।
व्याघ्रपंचमं हत्वाऽनघो याति ब्राह्मणाः ।।

Killing mother (craving), father (ego), two priests (long view, short view) five tigers (five organs) the Brahman (yogi) becomes sinless (liberated).

296 **सुप्पबुद्धं पबुज़्झन्ति सदा गोतमसावका ।**
येसं दिवा च रतो च निच्चं बुद्धगता सति ।। ७ ।।

सुप्रबुद्धं प्रबुध्यन्ते सदा गोतमश्रावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं बुद्धगता स्मृतिः ।।

Whoever during the day and night keeps mind on Buddha, that follower Gautama is in conscious contact with Buddha whether he is awake or asleep.

297 **सुप्पबुद्धं पबुज्झन्ति सदा गोतमसावका ।**
येसं दिवा च रत्तो च निच्चं धम्मगता सति ।। ८ ।।

संप्रबुद्धं प्रबुध्यन्ते सदा गौतमश्रावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं धर्मगता स्मृतिः ।।

Whoever during the day and night keeps mind on Dhamma, that follower of Buddha is in conscious contact with Buddha whether he is awake or asleep.

298 **सुप्पबुद्धं पबुज्झन्ति सदा गोतमसावका ।**
येसं दिवा च रत्तो च निच्चं संघगता सति ।। ९ ।।

सुप्रबुद्धं प्रबुध्यन्ते सदा गौतमश्रावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं संघगता स्मृतिः ।।

Whoever during the day and night keeps mind on Sangha, that follower of Buddha is in conscious contact with Buddha whether he is awake or asleep.

299 **सुप्पबुद्धं पबुज्झन्ति सदा गोतमसावका ।**
येसं दिवा च रत्तो च निच्चं कायगता सति ।। १० ।।

सुप्रबुद्धं प्रबुध्यन्ते सदा गौतमश्रावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च नित्यं कायगता स्मृतिः ।।

Whoever during the day and night keeps mind on his own body (Vipassana), that follower of Buddha is in conscious contact with Buddha whether he is awake or asleep.

300 **सुप्पबुद्धं पबुज्झन्ति सदा गोतमसावका ।**
येसं दिवा च रत्तो च अहिंसाय रतो मानो ।। ११ ।।

सुप्रबुद्धं प्रबुध्यन्ते सदा गौतमश्रावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च अहिंसायां रतं मनः ।।

Whoever during the day and night keeps his mind on non-harming (Ahimsa), that follower of Buddha is in conscious contact with Buddha whether he is awake or asleep.

301 **सुप्पबद्धं पबुज्झन्ति गोतमसावका ।**
येसं दिवा च रत्तो च भावनाय रतो मनो ।। १२ ।।

सुप्रबुद्धं प्रबुध्यन्ते सदा गौतमश्रावकाः ।
येषां दिवा च रात्रौ च भावनायां रतं मनः ।

Whose mind is ever engaged, day and night with good feelings, that Gautama's follower will sleep and awake well with noble feelings.

302 **दुप्पब्बज्जं दुरभिरमं दुरावासा घरा दुखा ।**
दुक्खो 'समानसंवासो दुक्खानुपतितद्धगू ।
तस्मा न च अद्धगू सिया न च दुक्खानुपतितो सिया ।। १३ ।।

दुष्प्रव्रज्यां दुरभिरामं दुरावासं गृहं दुःखम् ।
दुःखोऽसमानसंवासो दुःखाऽनुपतितोऽध्वगः ।
तस्मान्नचाऽध्वगः स्यान्न च दुःखाऽनुपतितः स्यात् ॥

Whose mind is ever engaged, day and night with feelings about problems and difficulties, his company is sorrowful and grief giving.

303 **सद्धो सीलेन सम्पन्नो यसोभोगसमाप्पितो ।**
यं यं पदेसं भजति तत्थ तत्थेव पूजितो ।। १४ ।।

श्रद्धः शीलेन सम्पन्नो यशोभोगसमर्पितः ।
यं यं प्रदेशं भजते तत्र तत्रैव पूजितः ॥

Where the person who is dedicated and right with good conduct goes or stays, there and there he will be honoured and worshipped.

304 **दूरे सन्तो पकासेन्ति हिमवन्तो'व पब्बतो ।**
असन्तेत्थ न दिस्सन्ति रत्ति खित्ता यथा सरा ।। १५ ।।

दुरे सन्तः प्रकाशन्ते हिमवन्त इव पर्वताः ।
असन्तोऽत्र न दृश्यन्ते रात्रिक्षिप्ता यथा शराः ।।

The noble person, even at a far distance shines bright like Himalaya mountain shines even from distance and a non-noble person does not shine even though is nearby like an object in darkness.

305 **एकासनं एकसेय्यं एको चरमतन्दितो ।**
एको दमय अत्तानं वनन्ते रमतो सिया ।। १६ ।।

एकासन एकशय्य एकश्चरन्नतन्द्रितः ।
एको दमयन्नात्मानं वनान्ते रतः स्यात् ।।

One has to keep one position, one bed for sleeping and one has to be a non-lazy person and one has to be in self-control and has to proceed to live alone in forest.

22
Hell (Niraya)
निरयवग्गो

306 **अभूतवादी निरयं उपेति यो चापि कत्वा 'न करोमीति' चाह ।**
उभोपि ते पेच्च समा भवन्ति निहीनकम्मा मनुजा परत्थ ।। १ ।।

अभूतवादी निरयमुपेति यो वाऽपि कृत्वा 'न करोमी' ति चाह ।
उभावपि तौ प्रेत्य समा भवतो निहीनकर्माणौ मनुजौ परत्र ।।

The liar falls to hell. One does something and tells that he has not done that thing also falls to hell. These two people who speaks untruth and who does ill deeds are same at the end.

307 **कासावकंठा बहवो पापधम्मा असञ्ञता ।**
पापा पापेहि कम्मेहि निरयन्ते उपपज्जरे ।। २ ।।

काषायकष्ठा बहवः पापधर्मा असंयताः ।
पापा पापैः कर्मभिर्निरयं त उत्पद्यन्ते ।।

They are many who wear Kaashaya clothes and behave without any restraint. These are wicked. They too will fall to hell.

308 **सेय्यो अयोगुलो भुत्तो तत्तो अग्गिसिखूपमो ।**
यञ्चे भूञ्जेय्य दुस्सीलो रट्ठपिण्डं असञ्ञतो ।। ३ ।।

श्रेयान् अयोगोलो भुक्तस्तप्तोऽग्नि शिखोपमः ।
यच्चेद भुञ्जीत दःशीलो राष्ट्रपिण्डं असंयतः ॥

It is better to swallow a red hot iron ball rather than stealing other's property.

309 **चत्तारि ठानानि नरो पमत्तो आपज्जती परदारूपसेवि ।**
अपुञ्ञलाभं न निकामसेय्यं निन्दं ततियं निरयं चतुत्थं ।। ४ ।।

चत्त्वारि स्थानानि नरः प्रमत्त आपद्यते परदारोपसेवी ।
अपुण्यलाभं न निकामञ्जय्यां निन्दां तृतीयां निरयं चतुर्थम् ॥

Whoever misbehaves with woman will experience the four states of sin, darkness, ill-fame and the hell.

310 **अपुञ्ञलाभो च गती च पापिका**
भीतस्स भीताय रती च थोकिका ।
राजा च दण्डं गरुकं पणेति
तस्मा नरो परदारं न सेवे ।। ५ ।।

अपुण्यलाभश्च गतिश्च पापिका, भीतस्य भीतया रतिश्च स्तोकिका ।
राजा च दंडं गुरुकं प्रणयति तस्मात् नरो परदारान् न सेवेत ॥

The bodily pleasures are very momentary. Misbehaviour with women leads to insult. One should abandon the desire for bodily pleasures.

311 **कुसो यथा दुग्गहीतो हत्थमेवानुकन्तति ।**
सामञ्ञं दुप्परामट्ठं निरयाय उपकड्ढति ।। ६ ।।

कुशो यथा दुर्गृहीतो हस्तमेवाऽनुकृन्तति ।
श्रामण्यं दुष्परामृष्टं निरयायोपकर्षति ।।

When one holds the "Dharba" grass in improper way, it cuts the hands. In the same way the "Sannyasa" which is not practiced properly cuts the man.

312 **यं किञ्चि सिथिलं कम्मं सङ्किलिट्ठं च यं वतं ।**
संकस्सरं ब्रह्मचरियं न तं होति महप्फलं ।। ७ ।।

यत् किंचित् शिथिलं कर्म संक्लिष्टं च यद् व्रतम् ।
संकृच्छ्रं ब्रह्मचर्यं न तद् भवति महत्फलम् ।।

Work without dedication, Undertaking without continuity and celibacy with impurity are useless and fruitless.

313 **कयिरा चे कयिराथेनं दळ्हमेनं परक्कमे ।**
सिथिलो हि परिब्बाजो भिय्यो आकिरते रजं ।। ८ ।।

कुर्याच्चेत् कुर्वीतैतद् दृढमेतत् पराक्रमेत ।
शिथिलो हि परिव्राजको भूय आकिरते रजः ।।

Whenever one does a work it must be completed well with determination. Careless "Sannyasi" will spread the waves of desires.

314 **अकतं दुक्कतं सेय्यो पच्छा तपति दुक्कतं ।**
कतञ्च सुकतं सेय्यो यं कत्वा नानुतप्पति ।। ९ ।।

अकृतं दुष्कृतः श्रेयः पश्चात् तपति दुष्कृतम् ।
कृतं च सुकृतं श्रेयो यत् कृत्वा नाऽनुतप्यते ।।

It is better not to do ill deeds, if one does ill deeds, he has to repent later. It is better to do good deeds. Then there is no repentance.

315 **नगरं यथा पच्चन्तं गुत्तं सन्तरबाहिरं ।**
एवं गोपेथ अत्तानं खणो वे मा उपच्चगा ।
खणातीता हि मोचन्ति निरयम्हि समप्पिता ।। १० ।।

नगरं यथा प्रयत्न्तं गुप्तं सान्तर्वाह्यम् ।
एवं गोपयेदात्मानं क्षणं वै मा उपतिगाः ।
क्षणाऽतोता हि सोचन्ति निरये समर्पिताः ।।

One has to protect himself like a city is protected from all directions both internally and externally.

316 **अलज्जिता ये लज्जन्ति लज्जिता ये न लज्जरे ।**
मिच्छादिट्ठिसमादाना सत्ता गच्छन्ति दुग्गतिं ।। ११ ।।

अलज्जिता ये लज्जन्ते लज्जिता ये न लज्जन्ते ।
मिथ्यादृष्टिसमादानाः सत्त्वा गच्छन्ति दुर्गतिम् ।।

Being blunt when one has to be humble, being humble when one has to be blunt results in falling in hell.

317 **अभये च भयदस्सिनो भये च अभयदस्सिनो ।**
मिच्छादिट्ठिसमादाना सत्ता गच्छति दुग्गतिं ।। १२ ।।

अभये च भयदर्शिनो भये चाऽभयदर्शिनः ।।
मिथ्यादृष्टिसमादानाः सत्त्वा गच्छन्ति दुर्गतिम् ।।

Being fearful when one has to be fearless and being fearless when one has to be fearful is going down to Hell.

318 **अवज्जे वज्जमतिनो वज्जे च'वज्जदस्सिनो ।**
मिच्छादिट्ठिसमादाना सत्ता गच्छन्ति दुग्गतिं ।। १३ ।।

अवद्य वद्यमतयो वद्ये चाऽवद्यदर्शिनः ।
मिथ्यादृष्टिसमादानाः सत्त्वा गच्छन्ति दुर्गतिम् ।।

Avoiding the unavoidable and non-avoiding the avoidable, people with illusion will fall down.

319 **वज्जञ्च वज्जतो ञत्वा अवज्जञ्च अवज्जतो ।**
सम्मादिट्ठिसमादाना सत्ता गच्छन्ति सुग्गतिं ।। १४ ।।

वद्यं च वद्यतो ज्ञात्वाऽवद्यं चावद्यतः ।।
सम्यग्दृष्टिसमादानाः सत्त्वा गच्छन्ति सुगतिम् ।।

Identifying bad as bad and good as good and taking the right path leads to happiness.

Spirit of Detachment

What matters if it is a village, forest, water, land or any place? For a liberated person every place is a place of joy. That place is most beautiful place. Wherever one is that is the right place. There is no other better place.

The forests and deserts which are hard for a worldly man are the places of bliss for the detached person. Detached persons do not crave for external happiness. They enjoy every place including the caves and distant places.

23
Elephant (Naga)
नागवग्गो

320 अहं नागोव सङ्गामे चापतो पतितं सरं ।
अतिवाक्यं तितिक्खिस्सं दुस्सीलो हि बहुज्जनो ।। १ ।।

अहं नाग इव संग्रामे चापतः पतितं शरम् ।
अतिवाक्यं तितिक्षिष्ये, दुःशीला हि बहुजनाः ।।

Like an elephant which faces and endures the arrows discharged from the bows in the Warfield, one has to face and endure the harsh words and insults from wicked people in the world.

321 दन्तं नयन्ति समितिं दन्तं राजाभिरूहति ।
दन्तो सेट्ठो मनुस्सेसु योतिवाक्यं तितक्खति ।। २ ।।

दान्तं नयन्ति समितिं दान्तं राजाभिरोहति ।
दान्तः श्रेष्ठो मनुष्येषु योऽतिवाक्यं तितिक्षते ।।

The stable and patient elephants are taken to Warfield and the king rides on a stable and patient elephant. Amongst men the stable and patient is that one who endures harsh words and insults.

322 **वर अस्सतरा दन्ता आजानीया च सिन्धवा ।**
कुञ्जरा च महानागा अत्तदन्तो ततो वरं ।। ३३ ।।

वरमश्मतरा दान्ता अजानीयाश्च सिंधवः ।
कुंजराश्च महानागा आत्मदान्तस्ततो वरम् ।।

Well controlled thorough bred horses, well controlled mules and well controlled great elephants are good. Self-controlled men are much better.

323 **न हि एतेहि यानेहि गच्छेय्य अगतं दिसं ।**
यथात्तना सुदन्तेन दन्तो दन्तेन गच्छति ।। ४ ।।

नहि एतैर्यनैः गच्छेदगतां दिशम् ।
यथाऽऽत्मना सुदान्तेन दान्तो दान्तेन गच्छति ।।

Horses, mules and elephants cannot carry and take a person to the destination on the less travelled road. Self-controlled path can take to that destination of liberation.

324 **धनपालको नाम कुञ्जरो कटुकप्पभेदनो दुन्निवारियो ।**
बद्धो कवलं न भुञ्जति सुमरति नागवनस्स कुञ्जरो ।। ५ ।।

धनपालको नाम कुंजरो कटकप्रभेदनो दुर्निवार्यः ।
बद्धः कवलं न भुंक्ते, स्मरति नागवनं कुंजरः ।।

When the elephant by the name of “Dhanapalaka” (with lots of money) is captured and bound, it refuses to take food and remembers elephants of the jungle.

325 **मिद्धी यदा होति महग्घसो च**
निद्दायिता सम्परिवत्तसायी ।
माहावराहो’व निवाप्पुट्ठो
पुनप्पनं गब्भमुपेति मन्दो ।। ६ ।।

मृद्धो यदा भवति महाघसश्च निद्रायितः सपरिवर्तशायी ।
महावराह इव निवाप–पुष्टः पुनः पुनः गर्भमुपैति मन्दः ।।

A person who is sleepy, slothful, and gluttonous and rolls on ground level like a fat pig is captured and born again and again (and remembers previous lives lying in the womb!).

326 **इदं पुरे चित्तमचारि चारिकं**
येनिच्छकं यत्थकाम यथासुखं ।
तदज्जहं निग्गहेस्सामि योनिसो
हत्थिप्पभिन्नं विय अंकुसग्गहो ।। ७ ।।

इदं पुरा चित्तमचरत् चारिकां यथेच्छं यथाकामं यथासुखम् ।
तदद्याऽहं निग्रहीष्यामि योनिशो हस्तिनं प्रभिन्नमिवांकुशग्राहः ।।

This mind elephant of mine has been moving here and there as it liked the pleasure so far. Now it is to be controlled like a Mahut controls a rogue elephant.

327 **अप्पमादरता होथ स-चित्तमंनुरक्खथ ।**
दुग्गा उद्धरथत्तानं पंके सत्तोव कुञ्जरो ।। ८ ।।

अप्रमादरता भवत स्वचित्तमनुरक्षत ।
दुर्गादुद्धरताऽऽत्मानं पंके सक्त इव कुंजरः ।।

Become awake and alert with perseverance. Hold your mind in control. Lift your self and come out of difficult material world like an elephant lifts itself and jumps out from the mid pond.

328 **सचे लभेथ निपकं सहायं**
सद्धिं चरं साधुविहारिधीरं ।
अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि
चरेय्यं तेनत्तमनो सतीमा ।। ९ ।।

स चेत् लभेत् निपक्वं सहायं साद्धं चरन्तं साधुविहारिणं धीरम् ।
अभिभूय सर्वान् परिश्रयान् चरेत् तेनाऽऽत्तमनाः स्मृतिमान् ।।

When you get an able, truthful, knowing noble person as colleague and guide in a journey then without any fear of obstacles proceed with him happily with attention and alertness.

329 **नो चो लभेथ निपकं सहायं**
सद्धिं चरं साधुविहारिधीरं ।
राजाव रट्ठं विजिकं पहाय
एको चरे मातङ्गरञ्जेव नागो ।। १० ।।

न चेत् लभेत निपक्वं सहायं सार्द्धं चरन्तं साधुविहारिणं धीरम् ।
राजेव राष्ट्रं विजितं प्रहाय, एकश्चरेत् मातंगोऽरण्य इव नागः ।।

When you cannot get an able truthful, knowing noble person as colleague and guide in a journey then move on your own like a king who left his kingdom and like an elephant in jungle.

330 **एकस्स चरितं सेय्यो तत्थि बाले सहायता ।**
एको चरे न च पापानि कयिरा ।
अप्पोस्सुक्को मातङ्गरञ्ञेव नागो ।। ११ ।।

एकस्य चरितं श्रेयो नाऽस्ति बाले सहायता ।
एकश्चरेत् न च पापानि कुर्याद्
अल्पोत्सुको मातंगोऽरण्य इव नागः ॥

Moving alone is better. Company of an ignorant is not advisable. Move alone. Do not carry evil deeds. Like a king of elephants in jungle, move with freedom.

331 **अत्थम्हि जातम्हि सुखा सहाया**
तुट्ठी सुखा या इतरीतरेन ।
पुञ्ञं सुखं जीवितसंखयम्हि
सब्बस्स दुक्खस्स सुखं पहाणं ।। १२ ।।

अर्थे जाते सुखाः सहायाः, तुष्टिः सुखा येतरेतरेण ।
पुण्यं सुखं जीवितसंक्षये सर्वस्य दुःखस्य सुखं प्रहाणम् ॥

Close ones who help in need give happiness. Becoming comfortable with whoever is present and available gives happiness. The merit earned gives happiness after death. Eliminating grief is happiness.

332 **सुखा मेत्तेय्यता लोके अथो पेत्तेय्यता सुखा ।**
सुखा सामञ्ञता लोके अथो ब्रह्मञ्ञता सुखा ।। १३ ।।

सुखा मातृीयता लोकेऽथ पित्रीयता सुखा ।
सुखा श्रमणता लोकेऽथ ब्राह्मणता सुखा ॥

Serving mother is happiness. Serving father is happiness. Being an endeavourer is happiness. Becoming a sage is happiness.

333 **सुखं याव जरा सीलं सुखा सद्धा पतिट्ठिता ।**
सुखो पञ्ञाय पटिलाभो पापानं अकरणं सुखं ।। १४ ।।

सुखं यावद् जरां शीलं सुखा श्रद्धा प्रतिष्ठिता ।
सुखः प्रज्ञायाः प्रतिलाभः पापनां अकरणं सुखम् ।।

Good conduct is happiness till old age. Being established in dedication is happiness. Gaining wisdom is happiness. Avoiding evil deeds is happiness.

24
The Craving (Tanha)
तण्हावग्गो

334 **मनुजस्स पमत्तचारिनो तण्हा वड्ढति मालुवा विय ।**
सो प्लवति हुराहुरं फलमिच्छ’व वनस्मिं वानरो ।। १ ।।

मनुजस्य प्रमत्तचारिणः तृष्णा वर्द्धते मालुवेव ।
स प्लवतेऽहरहः फलमिच्छन् इव वने वानरः ।।

The craving of a careless and unalert person grows like a Mahuvaa creeper. He jumps from one birth to another like a monkey jumps from one tree another tree in search of fruits.

335 **यं एसा सहती जम्मी तण्हा लोके विसत्तिका ।**
सोका तस्स पवड्ढन्ति अभिवट्ठं’व वीरणं ।। २ ।।

यं एषा साहयति जन्मिनी तृष्णा लोके विषात्मिका ।
शोकास्तस्य प्रबर्द्धन्तेऽभिवर्द्धमानं इव वीरणम् ।।

Whoever goes into the grip of this poisonous craving, which grows quickly like winter grass, will be in ever growing grief.

336 **यो चेतं सहती जम्मिं तण्हं लोके दुरच्चयं ।**
सोका तम्हा पपतन्ति उदविन्दू'व पोक्खरा ।। ३ ।।

यश्चैतां साहयति जन्मिनीं तृष्णां लोकं दुरत्ययाम् ।
शोकाः तस्मात् प्रपतन्त्युदविन्दुरिव पुष्करात् ॥

Whoever overcomes this difficult to cross craving is untainted by grief like a lotus to which water drops do not stick.

337 **तं वो वदामि भद्दं वो यावन्तेत्थ समागता ।**
तण्हाय मूलं खणथ उसीरत्थो'व वीरणं ।
मा वो नलं'व सोतो' व मारो भञ्जि पुनप्पुनं ।। ४ ।।

तद् वो वदामि भद्र वो यावन्त इह समागताः ।
तृष्णाया मूलं खनतोशीरार्थीव वीरणम् ॥

"Oh! All who are present in this assembly! Pull out the roof of craving like a person who pulls out the weed grass while looking for a medicinal root."

338 **यथापि मूले अनुपद्दवे दल्हे छिन्नोपि रुक्खो पुनरेव रूहति ।**
एवम्पि तण्हानुसये अनूहत निब्बत्तति दुक्खमिदं पुनप्पुनं ।। ५ ।।

यथाऽपि मूलेऽनुपद्रवे दृढ़े छिन्नोऽपि वृक्षः पुनरेव रोहति ।
एवमपि तृष्णाऽनुशयेऽनिहते निर्वर्तते दुःखमिदं पुनः पुनः ॥

When the root is not completely removed, the plant which is cut will grow again.

339 **यस्स छत्तिंसति सोता मनापस्सवना भुसा ।**
वाहा वहन्ति दुद्दिट्ठिं सङ्कप्पा रागनिस्सिता ।। ६ ।।

यस्य षट्त्रिंशत् स्रातांसि मनापश्रवणानि भूयासुः ।
वाहा वहन्ति दुर्दृष्टि संकल्पा रागनिःसृताः ।

Thirty six streams of craving (6 sensations of feeling, sound, touch, taste, form and scent and interacting with others – 6+6x5 – make it 36) drag the persons towards pleasures. The desires generated will sweep away the person like waves and drown him in delusion and ignorance.

340 **सवन्ति सब्बधि सोता लता उब्भिज्ज तिट्ठति ।**
तञ्च दिस्वा लतं जातं मूलं पञ्ञाय छिन्दथ ।। ७ ।।

स्रवन्ति स्रवतः स्रोतांसि लता उद्भिद्य तिष्ठति ।
तां च दृष्ट्वा लतां जातां, मूलं प्रज्ञया छिन्दत ।।

The current of streams are running in all directions and the creeper of craving will be rooted well. Therefore, this creeper is to be cut before it has grown with the knife of wisdom.

341 **सरितानि सिनेहितानि च सोमनस्सानि भवन्ति जन्तुनो ।**
ते सोतसिता सुखेसिनो ते वा जातिजरूपगा नरा ।। ८ ।।

सरितः स्निग्धाश्च सौमनस्या भवन्ति जन्तोः ।
ते स्रोतः सुताः सुखैषिस्ते वै जातिजरोपगा नराः ।।

The streams of craving appear very pleasant for living beings. People fall into these streams for pleasures and get trapped in the cycles of birth and death.

342 **तसिणाय पुरक्खता पजा परिसप्पन्ति ससो' व बाधितो ।**
सञ्ञोजनसंसत्ता दुक्खमुपेन्ति पुनप्पुनं चिराय ।। ९ ।।

तृष्णाया पुरस्कृताः प्रजाः परिसपंन्ति शश इव बद्धः ।
संयोजनसंगसक्तका दुःखमुपयन्ति पुनः पुनः चिराय ।।

Caught in the net of craving, people run here and there like rabbits to escape, but unable to cut the net, they are in grief again and again. To get the liberation, sage has to leave all the desires and cravings.

343 **तसिणाय पुरक्खता पजा परिसप्पन्ति ससो'व बाधितो ।**
तस्मा तसिणं विनोदये भिक्खु आकङ्खी विरागमत्तनो ।। १० ।।

तृष्णया पुरष्कृताः प्रजाः परिसर्पन्ति शश इव बद्धः।
तस्मात् तृष्णां विनोदयेद् भिक्षुराकांक्षी विरागमात्मनः ।।

Caught in the net of craving, people run here and there like rabbits to escape. To get the liberation, sage has to leave all the desires and cravings.

344 **यो निब्बनथो वनाधिमुत्तो वनमुत्तो वनमेव धावति ।**
तं पुग्गलमेव पस्सथ मुत्तो बन्धनमेव धावति ।। ११ ।।

यो निर्वाणार्थो वनाऽधिमुक्तो वनमुक्तो वनमेव धावति ।
तं पुद्गलमेव पश्यथ मुक्तो बन्धनमेव धावति ।।

Like one who having come out of forest runs back to forest, people having come out of forest of craving, rush back to the same forest of cravings and get caught in bonding of grief.

345 **न तं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा यदायसं दारुजं बब्बजञ्च ।**
सारत्तरत्ता मणिकुण्डलेसु पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा ।। १२ ।।

न तद् दृढं बन्धनमाहुर्धीरा यद् आयसं दारुजं पर्वजं च ।
सारवद्-रक्ता मणिकुंडलेषु पुत्रेषु दारेषु च याऽपेक्षा ॥

Men are not caught and bound by chains of iron, wood and ropes. They are caught and bound by cravings for money, ornaments, precious stones and spouse and progeny.

346 **एतं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा ओहारिनं सिथिलं दुप्पमुञ्चं ।**
एतम्पि छेत्वान परिब्बजन्ति अनपेक्खिनो कामसुखं पहाय ।। १३ ।।

एतद् दृढ़ं बन्धनमाहुर्धीरा अपहारि शिथिलं दुष्प्रमोचनम् ।
एतदपि छित्वा परिव्रजन्त्यनपेक्षिणः कामसुखं प्रहाय ॥

Craving binds more than chains. That bondage is real bondage which is difficult to break. Wise one come out of this bondage of cravings and move with freedom.

347 **ये रागरत्तानुपतन्ति सोतं**
सयं कतं मक्कटकोव जालं ।
एतम्पि छेत्वान वजन्ति धीरा
अनपेक्खिनो सब्बदुक्खं पहाय ।। १४ ।।

ये रागरक्ता अनुपतन्ति स्रोतः स्वयंकृतं मर्कटक इव जालम् ।
एतदपि छित्वा व्रजन्ति धीरा अनपेक्षिणः सर्वदुःखं प्रहाय ॥

Those who are caught in the currents of cravings get downed in them like the spider gets caught in the wed created by own self.

348 **मुञ्च पुरे मुञ्च पच्छतो मज्झो मुञ्च भवस्स पारगू ।**
सब्बत्थ विमुत्तमानसो न पुन जातिजरं उपेहिसि ।। १५ ।।

मुंच पुरो मुंच पश्चात् मध्ये मुंच भवस्य पारगः ।
सर्वत्र विमुक्तमानसो न पुनः जातिजरे उपैषि ।।

Leave and transcend the cravings of past, present and future and reach the other shore of the ocean of this material world. When one is free of cravings, there is no reentry into the cycle of birth, decay, death and rebirth.

349 **वितक्कपमथितस्स जन्तुनो तिब्बरागस्स सुभानुपस्सिनो ।**
भिय्यो तण्हा पवड्ढति एस खो दळ्हं करोति बन्धनं ।। १६ ।।

वितर्क–प्रमथितस्य जन्तोः तीव्ररागस्य शुभाऽनुदर्शिनः ।
भूयः तृष्णा प्रबर्द्धते एष खलु दृढ़ करोति बन्धनम् ।।

Doubts, desires and pleasures enhance the cravings and one is tightly bound by them.

350 **वितक्कूपसमे च यो रतो असुभं भावयति सदा सतो ।**
एस खो व्यन्तिकाहिनी एसच्छेच्छति मारबन्धनं ।। १७ ।।

वितर्कोपशमे च यो रतोऽशुभं भावयते सदा स्मृतः ।
एष खलु व्यन्तीकरिष्यति एष छेत्स्यति मारबन्धनम् ।।

Eliminating doubts, desires and pleasures one can come out of deathful bondages of craving and can cut them into pieces.

351 **निट्ठङ्गतो असन्तासी वीततण्हो अनङ्गणो ।**
अच्छिन्दि भवसल्लानि अन्तिमोयं समुस्सयो ।। १८ ।।

निष्ठांगतोऽसंत्रासी वीततृष्णोऽनंङ्गणः ।
उत्सुज्य भवशल्यानि; अन्तिमोऽयं समुच्छ्रयः ॥

One who has reached destination, who is without fear, who is cravingless and pure, who has cut the thorns of material life for him, this is the final bodily life.

352 **वीततण्हो अनादानो निरुत्तिपदकोविदो ।**
अक्खरानं सन्निपातं जञ्ञा पुब्बापरानि च ।
स वे अन्तिमसारीरो महापञ्ञोति वुच्चति ।। १९ ।।

वीततृष्णोऽनादानो निरुक्तिपदकोविदो ।
अक्षराणां सन्निपातं जानाति पूर्वापराणि च ।
स वै अन्तिमशारीरो महाप्राज्ञ इत्युच्यते ॥

Without raving, nothing to get, being master of discriminating what is right and what is not right, knowing the meaning of letters beyond appearance one becomes wise and conscious. He is great person, He has no rebirth. This is his last bodily life.

353 **सब्बाभिभू सब्बविदूहमस्मि सब्बेसु धम्मेसु अनूपलित्तो ।**
सब्बञ्जहो तण्हक्खये विमुत्तो सयं अभिञ्ञाय कमुद्दिसेय्यं ।। २० ।।

सर्वाभिभूः सर्वविदहमस्मि सर्वेषु धर्मेष्वनुपलिप्तः ।
सर्वजहः तृष्णाक्षये विमुक्तः स्वयमभिज्ञाय कमुद्दिशेयम् ॥

Me is the winner of all, Me is the knower of all, Me is the transcender of all worldly conducts, Me is the renunciation

of all things, Me is free from all cravings and Me is the knower of Me. Now whom I have to approach as Guru?

354 **सब्बदानं धम्मदानं जिनाति**
सब्बं रसं धम्मरसो जिनाति ।
सब्बं रतिं धम्मरसो जिनाति
तण्हक्खयो सब्बदुक्खं जिनाति ।। २१ ।।

सर्वदानं धर्मदानं जयति सर्व रसं धर्मरसो जयति ।
सर्वां रतिं धर्मरतिर्जयति तृष्णाक्षयः सर्वदुःखं जयति ।।

Giving example of right conduct is better than all givings. Essence of right conduct is better than all essences. Happiness of right conduct is better than all happinesses. Eliminating craving wins all griefs and difficulties.

355 **हनन्ति भोगा दुम्मेधं नो चे पारगवेसिनो ।**
भोगतण्हाय दुम्मेधो हन्ति अञ्ञे' व अत्तनं ।। २२ ।।

घ्नन्ति भोगा दुर्मेधसं न चेत् पारगवेषिणः ।
भोगतृष्णाया दुर्मेधा हन्त्यन्य इवात्मनः ।।

Pleasures harm the thoughtless one who does not endeavour to rise about pleasures. For the person who is beyond the material inclinations, pleasures cannot do any harm.

356 **तिणदोसानि खेत्तानि रागदोसा अयं पजा ।**
तस्मा हि वीतरागेसु दिन्नं होति महप्फलं ।। २३ ।।

तृणदोषाणि क्षेत्राणि रागदोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि वीतरागेषु दत्तं भवति महाफलम् ।।

Farms are damaged by weeds. People are harmed by cravings. Therefore, what is offered to noble sages without craving is useful.

357 **तिणदोसानि खेत्तानि दोसदोसा अयं पजा ।**
तस्मा हि वीतदोसेसु दिन्नं होति महप्फलं ।। २४ ।।

तृणदोषाणि क्षेत्राणि द्वेषदोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि वीतद्वेषेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥

Farms are damaged by weeds. People are damaged by jealousy. Therefore, what is offered to noble sages without jealousy is useful.

358 **तिणदोसानि खेत्तानि मोहदोसा अयं पजा ।**
तस्मा हि वीतमोहेसु दिन्नं होति महप्फलं ।। २५ ।।

तृणदोषाणि क्षेत्राणि मोहदोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि वीतमोहेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥

Farms are damaged by weeds. People are damaged by delusion. Therefore, what is offered to noble without delusion is useful.

359 **तिणदोसानि खेत्तानि इच्छादोसा अयं पजा ।**
तस्सा हि विगतिच्छेसु दिन्नं होति महप्फलं ।। २६ ।।

तृणदोषाणि क्षेत्राणि इच्छादोषेयं प्रजा ।
तस्माद्धि विगतेच्छेषु दत्तं भवति महाफलम् ॥

Farms are damaged by weeds. People are damaged by desires. Therefore, what is offered to noble without delusion is useful.

Spirit of Sage

When one gains the right awareness of emerging, surging, verging and merging of elements of being one attains the happiness and joy. This is the immortality for that knower and sage.

For the sage of wisdom, the priorities are the control of senses, happiness and contentment, restraint along the right path and the company of companion friends with good conduct, gentleness, alertness and awareness.

Whoever has the nature giving and serving, who is skilful in principled conduct that one gins joy and eliminates grief.

Like a jasmine creeper drops the drying flowers, Oh! Sage!, drop the feelings of craving and hating.

The sage with calmness of body, calmness of speech, calmness of mind and who is beyond the material attractions is called the tranquil saint.

Inspire self by self! Examine self by self! Thus self protected an alert sage moves happily.

Self is the master of self. Self is the shelter of self. Therefore, control yourself like a travelling trader well controls his horse.

The joyful sage walking pleasantly along the right path of Buddha attains the tranquil state beyond the materialistic impressions.

The young sage who well aligns himself along the right path of Buddha will shine like full moon out of clouds.

25
Sage (Bhikku)
भिक्खुवग्गो

360 **चक्खुना संवरो साधु साधु सोतेन संवरो ।**
घाणेन संवरो साधु साधु जिह्वाय संवरो ।। १ ।।

चक्षुषा संवरः साधुः, साधुः श्रोत्रेण संवरः ।
घ्राणेन संवरः साधुः, साधुः जिह्वाया संवरः ।।

Control of eye is noble,
Control of ear is noble,
Control of smell is noble,
Control of tongue is noble.

361 **कायेन संवरो साधु साधु वाचाय संवरो ।**
मनसा संवरो साधु साधु सब्बथ संवरो ।
सब्बत्थ संवुतो भिक्खु सब्बदुक्खा पमुच्चति ।। २ ।।

कायेन संवरः साधुः, साधुः, साधुः वाचा संवरः ।
मनसा संवरः साधुः, साधुः सर्वत्र संवरः ।
सर्वत्र संवृतो भिक्षुः सर्वदुःखात् प्रमुच्यते ।।

Control of body is noble,
Control of speech is noble,
Control of mind is noble,
Control of organs is noble,
Control is always noble,
Oh! Sage! Be free being always in control

362 **हत्थञ्ञतो पादसञ्ञतो वाचाय सञ्ञतो सञ्ञतुत्तमो ।**
अज्झात्तरतो समाहितो एको सन्तुसितो तमाहु भिक्खुं ।। ३ ।।

हस्तसंयतः पादसंयतो वाचा संयतः संयतोत्तमः ।
अध्यात्मरतः समाहित एकः सन्तुष्टस्तमाहुर्भिक्षुम् ॥

Who regulates his hands, legs and speech he is best self-controller and self-contended is self-aligned and self-happy.

363 **यो मुखसञ्ञतो भिक्खु मन्तभाणि अनुद्धतो ।**
अत्थं धम्मञ्च दीपेति मधुरं तस्स भासितं ।। ४ ।।

यो मुखसंयतो भिक्षुमंत्रभाणी अनुद्धतः ।
अर्थं धर्मं च दीपयति मधुरं च तस्य भाषितम् ॥

Who controls face and mouth, speaks after contemplation, who is not aggressive who conducts well in ethics and economy, his speech is always pleasant and right.

364 **धम्मारामो धम्मरतो धम्मं अनुविचिन्तयं ।**
धम्मं अनुस्सरं भिक्खु सद्धम्मा न परिहायति ।। ५ ।।

धर्मारामो धर्मरतो धर्मम् अनुविचिन्तयन् ।
धर्ममनुस्मरन् भिक्षुः सद्धर्मान्न परिहीयते ॥

Who is interested in Ethics,
Who is engaged in Ethics,
Who always thinks Ethics,
Who follows and practices Ethics,
That sage, monk never slips from Ethics.

365 **सलाभं नातिमञ्ञेय्य नाञ्ञेसं पिहयं चरे ।**
अञ्ञेसं पिहयं भिक्खू समाधिं नाधिगच्छति ।। ६ ।।

स्वलाभं नाऽतिमन्येत, नाऽन्येषां स्पृहयन् चरेत् ।
अन्येषां स्पृहयन् भिक्षुः समाधि नाऽधिगच्छति ।।

Own gain is not to be belittled,
Other's gain is not to be coveted for gain,
The sage who covets others gain,
Can not attain peace of meditation.

366 **अप्पलाभोपि चे भिक्खु सलाभं नातिमञ्ञति ।**
तं वे देवा पसंसन्ति सुद्धाजीविं अतन्दितं ।। ७ ।।

अल्पलाभोऽपि चेद् भिक्षुः स्वालाभं नाऽतिमन्यते ।
तं वै देवाः प्रशंसन्ति शुद्धाऽऽजीवम् अतन्द्रितम् ।।

The purity minded sage does not belittle his own small gain, that sage is extoled by even Gods.

367 **सब्बसो नामरूपस्मिं यस्स नत्थि ममायितं ।**
असता च न सोचति स वे भिक्खूति वुच्चति ।। ८ ।।

सर्वशो नामरूपे यस्य नाऽस्ति ममायितम् ।
असति च न शोचति सवै भिक्षुरित्युच्यते ।।

To whom there is no love and liking for name and forms and gains and has no sorrow or despair when he does not get those gains.

368 **मेत्ताविहारी यो भिक्खु पसन्नो बुद्धशासने ।**
अधिगच्छे पदं सन्तं संखारूपसमं सुखं ।। ९ ।।

मैत्रीविहारी यो भिक्षुः प्रसन्नो बुद्धशासने ।
अधिगच्छेत् पदं शान्तं संस्कारोपशम् सुखम् ।।

Who moves in world with friendship and goodwill and who is a monk living as per Buddha's guidelines, lives a self-controlled and noble happy life.

369 **सिञ्च भिक्खु ! इमं नावं सित्ता ते लहुमेस्सति ।**
छेत्वा रागञ्च दोसञ्च ततो निब्बानमेहिसि ।। १० ।।

सिंच भिक्षो ! इमां नावं सिक्ता ते लघुत्वं एष्यति ।
छित्वा रागं च द्वेषं च ततो निर्वाणमेष्यसि ।।

Oh! Sage! Empty this boat of life. Empty boat will become light, without craving and hating you will attain Nirvana – the liberation!

370 **पञ्च छिन्दे पञ्च जहे पञ्च चुत्तरि भावये ।**
पञ्च सङ्गातिगो भिक्खु ओघतिण्णोति वुच्चति ।। ११ ।।

पंच छिन्धि पंच जहीहि पंचोत्तरं भावय ।
पचसंगाऽतिगो भिक्षुः, 'ओघतीर्णं' इत्युच्यते ।।

Cut the five (delusion, confusion, ill-conduct, craving, and hating), leave the five (attachment to forms and non-forms, self-importance, aggression, and ignorance). The inculcate five (dedication, enthusiasm, awareness, concentration and consciousness).

371 **झाय भिक्खु ! मा च पमादो मा ते कामगुणे भमस्सु चित्तं ।**
मा लोहगुलं गिली पमत्तो मा कन्दि दुक्खमिदन्ति डय्हमानो ॥ १२ ॥

ध्याय भिक्षो ! मा च पमादः, मा ते कामगुणे भ्रमतु चित्तम् ।
मा लोहगोलं गिल प्रमत्तः मा कन्दीः दुःखमिदमिति दह्यमानः ॥

Sage! Meditate! Do not be careless! Let not your mind deviate towards delusions of desires! Be alert not to gulp the hot iron balls of cravings! While swallowing that iron ball do not weep saying "what a torture?"

372 **नत्थि झानं अपञ्ञस्स पञ्ञा नत्थि अझायतो ।**
यम्हि झानञ्च पञ्ञा च स वे निब्बानसन्तिके ॥ १३ ॥

नाऽस्ति ध्यानमप्रज्ञस्य प्रज्ञा नाऽस्त्यध्यायतः ।
यस्मिन् ध्यानं च प्रज्ञा च स वै निर्वाणाऽन्तिके ॥

There is no meditation for unwise person! There is no wisdom for non-meditating person. With meditation and wisdom one attain the state of Nirvana – Liberation.

373 **सुञ्ञागारं पविट्ठस्स सन्तचित्तस्स भिक्खुनो ।**
अमानुसी रति होति सम्माधम्मं विपस्सतो ॥ १४ ॥

शुन्यागारं प्रविष्टस्य शान्तचित्तस्य भिक्षोः ।
अमानुषी रतिर्भवति सम्यग् धर्मं विपश्यतः ॥

The sage who enters solitude of emptiness (no-thing), who is with peace, who attains insight of right path, experiences trans-human bliss.

374 **यतो यतो सम्मसति खन्धानं उदयब्बयं ।**
लभति पीतिपामोज्जं अमतं तं विजानतं ।। १५ ।।

यतो यतः संमृशति स्कन्धानां उदयव्ययम् ।
लभते प्रीतिप्रमोद्यं अमृतं तद् विजानताम् ।।

When one gains the awareness of emerging, surging, verging, and merging of elements of being, one attains the happiness of ultimate joy, the bliss. This is the immortality for that knower and sage.

375 **तत्रायमादि भवति इध पञ्ञस्स भिक्खुनो ।**
इन्द्रियगुत्ति सन्तुट्ठि पातिमोक्खे च संवरो ।
भित्ते भजस्सु कल्याणे सुद्धाजीवे अतन्दिते ।। १६ ।।

तत्राऽयमादिर्भवतीह प्राज्ञस्य भिक्षोः ।
इन्द्रियगुप्तिः सन्तुष्टिः प्रातिमोक्षे त संवरः ।।

For the sage of wisdom, the priorities are control of senses, happiness and contentment, restraint along the right path and the company of people with good conduct, gentleness, alertness and awareness.

376 **पटिसन्थारवुत्तस्स आचारकुसलो सिया ।**
ततो पामोज्जबहुलो दुक्खस्सन्तं करिस्सति ।। १७ ।।

प्रतिसंस्तारवृत्तस्याऽऽचारकुशलः स्यात् ।
ततः प्रामोद्यबहुली दुःखस्यान्तं करिष्यति ।।

Whoever has the nature of giving and serving, who is skilful in principled conduct, that one gains joy and eliminates grief.

377 **वस्सिका पिय पुप्फानि मद्दवानि पमुञ्चति ।।**
एवं रागञ्च दोसञ्च विप्पमुञ्चेथ भिक्खवो ।। १८ ।।

वर्षिका इव पुष्पाणि मर्दितानि प्रमुंचति ।
एवं रागं द्वेषं च विप्रमुंचत भिक्षवः ॥

Like a jasmine creeper drops drying flowers, Oh! Sage! Drop the feelings of craving and hating.

378 **सन्तकायो सन्तवाचो सन्तवा सुसमाहितो ।**
वन्तलोकामिसो भिक्खु उपसन्तोति वुच्चति ।। १९ ।।

शान्तकायो शान्तवाक् शान्तिमान् सुसमाहितः ।
वान्तलोकाऽऽमिषो भिक्षुः 'उवशान्त' इत्युच्यते ॥

The sage with calmness of body, speech and mind in who is beyond material attractions is called tranquil saint.

379 **अत्तना चोदयत्तानं पटिवासे अत्तमत्तना ।**
सो अत्तदुत्तो सतिमा सुखं भिक्खु विहाहिसि ।। २० ।।

आत्माना चोदयेदात्मानं प्रतिवसेदात्मानं अत्मना ।
स आत्मगुप्तः स्मृतिमान् सुखं भिक्षो ! विहरिष्यसि ॥

Inspire self by self! Examine self by self. Thus self-protected and alert sage moves happily.

380 **अत्ता हि अत्तनो नाथो अत्ता हि अत्तनो गति ।**
तस्मा सञ्ञमयत्तानं अस्सं भद्रं'व वाणिजो ।। २१ ।।

आत्मा ह्यात्मनो नाथ आत्मा ह्यात्मनो गतिः ।
तस्मात् संयमयात्मानं अश्वं भद्रमिव वणिक् ॥

Self is master of self. Therefore control yourself like a travelling trader controls his horse.

381 **पामोज्जबहुलो भिक्खु पसन्नो बुद्धसासने ।**
अधिगच्छे पदं सन्तं संखारूपसमं सुखं ।। २२ ।।

प्रामोद्यबहुलो भिक्षुः प्रसन्नो बुद्धशासने ।
अधिगच्छेत् पदं शान्तं संस्कारोपशमं सुखम् ।।

The joyful sage walking pleasantly along the right path of Buddha will shine like full moon out of clouds.

382 **यो हवे दहरो भिक्खु युञ्जति बुद्धसासने ।**
सो इमं लोकं पभासेति अब्भा मुत्तोव चन्दिमा ।। २३ ।।

यो ह वै दहरो भिक्षुर्युंक्ते बुद्धशासने ।
स इमं लोकं प्रभासयत्यभ्रान् मुक्त इव चंद्रमा ।।

The young sage who aligns himself along the right path of Buddha will shine like full moon out of clouds.

26
Brahmana (Brahmin)
ब्राह्मणवग्गो

383 छिन्द सोतं परक्कम्म कामे पनुद ब्राह्मण ।
सङ्खारात खयं ञत्वा अकतञ्ञुसि ब्राह्मण ।। १ ।।

छिन्धि स्रोतः पराक्रम्य कामान् प्रणुद ब्राह्मण !
संस्कारणां क्षयं ज्ञात्वाऽकृतज्ञोऽसि ब्राह्मण ।।

Cut the flowing river of craving oh! Brahmin! With energetic endeavour eliminate the desires. Knowing that all created things perish you understand that which is not created – the liberation from all bondages.

384 यदा द्वयेसु धम्मेसु पारगू होति ब्राह्मणो ।
अथस्स सब्बे सेयोगा अत्थं गच्छन्ति जानतो । २ ।।

यदा द्वेयोर्धर्मयोः पारगो भवति ब्राह्मणः ।।
अथाऽस्य सर्वे संयोगा अस्तं गच्छन्ति जाननः ।।

When one transcends with two fold approach of self-restrained contemplation and insight, he becomes Brahmin. When one knows and is wise all his bondages will break away.

385 यस्स पारं अपारं वा पारापारं न विज्जति ।
वीतद्दरं विसञ्ञुत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३ ।।

यस्य पारं अपारं वा पारापारं न विद्यते ।
वीतदरं विसंयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

The one for whom neither this (sense organs) nor that (senses) shore is there, nor both (I and mine) are there, that one who is fearless and bondageless, him I call a Brahmin.

386 झायिं विरजमासीनं कतकिच्चं अनासवं ।
उत्तमत्थं अनुप्पत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ४ ।।

ध्यायिनं विरजसमासीनं कृतकृत्यं अनास्रवम् ।
उत्तमाथेमनुप्राप्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

The one who is mediator, pure, stable, responsible, free from cravings and who is at the state of attaining the final destination, him I call a Brahmin.

387 दिवा तपति आदिच्चो रत्तिं आभाति चन्दिमा ।
सन्नाद्धो खत्तियो तपति झायी तपति ब्राह्मणो ।
अथ सब्बमहोरत्तिं बुद्धो तपति तेजसा ।। ५ ।।

दिवा तपत्यादित्यो रात्रावाभाति चन्द्रमा ।
सन्नद्धः क्षत्रियस्तपति ध्यायी तपति ब्राह्मणः ।
अथ सर्वमहोरात्रं बुद्धस्तपति तेजसा ।।

The sun shines during the day. Moon shines during the night. King shines in the armour. Brahmin shines in meditation. Buddha shines with great brightness during day and night.

388 **वाहितपापोति ब्राह्मणो समचरिया समणोति वुच्चति ।**
पब्बाजयमत्तनो मलं तस्मा पब्बजितोति वुच्चति ॥ ६ ॥

वाहितपाप इति ब्राह्मणः समचर्यः श्रमण इत्युच्यते ।
प्राव्रजयन्नाऽऽत्मनो मलं तस्मात् प्रव्रजित इत्युच्यते ॥

Whoever is without sins is a Brahmin. Whoever is with equanimity is an ascetic. Whoever is without impurities is a monk.

389 **न ब्राह्मणस्स पहरेय्य नास्स मुञ्चेथ ब्राह्मणो ।**
धि ब्राह्मणस्स हन्तारं ततो धि यस्स मुञ्चति ॥ ७ ॥

न ब्राह्मणं प्रहरेत् नाऽस्मै मुञ्चेद् ब्राह्मणः ।
धिग् ब्राह्मणस्य हन्तारं ततो धिग् यस्सै मुंचति ॥

No one should attack a Brahmin. No Brahmin should be angry with the person who attacks him. Shame to the person who strikes a Brahmin. More shame to the Brahmin who strikes the attacking one.

390 **न ब्राह्मणस्सेतद किञ्चि सेय्यो यदा निसेधो मनसो पियेहि ।**
यतो यतो हिंसमनो निवत्तति ततो ततो सम्मति एव दुक्खं ॥ ८ ॥

न ब्राह्मणस्यैतद् अकिंचित् श्रेयो यदा निषेधो मनसा प्रियेभ्यः ।
यतो यतो हिंस्रमनो निवर्तते ततस्ततः शाम्यत्येव दुःक्खम् ॥

It is not a small auspiciousness that a Brahmin diverts the mind away from pleasures. When and when the mind turns away from harmfulness then and then grief diminishes.

391 **यस्स कायेन वाचाय मनसा नत्थि दुक्कतं ।**
संवुतं तीहि ठानेहि तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ९ ।।

यस्य कायेन वाचा मनसा नाऽस्ति दुष्कृतम् ।
संवृतं त्रिभिः स्थानैः, तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Whoever avoids ill deeds with body, mind and speech and who well controls these three instruments, him I call a Brahmin.

392 **यम्हा धम्मं विजानेय्य सम्मासम्बूद्धदेसितं ।**
सक्कच्चं तं नमस्सेय्य अग्गिहुत्तं व ब्राह्मणो ।। १० ।।

यस्माद् धर्मं विजानीयात् सम्यक्–देशितम् ।
सत्कृत्य तं नमस्येद् अग्निहोत्रमिव ब्राह्मणः ।।

One has to honour the person who knows well and teaches well the right path of Buddha – fully enlightened one, like a Brahmin honours the sacrificial fire.

393 **न जटाहि न गोत्तेहि न जच्चा होति ब्राह्मणो ।**
यम्हि सच्चञ्च धम्मो च सो सुची सो च ब्राह्मणो ।। ११ ।।

न जटाभिर्न गोत्रैर्न जात्या भवति ब्राह्मणः ।
यस्मिन् सत्यं च धर्मश्च स शुचिः स च ब्राह्मणः ।।

Not by matted locus, not by lineage and not by birth one becomes a Brahmin. Who is with truth and right conduct that one is pure and he is a Brahmin.

394 **किं ते जटाहि दुम्मेध किं ते अजिनसाटिया ।**
अब्भन्तरं ते गहनं बाहिरं परिमज्जसि ।। १२ ।।

किं ते जटाभिः दुर्मेधः ! किं तेऽजिनशाट्या ।
आभ्यन्तरं ते गहनं वहिः परिमार्जयसि ! ।।

Oh! Foolish one! What is the use of matted locus? What is the use of deer skin wear? When deep within you impurities are filled, what is the use of outside wash.

395 **पंसुकूलधरं जन्तुं किसं धमनिसन्थतं ।**
एकं वनस्मिं झायन्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १३ ।।

पांशुकूलधरं जन्तुम् कृशं धमनिसन्ततम् ।
एकं वने ध्यायन्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who wears the rags, who is so lean and thin that his veins can be seen and who meditates in solitude in forest, him I call a Brahmin.

396 **न चाहं ब्राह्मणं ब्रूमि योनिजं मत्तिसम्भवं ।**
'भो वादि' नाम सो होति स चे होति सकिञ्चनो ।
अकिञ्चनं अनादानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १४ ।।

न चाऽहं ब्राह्मणं ब्रवीमि योनिजं मातृसंभवम् ।
'भो वादि' नाम स भवति स वै भवति सकिंचनः ।
अकिंचनं अनादानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

I do not call a person Brahmin because of his community or because of his mother and father though he may be rich and expressive. It is a show!

397 **सब्बसञ्ञोजनं छेत्वा यो वे न परितस्सति ।**
सङ्गातिगं विसञ्ञुत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १५ ।।

सर्वसंयोजनं छित्वा यो वै न परित्रस्यति ।
सागाऽतिगं विसंयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

That one who has cut all the bondages, who is fearless, who is without any attachments, him I call a Brahmin.

398 **छेत्वा नन्दि वरत्तञ्च सन्दामं सहनुक्कमं ।**
उक्खित्तपलिधं बुद्धं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १६ ।।

छित्वा नन्दि वरत्रां च सन्दानं सहनूक्रमम् ।
उत्क्षिप्तपरिघं बुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

That one who has broken the belt (aggressiveness and anger), the rope (cravings) and the net (mindset and attachments) and who has awakened and transcended, him I call a Brahmin.

399 **अक्कोसं बधबन्धञ्च अदुट्ठो यो तितिक्खति ।**
खन्तिबलं बलानीकं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १७ ।।

अक्रोशन् बल-बंधं च अदुष्टो यस्तितिक्षति ।
क्षान्तिबलं बलानीकंतमहं ब्रवीणि ब्राह्मणम् ।।

Though not in fault, that one who bears all the attacks, abuses, blaming and accusations and whose patience is his defensive army and strength, him I call a Brahmin.

400 **अक्कोधनं वतवन्तं सीलवन्तं अनुस्सुतं ।**
दन्तं अन्तिमसारीरं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १८ ।।

अक्रोधनं व्रतवन्तं शीलवन्तं अनुश्रुतम् ।
दान्तं अन्तिमशरीरं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।।

The one who is angerless, dutiful, virtuous, calm, self-controlled and who is free from rebirth, him I call a Brahmin.

401 **वारि पोक्खरपत्ते'व आरग्गेरिव सासपो ।**
यो न लिप्पति कामेसु तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। १९ ।।

वारि पुष्करपत्र इव, आराग्र इव सर्षपः ।
यो न लिप्यते कामेषु तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणं ।।

That one who is non-stick from material pleasures like lotus leaf in waters and like mustard seed on the point of a needle, him I call a Brahmin.

402 **यो दुक्खस्स पजानाति इधेव खयमत्तनो ।**
पन्नभारं विसञ्ञुत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २० ।।

यो दुःखस्य प्रजानातीहैव क्षयमात्मनः ।
पन्नभारं विसंयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

That one who in this very world has seen and reached the end of own grief and suffering, who has removed the weight-age of desires and who is free from all shackles of attachments, him I call a Brahmin.

403 **गम्भीरपञ्ञं मेधाविं मग्गामग्गस्स कोविदं ।**
उत्तमत्थं अनुप्पत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २१ ।।

गंभीरप्रज्ञं मेधाविनं मार्गामार्गस्य कोविदम् ।
उत्तमार्थमनु प्रप्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

One who has deep knowledge and wisdom, who is thoughtful and intelligent, who knows what is right and what is not right, who has reached the highest goal of life, him I call a Brahmin.

404 **असंसट्ठं गहट्ठेहि अनागारेहि चुभयं ।**
अनोकसारिं अप्पिच्छं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २२ ।।

असंसृष्टं गृहस्थैः अनागरेश्चोभाभ्याम् ।
अनोकसारिणं अल्पेच्छं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

One who is away from householders and monks and at the same time is compassionate towards both, who does not stay in a fixed place, who is contended with whatever little is offered to him, him I call a Brahmin.

405 **निधाय दण्डं भूतेसु तसेसु थावरोसु च ।**
यो हन्ति न घातेति तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २३ ।।

निधाय दण्डं भूतेषु त्रसेषु स्थावरेषु च ।
यो न हन्ति न घातयति तमहं ब्रवीमि ब्रह्मणम् ।।

Who does not punish or reprimand moving or non-moving beings, who does not kill or harm and does not cause others to kill or harm any, form of life, him I call a Brahmin.

406 **अविरुद्धं विरुद्धेसु अत्तदण्डेसु निब्बुतं ।**
सादानेसु अनादानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २४ ।।

अविरुद्धं विरुद्धेषु, आत्तदण्डेषु निवृत्तम् ।
सादानेष्वनादानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who does not oppose the opponents, who is gentle amongst aggressive, who is non-collecting and non-owning amongst collecting owners, him I call a Brahmin.

407 **यस्स रागो च दोसो च मानो मक्खो च पातितो ।**
सासपोरिव आरग्गा तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २५ ।।

यस्य रागश्च द्वेषश्च मानो म्रक्षश्च पातितः ।
सर्षप इवाऽराग्रात् तमहं ब्रवीमि ब्रह्मणम् ।।

From whom craving and aggression like and dislike and pride and aggression fall off like the mustard seed from the point of a needle, him I call a Brahmin.

408 **अकक्कसं विञ्ञापनिं गिरं सच्चं उदीरये ।**
याय नाभिसजे किञ्चि तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २६ ।।

अकर्कशां विज्ञापनीं गिरं सत्यां उदीरयेत् ।
यवा नाऽभिषनेत् किंचित् तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who speaks what is pleasant, what is helpful and what is truth and who does not hurt anyone, him I call a Brahmin.

409 **योध दीघं व रस्सं वा अणुं थूलं सुभासुभं ।**
लोके अदिन्नं नादियते तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २७ ।।

य इह दीर्घ वा ह्रस्वं बाऽणुं स्थूलं शुभाऽशुभम् ।
लोकेऽदत्तं नादत्ते तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥

Who does not take in this world what is not given to him whether it is long or short (like cloth), small or large (like food) and good or not good (credit or blame), him I call a Brahmin.

410 **आसा यस्स न विज़्जन्ति अस्मिं लोके परम्हि च ।**
निरासयं विसंयुत्तं तमहं ब्रुमि ब्राह्मणं ।। २८ ।।

आशा यस्य न विद्यन्तेऽस्मिन् लोके परस्मिन् च ।
निराशयं विसंयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥

Who does not look for pleasures in this world or other world and who is desireless and bondageless, him I call a Brahmin.

411 **यस्सालया न विज्जन्ति अञ्ञाय अकथंकथी ।**
अमतोगध अनुप्पत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। २९ ।।

यस्याऽऽलया न विद्यन्त आज्ञायऽकथंकथी ।
अमृतावगाधामनुप्राप्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ॥

Who has no desires and cravings, who having known is doubtless (about how and why) who has attained the state of immortality, him I call a Brahmin.

412 **योध पुञ्ञञ्च पापञ्च उभो सङ्गं उपच्चगा ।**
असोकं विरजं सुद्धं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३० ।।

य इह पुण्यं च पापं चोभयोः संगं उपात्यगात् ।
अशोकं विरजं शुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has transcended attachment to both merit and sin, who is griefless, taintless and pure and clean, him I call a Brahmin.

413 **चन्दं'व विमलं सुद्धं विप्पसन्नमनाविलं ।**
नन्दीभवापरिक्खीणं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३१ ।।

चन्द्रमिव विमलं शुद्धं विप्रसन्नमनाविलम् ।
नन्दिभवपरिक्षीणं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who in without impurity like a moon, clean, pleasant and spotless is not caught in materialistic bindings, him I call a Brahmin.

414 **यो इमं पलिपथं दुग्गं संसारं मोहमच्चगा ।**
तिण्णो पारगतो झायी अनेजो अकथंकथी ।
अनुपादाय निब्बुतो तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३२ ।।

य इमं प्रतिपथं दुर्गं संसारं मोहमत्यगात् ।
तीर्णः पारगतो ध्याय्यनेजोऽकथंकथी ।
अनुपादाय निर्वृतः तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has come out of this difficult to cross material world full of delusion and reached the shore on the other side, who has transcended the materialistic world and who is ever in meditation, him I call a Brahmin.

415 **योध कामे पहत्वान अनागारो परिब्बजे ।**
कामभवपरिक्खीणं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३३ ।।

य इह कामान् प्रहायाऽनागारः परिब्रजेत् ।
कामभवपरिक्षीणं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has left his desires here, who has left his home and moves as a sage, whose desires and rebirth are nullified, him I call a Brahmin.

416 **योध तण्हं पहत्वान अनागारो परिब्बजे ।**
तण्हाभवपरिक्खीणं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३४ ।।

य इह तृष्णां प्रहायाऽनागारः परिब्रजेत् ।
तृष्णाभवपरिक्षीणं तमहं ब्रवीभि ब्राह्मणम् ।।

Who has left his cravings, who has left his home and moves as a sage, whose craving and rebirth are nullified, him I call a Brahmin.

417 **हित्वा मानुसकं योगं दिब्बं योगं उपच्चगा ।**
सब्बयोगविसंयुत्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३५ ।।

हित्वा मानुषकं योगं दिव्यं योगं उपात्यगात् ।
सर्वयोगविसंयुक्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has broken human bondages and who has thrown away all bondages, him I call a Brahmin.

418 **हित्वा रतिञ्च अरतिञ्च सीतिभूतं निरूपधिं ।**
सब्बलोकाभिभुं वीरं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३६ ।।

हित्वा रतिं चाऽरतिं च शीतीभूतं निरूपधिम् ।
सर्वलोकाऽभिभूवं वीरं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has left all likes and dislikes, who has become calm and griefless and who has heroically won over the cycle of birth and rebirth, him I call a Brahmin.

419 **चुतिं यो वादि सत्तानं उपपत्तिञ्च सब्बसो ।**
असतं सुगतं बुद्धं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३७ ।।

च्युतिं यो वेद सत्त्वानां, उपपत्तिं च सर्वशः ।
असक्तं सुगतं बुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has known well the creation and dissolution of all beings, who has no attachment, who has gone and gone beyond well, who is a Buddha, the perfectly enlightened one, him I call a Brahmin.

420 **यस्स गतिं न जानन्ति देवा गन्धब्बमानुसा ।**
खीणसवं अरहन्तं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३८ ।।

यस्य गतिं न जानन्ति देव-गंधर्व-मानुषाः ।
क्षीणस्त्रवं अरहन्तं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Whose way is not known to Gods, Angels and Human beings, whose desires extinguished and who are enlightened, him I call a Brahmin.

421 **यस्स पुरे च पच्छा च मज्झे च नत्थि किञ्चनं ।**
अकिञ्चनं अनादानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ३९ ।।

यस्य पुरश्च पश्चाच्च मध्ये च नाऽस्ति किंचन ।
अकिंचनं अनादानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who is not interested about past, present or future, who is frugal and who is free from interest in worldly matters.

422 **उसभं पवरं वीरं महेसिं विजिताविनं ।**
अनेजं नहातकं बुद्धं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ४० ।।

ऋषभं प्रवरं वीरं महर्षिं विजितवन्तम् ।
अनेजं स्नातकं बुद्धं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणं ।।

Who is the superior amongst people, who is taller than the tallest, who is fearless, courageous and bold, who is sage, saint and rishi, who is winner, victorious and glorious, who is awakened, who is perfectly enlightened, him I call a Brahmin.

423 **पुब्बेनिवासं यो वेदि सग्गापायञ्च पस्सति ।**
अथो जातिक्खयं पत्तो अभिञ्ञावोसितो मुनी ।
सब्बवोसितवोसानं तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ।। ४१ ।।

पूर्वनिवासं यो वेद स्वर्गाऽपायं च पश्यति ।
अथ जातिक्षयं प्राप्तोऽभिज्ञाव्यवसितो मुनिः ।
सर्वव्य सितव्यवसानं तमहं ब्रवीमि ब्राह्मणम् ।।

Who has knowledge of previous births, who knows about heaven and hell, who has no rebirth, who is full with

wisdom, who is awake, alert, aware and conscious, who is the sage, who is perfect in all the ways, him I call a Brahmin.

This is That
This (Buddha) is That (Brahmin)

Gratitudes

0. To Maharshi Veda Vyaasa and Bhagavan Buddha by being light of Dharma.
1. To Parents Shri Gattu Seethamma and Gattu Ramanna for giving principles of Dharma at the very start. To elder brother Sri G. Radhakrishna for introducing Dhamma to family.
2. To Shri Vidya Prakashananda Giri Swamiji for opening the flood gates of Dharma light.
3. To Shri Satyanarayan Goenka for opening the flood gates of Dharma light.
4. To Rev. Bhikku Dharmarakshitji for the Sanskrit version of Pali verses of Dharma light.
5. To all teachers who lifted the path of Dharma.
6. To all seniors who showed th e way to practice Dharma in work area.
7. To all colleagues who shared the Dharma path of contributions.
8. To all learners who received, participated and improved principles of Dharma work.
9. To Ahmedabad Management Association for spreading Dharma light by many publications.
10. To our dear Rajesh Vaidya, the learner-teacher par excellence, for writing the Foreword for this Dharma light – Noble Leader.
11. To our dear Tanushri and Pratip Kar, the couple with divine spirit, for writing the Preface for Noble Leader.

12. To all participants, contributors and Trustees of Babasaheb Ambedkar Vaidyakiya Prathishtaan who are exemplary practitioners of Dharma – way in health care.
13. To all members and Trustees of Share & Care Foundation of America who are examples of Dharma practice through voluntary seva.
14. To members of Bhogale families of Nirlep group for practicing Dharma in Business and Industry.
15. Mrs. Lata Nair for beautifully preparing the manuscripts of spirit of Dharma and Sri Manojkumar for excellent preparation and value addition of this book.
16. To Shree Ambica Printing Press, Ahmedabad for arranging to print the Dharma light in such a beautiful manner.
17. To Sri Seetharama Seva Sadan, Manthani for publishing this book.
18. To Smt. Beena Handa and Sri Sushilbhai Handa of Ahmedabad for support and goodwill.

FOUR JEWELS

Buddham Sharanam Gacchaami

Dhammam Sharanam Gacchaami

Sangham Sharanam Gacchaami

Attam Sharanam Gacchaami

FOUR TRUTHS

1.
TRUTH OF GRIEF

Birth is grief. Decease is grief.
Old age is grief. Death is grief.

2.
TRUTH OF CAUSE OF GRIEF

Craving is the cause of grief.

3.
TRUTH OF REMEDY OF GRIEF

Elimination of cause is remedy.
Elimination of craving is elimination of grief.

4.
TRUTH OF PATH

Eight fold path is the path
To eliminate
Craving and grief

Eight Way Path: A System

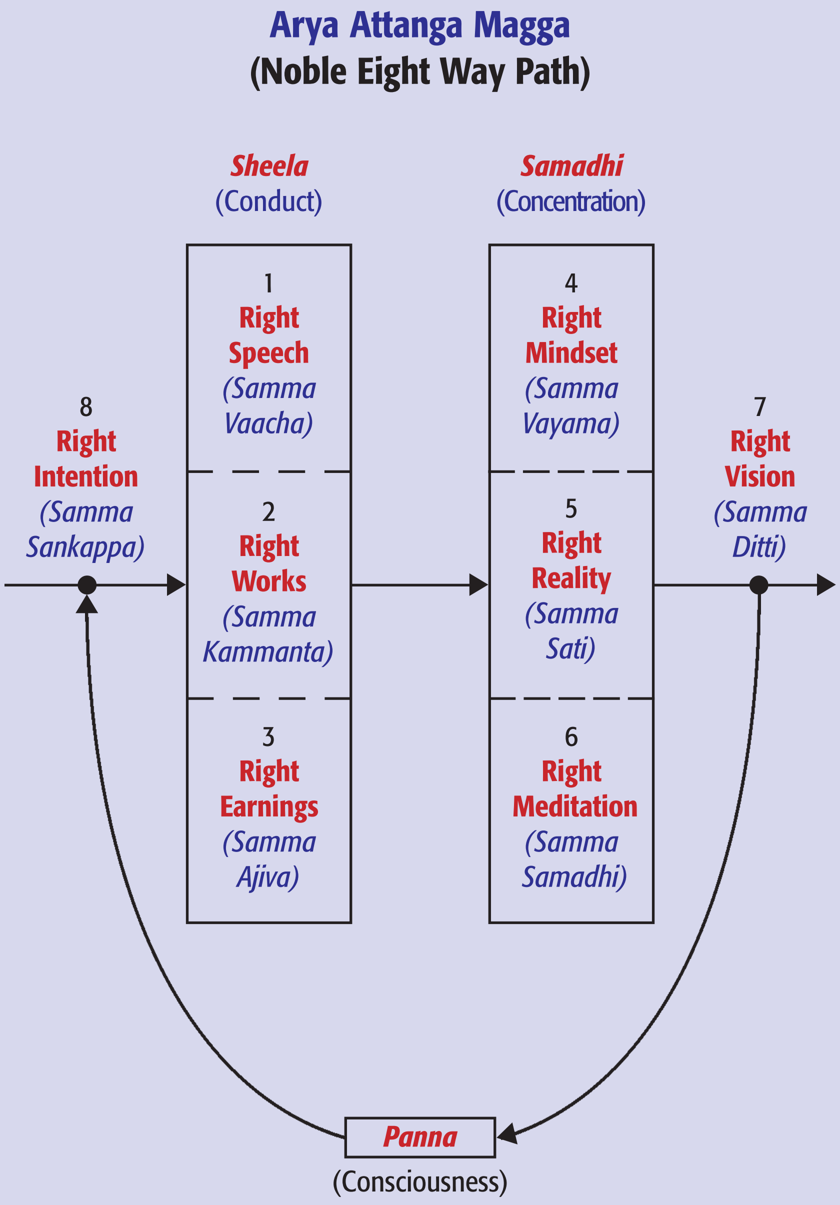

Middle Path
(Samyag)

Not LESS, Not EXCESS and Just RIGHT

is

Middle Path

Not torturing the body,

Not indulging in pleasures

Being without pleasure and pain

is

Middle Path – Samyag

Sri Seetharama Seva Sadan, Manthani

H.No. 9-9/A, Tammacheruvu Katta, Manthani, Dist. Peddapally, Telengana 505184

Tel: +91-8729-278439 • **Email:** srssadan@gmail.com